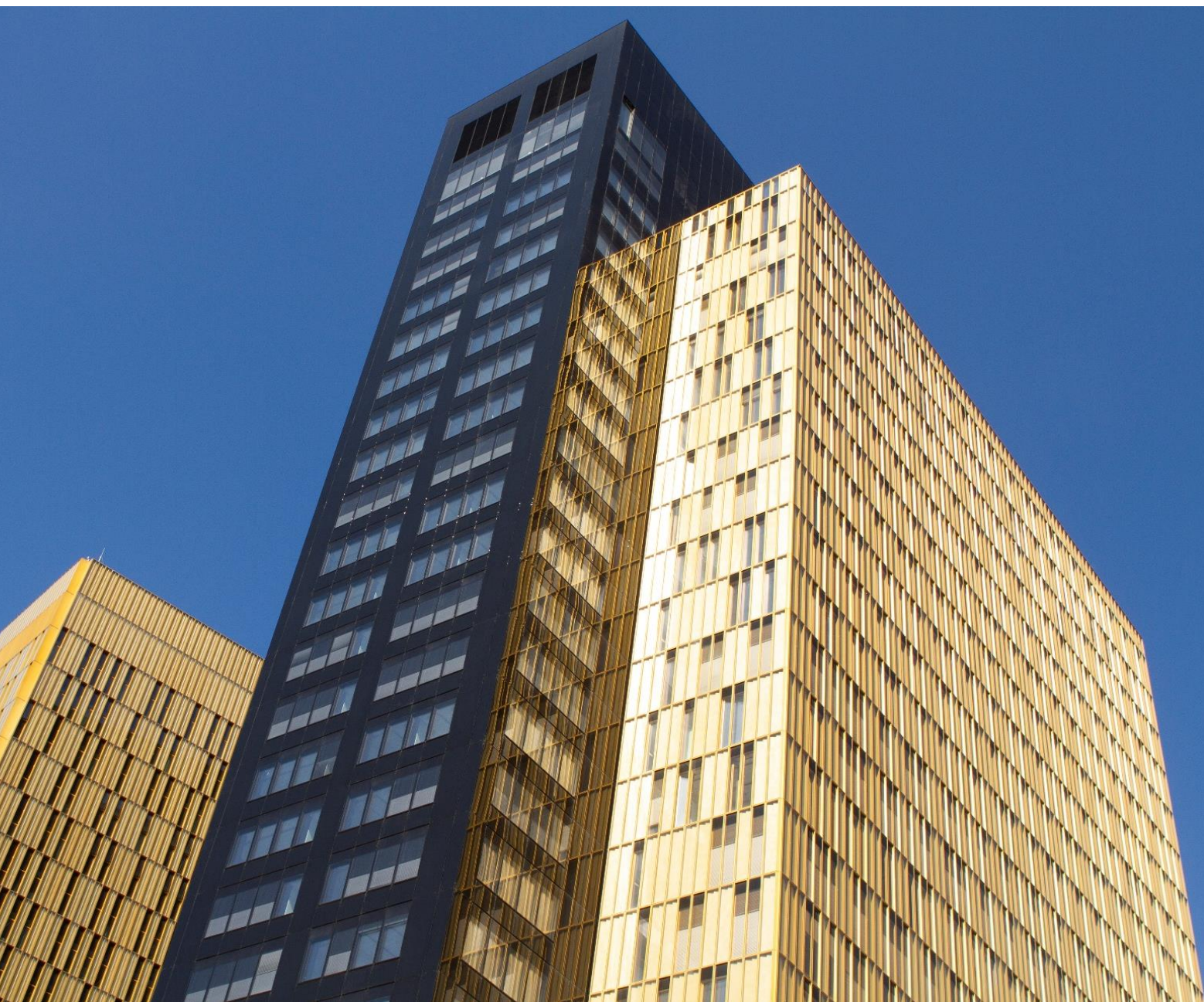

Θεματικό δελτίο

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

Πρόλογος

Με την πάροδο του χρόνου, πλήθος αποφάσεων έχουν εμπλουτίσει τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την αρχή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης στο δίκαιο της Ένωσης. Η νομολογία αυτή χαρακτηρίζεται από την ποικιλομορφία των τομέων που καλύπτει: από τις διαδικασίες διορισμού των εθνικών δικαστών έως το τεκμήριο αθωότητας και τις διάφορες θεωρήσεις της εν λόγω αρχής.

Σε πρώτο στάδιο, η σχετική νομολογία εξέτασε την προϋπόθεση της ανεξαρτησίας των εθνικών δικαστηρίων που ενδέχεται να υποβάλουν αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, προκειμένου να διασφαλίζεται η εύρυθμη λειτουργία του μηχανισμού προδικαστικής παραπομπής, κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Τα κριτήρια ανεξαρτησίας τα οποία το Δικαστήριο διατύπωσε με τη νομολογία του σχετικά με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ εφαρμόστηκαν, εν συνεχεία, σε άλλα πλαίσια.

Συγκεκριμένα, σε δεύτερο στάδιο, πλείονες αποφάσεις αφορούσαν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης στο πλαίσιο της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ¹ και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)². Υπό το πρίσμα των διατάξεων αυτών, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των απαιτήσεων που πρέπει να πληρούν τα εθνικά δικαστήρια που ενδέχεται να αποφανθούν επί της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης προκειμένου να διασφαλίζεται, μεταξύ άλλων, ο σεβασμός του κράτους δικαίου ως αξίας της Ένωσης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 ΣΕΕ³.

Τέλος, οι απαιτήσεις σχετικά με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης λήφθηκαν υπόψη σε υποθέσεις που ενέπιπταν στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ο οποίος ρυθμίζεται στον τίτλο V του τρίτου μέρους της ΣΛΕΕ, και ειδικότερα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (άρθρα 82 έως 86 ΣΛΕΕ).

Με την παρουσίαση αποφάσεων που εμπίπτουν στις τρεις ανωτέρω κατηγορίες, το παρόν θεματικό δελτίο παρέχει συνολική εικόνα της νομολογίας σχετικά με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

¹ Δυνάμει της διάταξης αυτής, «[τ]α κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης».

² Στο άρθρο 47 του Χάρτη κατοχυρώνεται το θεμελιώδες δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου.

³ Κατά το άρθρο 2 ΣΕΕ, «[η] Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών».

Κατάλογος των σχετικών πράξεων

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

Κανονισμός (ΕΚ) 805/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για μη αμφισβητούμενες αξιώσεις (ΕΕ 2004, L 143, σ. 15).

Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ 2002, L 190, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 81, σ. 24).

Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1).

Κοινωνική πολιτική

Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, σ. 16).

Οδηγία 2006/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006, για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης (ΕΕ 2006, L 204, σ. 23).

Αρχές, σκοποί και καθήκοντα που απορρέουν από τις Συνθήκες

Απόφαση 2006/928/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 2006, για τη θέσπιση μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς (ΕΕ 2006, L 354, σ. 56).

Προστασία δεδομένων

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ 2016, L 119, σ. 1, στο εξής: ΓΚΠΔ).

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	4
I. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ.....	7
1. Έννοια του «δικαστηρίου» κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.....	7
2. Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.....	12
II. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΈΝΩΣΗΣ	19
1. Διορισμός	20
2. Δεοντολογία.....	41
3. Αποδοχές.....	47
4. Απόσπαση	49
5. Μετάθεση	52
6. Προαγωγή.....	53
7. Πειθαρχική ευθύνη.....	55
8. Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων δικαστή.....	71
9. Ισοβιότητα των δικαστών και ηλικία συνταξιοδότησης.....	83
10. Δικαστική αρμοδιότητα ελέγχου της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων.....	89
III. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΑΠΟΣΚΟΠΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΈΝΩΣΗΣ	91
IV. Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΥ ΕΜΠΙΠΤΟΥΝ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	95
1. Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις	96
2. Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις	98
2.1. Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.....	98
2.2. Τεκμήριο αθωότητας.....	108

I. Η ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων σε σχέση με τη διαδικασία προδικαστικής παραπομπής

Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τα κριτήρια ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης διαμορφώθηκε αρχικώς γύρω από την ερμηνεία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, δυνάμει του οποίου μόνον «δικαστήριο» κράτους μέλους δικαιούται ή, κατά περίπτωση, υποχρεούται να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Η ερμηνεία της διάταξης αυτής έδωσε στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να ορίσει, στο πλαίσιο της εξέτασης του παραδεκτού αίτησης προδικαστικής αποφάσεως, την έννοια του «δικαστηρίου» και, ειδικότερα, την έννοια της «ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης». Συγκεκριμένα, η ανεξαρτησία είναι μια από τις απαιτήσεις τις οποίες το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη για να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι «δικαστήριο» το οποίο έχει εξουσία υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο ⁴.

1. Έννοια του «δικαστηρίου» κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Krajowa Rada Sądownictwa (Παραμονή δικαστή σε ενεργό υπηρεσία) (C-718/21, [EU:C:2023:1015](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Έννοια του “δικαστηρίου” – Κριτήρια – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων) του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) – Προδικαστική παραπομπή από δικαστικό σχηματισμό μη έχοντα την ιδιότητα του ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Απαράδεκτο»

Με επιστολή της 30ής Δεκεμβρίου 2020, ο L. G., δικαστής του Sąd Okręgowy w K. (περιφερειακού δικαστηρίου Κ., Πολωνία), γνωστοποίησε στο Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο, Πολωνία, στο εξής: KRS) τη βούλησή του να συνεχίσει να ασκεί τα δικαστικά καθήκοντά του πέραν της κανονικής ηλικίας συνταξιοδότησης. Δεδομένου ότι το KRS κατάργησε τη διαδικασία επί του αιτήματος αυτού, λόγω παρέλευσης της αποκλειστικής προθεσμίας που προβλέπεται για την υποβολή του, ο L. G. άσκησε προσφυγή ενώπιον του αιτούντος δικαιοδοτικού οργάνου. Διατηρώντας αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον συνάδει με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ εθνική ρύθμιση η οποία, αφενός, εξαρτά την ισχύ μιας τέτοιας δήλωσης εκ μέρους δικαστή από την έγκριση του KRS και, αφετέρου, προβλέπει αποκλειστική προθεσμία για την υποβολή της δήλωσης αυτής, το ως άνω

⁴ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 11ης Ιουνίου 1987, X (14/86, [EU:C:1987:275](#), σκέψη 7), της 17ης Σεπτεμβρίου 1997, Dorsch Consult (C-54/96, [EU:C:1997:413](#), σκέψη 23), και, προσφάτως, της 29ης Μαρτίου 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, [EU:C:2022:235](#), σκέψη 66), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

δικαιοδοτικό όργανο υπέβαλε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

Εν προκειμένω, το αιτούν δικαιοδοτικό όργανο αποτελείται από τρεις δικαστές του Izba Kontroli Nadzyczajnej i Spraw Publicznych (τμήματος εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων, Πολωνία, στο εξής: τμήμα εκτάκτου ελέγχου), το οποίο συστάθηκε εντός του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων του πολωνικού δικαστικού συστήματος που πραγματοποιήθηκαν το 2017⁵. Οι τρεις αυτοί δικαστές διορίστηκαν στο ως άνω τμήμα βάσει του πορίσματος υπ' αριθ. 331/2018 που εκδόθηκε στις 28 Αυγούστου 2018 από το KRS (στο εξής: πόρισμα 331/2018).

Πλην όμως, αφενός, το εν λόγω πόρισμα ακυρώθηκε με απόφαση την οποία εξέδωσε την 21η Σεπτεμβρίου 2021 το Naczelny Sąd Administracyjny (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Πολωνία)⁶. Αφετέρου, με την απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2021, Dolińska-Ficek και Ozimek κατά Πολωνίας⁷ (στο εξής: απόφαση Dolińska-Ficek και Ozimek κατά Πολωνίας), το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: ΕΔΔΑ) διαπίστωσε παράβαση της απαιτήσεως περί «δικαστηρίου που λειτουργεί νόμιμα», η οποία θεσπίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου⁸, λόγω της διαδικασίας με την οποία, βάσει του πορίσματος 331/2018, διορίστηκαν τα μέλη δύο τριμελών δικαστικών σχηματισμών του τμήματος εκτάκτου ελέγχου.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κηρύσσει την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως απαράδεκτη λόγω του ότι το αιτούν δικαιοδοτικό όργανο δεν αποτελεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, λαμβάνει υπόψη μια σειρά στοιχείων, όπως είναι η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι το Ανώτατο Δικαστήριο, αυτό καθεαυτό, πληροί τις ως άνω απαιτήσεις και έχει διευκρινίσει ότι, εφόσον η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προέρχεται από εθνικό δικαστήριο, τεκμαίρεται ότι το δικαστήριο αυτό πληροί τις εν λόγω απαιτήσεις, ανεξαρτήτως της συγκεκριμένης συνθέσεώς του. Πράγματι, στο πλαίσιο προδικαστικής διαδικασίας, δεν απόκειται στο Δικαστήριο, λαμβανομένης υπόψη της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ

⁵ Το εν λόγω τμήμα, καθώς και ένα άλλο νέο τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το Izba Dyscyplinarna (πειθαρχικό τμήμα), συστάθηκαν δυνάμει του ustawy o Sądzie Najwyższym (νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου), της 8ης Δεκεμβρίου 2017, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 3 Απριλίου 2018.

⁶ Η απόφαση αυτή εκδόθηκε σε συνέχεια της απόφασης της 2ας Μαρτίου 2021, Α. Β. κλπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

⁷ CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

⁸ Υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950.

αυτού και του εθνικού δικαστηρίου, να διακριβώσει αν η απόφαση περί παραπομπής εκδόθηκε σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες περί οργανώσεως των δικαστηρίων και με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες.

Πάντως, το τεκμήριο αυτό μπορεί να ανατραπεί σε περίπτωση κατά την οποία από αμετάκλητη δικαστική απόφαση, εκδοθείσα από δικαστήριο κράτους μέλους ή διεθνές δικαστήριο, προκύπτει ότι το δικαιοδοτικό όργανο που υπέβαλε την αίτηση δεν έχει την ιδιότητα ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενου με γνώμονα το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη ⁹.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η απόφαση του ΕΔΔΑ Dolińska-Ficek και Ozimek κατά Πολωνίας και η απόφαση του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της 21ης Σεπτεμβρίου 2021 έχουν αμετάκλητο χαρακτήρα και αφορούν συγκεκριμένα τις περιστάσεις υπό τις οποίες διορίστηκαν δικαστές στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου βάσει του πορίσματος 331/2018.

Ειδικότερα, αφενός, στην απόφαση Dolińska-Ficek και Ozimek κατά Πολωνίας, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε, κατ' ουσίαν, ότι οι διορισμοί των μελών που απαρτίζουν τους συγκεκριμένους δικαστικούς σχηματισμούς του τμήματος εκτάκτου ελέγχου πραγματοποιήθηκαν κατά πρόδηλη παράβαση των θεμελιωδών εθνικών κανόνων που διέπουν τη διαδικασία διορισμού των δικαστών. Καίτοι είναι αληθές ότι από τους έξι δικαστές των δικαστικών σχηματισμών του τμήματος εκτάκτου ελέγχου, τους οποίους αφορούσαν οι υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, μόνον ένας μετέχει στο αιτούν δικαιοδοτικό όργανο, εντούτοις, από το σκεπτικό της εν λόγω αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι οι εκτιμήσεις του ΕΔΔΑ ισχύουν αδιακρίτως για όλους τους δικαστές του ως άνω τμήματος που διορίστηκαν σε αυτό υπό ανάλογες περιστάσεις και, ειδικότερα, με βάση το πόρισμα 331/2018.

Αφετέρου, με την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2021, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο ακύρωσε το πόρισμα 331/2018, στηριζόμενο, μεταξύ άλλων, σε διαπιστώσεις και εκτιμήσεις που συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με εκείνες της αποφάσεως Dolińska-Ficek και Ozimek κατά Πολωνίας.

Υπό το πρίσμα των διαπιστώσεων και των εκτιμήσεων που απορρέουν από τις δύο αυτές αποφάσεις, καθώς και της νομολογίας του, το Δικαστήριο εξετάζει αν το τεκμήριο πλήρωσης των απαιτήσεων για την ύπαρξη «δικαστηρίου», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, πρέπει να θεωρηθεί ότι ανατρέπεται όσον αφορά το αιτούν δικαιοδοτικό όργανο.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογραμμίζει, κατά πρώτον, ότι οι δικαστές που απαρτίζουν το αιτούν δικαιοδοτικό όργανο διορίστηκαν στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου κατόπιν

⁹ Βλ. απόφαση της 29ης Μαρτίου 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, σκέψη 72), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

προτάσεως του KRS, ήτοι ενός οργάνου του οποίου 23 από τα 25 μέλη έχουν οριστεί, κατόπιν νομοθετικών τροποποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν το 2017 και το 2018¹⁰, από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία ή είναι μέλη των εν λόγω εξουσιών. Ασφαλώς, το γεγονός ότι όργανο όπως το KRS, το οποίο συμμετέχει στη διαδικασία διορισμού των δικαστών, απαρτίζεται, κατά πλειονότητα, από μέλη που επιλέγονται από τη νομοθετική εξουσία δεν δύναται, αφ' εαυτού, να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς την ιδιότητα του δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως και ως προς την ανεξαρτησία των δικαστών που διορίζονται κατά το πέρας της εν λόγω διαδικασίας. Εντούτοις, τούτο δεν ισχύει σε περίπτωση κατά την οποία το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με άλλα κρίσιμα στοιχεία και τις συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκαν οι επιλογές αυτές, προκαλεί τέτοιες αμφιβολίες. Οι νομοθετικές τροποποιήσεις που αφορούν το KRS συντελέστηκαν ταυτοχρόνως με τη θέσπιση σημαντικής μεταρρύθμισης του Ανωτάτου Δικαστηρίου, περιλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, τη σύσταση, εντός του εν λόγω δικαστηρίου, δύο νέων τμημάτων, καθώς και τη μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης των δικαστών του εν λόγω δικαστηρίου. Οι τροποποιήσεις αυτές επήλθαν, επομένως, σε χρόνο κατά τον οποίο αναμενόταν προσεχώς η πλήρωση πλειόνων θέσεων δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου που κηρύχθηκαν κενές ή συστάθηκαν για πρώτη φορά.

Κατά δεύτερον, στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου, το οποίο συστάθηκε κατά τα προεκτεθέντα εκ του μηδενός, ανατέθηκαν αρμοδιότητες σε ιδιαιτέρως ευαίσθητους τομείς, όπως είναι οι εκλογικές διαφορές και οι αφορώσες τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος ή τα έκτακτα ένδικα μέσα με τα οποία μπορεί να ζητηθεί η εξαφάνιση αποφάσεων των τακτικών δικαστηρίων ή άλλων τμημάτων του Ανωτάτου Δικαστηρίου που έχουν αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου.

Κατά τρίτον, παράλληλα με τις προμνησθείσες νομοθετικές τροποποιήσεις, οι κανόνες για τις ένδικες προσφυγές που μπορούν να ασκηθούν κατά των πορισμάτων του KRS με τα οποία προτείνονται υποψήφιοι για διορισμό σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου τροποποιήθηκαν εκτενώς, με συνέπεια να εξαλειφθεί η αποτελεσματικότητα των ενδίκων βοηθημάτων αυτού του είδους. Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι οι περιορισμοί που τίθενται με τις τελευταίες αυτές τροποποιήσεις αφορούν αποκλειστικώς τις προσφυγές που ασκούνται κατά πορισμάτων του KRS σχετικά με την υποβολή υποψηφιοτήτων για θέσεις δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ενώ τα πορίσματα του KRS σχετικά με την υποβολή

¹⁰ Άρθρο 9bis του ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa (νόμου περί του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου), της 12ης Μαΐου 2011, όπως τροποποιήθηκε με τον ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (νόμο για την τροποποίηση του νόμου περί του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου και ορισμένων άλλων νόμων), της 8ης Δεκεμβρίου 2017, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 17 Ιανουαρίου 2018, και με τον ustawy o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (νόμο για την τροποποίηση του νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων και ορισμένων άλλων νόμων), της 20ής Ιουλίου 2018, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 27 Ιουλίου 2018.

υποψηφιοτήτων για θέσεις δικαστών στα λοιπά εθνικά δικαστήρια εξακολουθούν να υπόκεινται στο προγενέστερο γενικό καθεστώς δικαστικού ελέγχου ¹¹.

Κατά τέταρτον, το Δικαστήριο επισήμανε επίσης στην απόφαση W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) ¹² ότι, όταν πραγματοποιήθηκε ο διορισμός, με βάση το πόρισμα 331/2018, του μέλους του τμήματος εκτάκτου ελέγχου το οποίο αφορούσε η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, το οποίο είχε επιληφθεί προσφυγής με αίτημα την ακύρωση του εν λόγω πορίσματος, είχε διατάξει, στις 27 Σεπτεμβρίου 2018, την αναστολή εκτέλεσης του πορίσματος. Η ίδια ως άνω περίσταση διαπιστώνεται όσον αφορά τον διορισμό των τριών μελών που μετέχουν στον δικαστικό σχηματισμό του αιτούντος δικαιοδοτικού οργάνου. Επομένως, το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πολωνίας, επειγόντως και χωρίς να αναμείνει μέχρι τη γνωστοποίηση του σκεπτικού της διατάξεως της 27ης Σεπτεμβρίου 2018, πραγματοποίησε τους επίμαχους διορισμούς βάσει του πορίσματος 331/2018, η εκτέλεση του οποίου, ωστόσο, είχε ανασταλεί με την ως άνω διάταξη, επέφερε βαρύτατο πλήγμα στην αρχή της διάκρισης των εξουσιών που χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου.

Κατά πέμπτον, καίτοι το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο είχε επιληφθεί προσφυγής με αίτημα την ακύρωση του πορίσματος 331/2018 και είχε αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία επί της εν λόγω ένδικης διαφοράς εν αναμονή της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση A. B. κ.λπ. ¹³, ο Πολωνός νομοθέτης εξέδωσε νόμο ο οποίος προέβλεπε, μεταξύ άλλων, τον αποκλεισμό κάθε μελλοντικής προσφυγής κατά των πορισμάτων του KRS με τα οποία προτείνεται ο διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο, καθώς και την κατάργηση των ενδίκων διαδικασιών επί των εκκρεμών προσφυγών τέτοιου είδους ¹⁴. Όσον αφορά δε τις τροποποιήσεις που επέφερε ο νόμος αυτός, το Δικαστήριο έκρινε ότι, ιδίως όταν εξετάζονται από κοινού με ένα σύνολο άλλων στοιχείων του γενικότερου πλαισίου, τέτοιες τροποποιήσεις δύνανται να υποδηλώνουν ότι η πολωνική νομοθετική εξουσία ενήργησε εν προκειμένω με τη συγκεκριμένη πρόθεση να εμποδισθεί κάθε δυνατότητα άσκησης δικαστικού ελέγχου επί των εν λόγω πορισμάτων ¹⁵.

Καθ' έκτον, τέλος, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, μολονότι, ασφαλώς, τα αποτελέσματα της προμνησθείσας αποφάσεως του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της 21ης

¹¹ Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, A. B. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153, σκέψεις 157, 162 και 164), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

¹² Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες II. 1, με τίτλο «Διορισμός», και II. 5, με τίτλο «Μετάθεση».

¹³ Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, A. B. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

¹⁴ Πρόκειται για τον *ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych* (νόμο για την τροποποίηση του νόμου περί του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου και του νόμου περί οργάνωσης των διοικητικών δικαστηρίων), της 26ης Απριλίου 2019, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 23 Μαΐου 2019.

¹⁵ Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, A. B. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153, σκέψεις 137 και 138), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

Σεπτεμβρίου 2021 δεν αφορούν το κύρος και τις έννομες συνέπειες των προεδρικών πράξεων διορισμού στις συγκεκριμένες θέσεις δικαστών, γεγονός παραμένει όμως ότι η πράξη με την οποία το KRS προτείνει υποψήφιο για διορισμό σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου συνιστά προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ για τον διορισμό του υποψηφίου σε τέτοια θέση από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Πολωνίας.

Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο κρίνει ότι όλα τα προμνησθέντα συστημικά και περιστασιακά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον διορισμό, στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου, των τριών δικαστών που απαρτίζουν το αιτούν δικαιοδοτικό όργανο συνεπάγονται ότι το εν λόγω όργανο δεν έχει την ιδιότητα του ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενου υπό το πρίσμα του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, με αποτέλεσμα ο σχηματισμός αυτός να μην αποτελεί «δικαστήριο», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Πράγματι, τα στοιχεία αυτά είναι ικανά να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των ενδιαφερομένων και του δικαστικού σχηματισμού στον οποίο μετέχουν από εξωγενή στοιχεία, ειδικότερα δε από την άμεση ή έμμεση άσκηση επιρροής εκ μέρους της εθνικής νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντικρουόμενων συμφερόντων. Ως εκ τούτου, τα εν λόγω στοιχεία είναι ικανά να έχουν ως αποτέλεσμα να μη δίδουν οι εν λόγω δικαστές και το εν λόγω δικαιοδοτικό όργανο την εντύπωση ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, όπερ μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη που πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου.

2. Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (C-791/19, [EU:C:2021:596](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία των δικαστών – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Πειθαρχικά παραπτώματα λόγω του περιεχομένου δικαστικών αποφάσεων – Ανεξάρτητα πειθαρχικά δικαστήρια που έχουν συσταθεί νομίμως – Τήρηση της εύλογης προθεσμίας και σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας στις πειθαρχικές διαδικασίες – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Περιορισμός του δικαιώματος και της υποχρεώσεως των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως»

Το 2017 η Πολωνία θέσπισε νέο πειθαρχικό καθεστώς όσον αφορά τους δικαστές του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) και των τακτικών δικαστηρίων. Στο πλαίσιο της νομοθετικής αυτής μεταρρυθμίσεως, συστάθηκε στο Ανώτατο Δικαστήριο

ένα νέο τμήμα, το Izba Dyscyplinarna (στο εξής: πειθαρχικό τμήμα). Στο εν λόγω τμήμα ανατέθηκε, μεταξύ άλλων, η αρμοδιότητα να εκδικάζει πειθαρχικές υποθέσεις που αφορούν τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου και, κατ' έφεση, υποθέσεις που αφορούν τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων.

Εκτιμώντας ότι η Πολωνία, θεσπίζοντας το ως άνω νέο πειθαρχικό καθεστώς, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης ¹⁶, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άσκησε προσφυγή λόγω παραβάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου. Η Επιτροπή υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι το συγκεκριμένο πειθαρχικό καθεστώς δεν διασφαλίζει ούτε την ανεξαρτησία ούτε την αμεροληψία του πειθαρχικού τμήματος, το οποίο απαρτίζεται αποκλειστικώς από δικαστές που έχει επιλέξει το KRS και του οποίου τα 23 από τα 25, συνολικά, μέλη ορίζονται από τις πολιτικές αρχές.

Με την απόφαση που εξέδωσε επί της υποθέσεως αυτής, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου δέχθηκε την ασκηθείσα από την Επιτροπή προσφυγή λόγω παραβάσεως. Αφενός, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το νέο αυτό πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών θίγει την ανεξαρτησία τους. Αφετέρου, το ίδιο καθεστώς δεν παρέχει στους οικείους δικαστές τη δυνατότητα να τηρούν, με πλήρη ανεξαρτησία, τις υποχρεώσεις που υπέχουν στο πλαίσιο του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, επιτρέποντας τον περιορισμό του δικαιώματος των δικαστηρίων να υποβάλλουν αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, λόγω της δυνατότητας κινήσεως πειθαρχικής διαδικασίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 267, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Πράγματι, δεν επιτρέπονται εθνικές διατάξεις οι οποίες ενδέχεται να εκθέτουν τους εθνικούς δικαστές σε κίνδυνο πειθαρχικών διαδικασιών λόγω του ότι υπέβαλαν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δεδομένου ότι θίγουν την εκ μέρους των οικείων εθνικών δικαστών αποτελεσματική άσκηση της ευχέρειας ή της υποχρέωσης υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, οι οποίες προβλέπονται από τις διατάξεις αυτές, καθώς και το σύστημα συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου που καθιερώνουν ως άνω οι Συνθήκες προς διασφάλιση της ενότητας της ερμηνείας και της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης ¹⁷.

¹⁶ Η Επιτροπή εκτιμούσε ότι η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ –το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς οι οποίοι διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης–, και από το άρθρο 267, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ –το οποίο προβλέπει την ευχέρεια (δεύτερο εδάφιο) ορισμένων εθνικών δικαστηρίων και την υποχρέωση (τρίτο εδάφιο) ορισμένων άλλων να υποβάλλουν αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

¹⁷ Βλ., επίσης, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

Απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), IS (Μη σύννομο της διατάξεως περί παραπομπής) (C-564/19, [EU:C:2021:949](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Οδηγία 2010/64/ΕΕ – Άρθρο 5 – Ποιότητα της διερμηνείας και της μετάφρασης – Οδηγία 2012/13/ΕΕ – Δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών – Άρθρο 4, παράγραφος 5, και άρθρο 6, παράγραφος 1 – Δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με την ποινική κατηγορία – Δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση – Οδηγία 2016/343/ΕΕ – Δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή και σε αμερόληπτο δικαστήριο – Άρθρο 48, παράγραφος 2, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Παραδεκτό – Αναίρεση υπέρ του νόμου κατά απόφασης διατάσσουσας προδικαστική παραπομπή – Πειθαρχική διαδικασία – Εξουσία του ανώτερου δικαστηρίου να κηρύξει μη σύννομη την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως»

Δικαστής του Pesti Központi Kerületi Bíróság (κεντρικού πρωτοβάθμιου δικαστηρίου του διαμερίσματος της Πέστης, Ουγγαρία) επελήφθη ποινικής δίωξης κατά Σουηδού υπηκόου. Κατά την πρώτη ακρόαση από την ανακριτική αρχή, ο κατηγορούμενος, ο οποίος δεν γνωρίζει την ουγγρική γλώσσα, ενημερώθηκε για τις εις βάρος του υπόνοιες με τη συνδρομή διερμηνέα σουηδικής γλώσσας. Ωστόσο, δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με τον τρόπο επιλογής του διερμηνέα και πιστοποίησης των προσόντων του ούτε σχετικά με το αν ο διερμηνέας και ο κατηγορούμενος κατανοούσαν ο ένας τον άλλο. Πράγματι, η Ουγγαρία δεν διαθέτει επίσημο μητρώο μεταφραστών και διερμηνέων και η ουγγρική νομοθεσία δεν καθορίζει ποιος και με βάση ποια κριτήρια μπορεί να οριστεί ως μεταφραστής ή διερμηνέας σε ποινική διαδικασία. Επομένως, κατά το επιληφθέν δικαστήριο, ούτε ο συνήγορος ούτε ο δικαστής είναι σε θέση να εξακριβώσουν την ποιότητα της διερμηνείας. Υπό τις συνθήκες αυτές, το εν λόγω δικαστήριο εκτιμά ότι είναι δυνατό να υπάρξει προσβολή του δικαιώματος ενημέρωσης του κατηγορουμένου σχετικά με τα δικαιώματά του καθώς και προσβολή των δικαιωμάτων του υπεράσπισης.

Στο πλαίσιο αυτό, το ως άνω δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα όσον αφορά τη συμβατότητα της ουγγρικής νομοθεσίας με την οδηγία 2010/64¹⁸, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, και με την οδηγία 2012/13¹⁹, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο τέτοιων διαδικασιών. Σε περίπτωση ασυμβατότητας, ερωτά, επιπλέον, αν η ποινική διαδικασία μπορεί να συνεχισθεί ερήμην του κατηγορουμένου, δεδομένου ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, προβλέπεται στο ουγγρικό δίκαιο τέτοια διαδικασία, όταν ο κατηγορούμενος δεν παρίσταται στην ακροαματική διαδικασία.

¹⁸ Οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (ΕΕ 2010, L 280, σ. 1).

¹⁹ Οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ 2012, L 142, σ. 1).

Μετά την εν λόγω αρχική υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, το Κύρια (Ανώτατο Δικαστήριο, Ουγγαρία) αποφάνθηκε επί αιτήσεως αναιρέσεως υπέρ του νόμου την οποία άσκησε ο Ούγγρος γενικός εισαγγελέας κατά της απόφασης περί παραπομπής και έκρινε την απόφαση αυτή μη σύννομη, χωρίς ωστόσο να θίξει τα έννομα αποτελέσματά της, με το σκεπτικό, κατ' ουσίαν, ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα δεν ήταν λυσιτελή και αναγκαία για την επίλυση της οικείας διαφοράς. Με το ίδιο σκεπτικό με αυτό που στηρίζει την απόφαση του Κύρια (Ανωτάτου Δικαστηρίου), κινήθηκε πειθαρχική διαδικασία κατά του δικαστή του μονομελούς αιτούντος δικαστηρίου, η οποία εν τω μεταξύ ανακλήθηκε. Έχοντας αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης μιας τέτοιας διαδικασίας καθώς και της απόφασης του Κύρια (Ανωτάτου Δικαστηρίου), όπως επίσης και ως προς τον αντίκτυπο της απόφασης αυτής όσον αφορά τη συνέχιση της ποινικής διαδικασίας της κύριας δίκης, ο εν λόγω δικαστής υπέβαλε συναφώς συμπληρωματική αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Κατά πρώτον, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κρίνει ότι το σύστημα συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, δεν επιτρέπει σε ανώτατο εθνικό δικαστήριο αποφαινόμενο επί αναιρέσεως υπέρ του νόμου να διαπιστώσει ότι αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβληθείσα στο Δικαστήριο από κατώτερο δικαστήριο είναι μη σύννομη για τον λόγο ότι τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα δεν είναι λυσιτελή και αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης, ανεξαρτήτως του ότι η διαπίστωση αυτή δεν θίγει τα έννομα αποτελέσματα της απόφασης με την οποία υποβάλλεται η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Πράγματι, ένας τέτοιος έλεγχος νομιμότητας προσομοιάζει στον έλεγχο του παραδεκτού αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, για τον οποίο αποκλειστικώς αρμόδιο είναι το Δικαστήριο. Επιπλέον, μια τέτοια διαπίστωση έλλειψης νομιμότητας είναι ικανή, αφενός, να υπονομεύσει το κύρος των απαντήσεων που το Δικαστήριο θα παράσχει και, αφετέρου, να περιορίσει την άσκηση της αρμοδιότητας των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και, κατά συνέπεια, είναι ικανή να περιορίσει την αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που οι ιδιώτες αντλούν από το δίκαιο της Ένωσης.

Υπό τις συνθήκες αυτές, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει στο κατώτερο δικαστήριο την υποχρέωση να μην εφαρμόσει την απόφαση του ανωτάτου δικαστηρίου του οικείου κράτους μέλους. Το συμπέρασμα αυτό ουδόλως επηρεάζεται από το γεγονός ότι, στη συνέχεια, το Δικαστήριο μπορεί ενδεχομένως να κηρύξει απαράδεκτα τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το κατώτερο δικαστήριο.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στην κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας κατά εθνικού δικαστή για τον λόγο ότι υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δεδομένου ότι απλώς και μόνον το ενδεχόμενο άσκησης πειθαρχικής δίωξης δύναται να θίξει τον μηχανισμό του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, καθώς και την ανεξαρτησία του δικαστή, η οποία είναι

κεφαλαιώδους σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία του μηχανισμού αυτού. Εξάλλου, μια τέτοια διαδικασία δύναται να αποτρέψει το σύνολο των εθνικών δικαστηρίων από την υποβολή αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, πράγμα που θα μπορούσε να υπονομεύσει την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Euro Box Promotion κ.λπ. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19, [EU:C:2021:1034](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Απόφαση 2006/928/EK – Μηχανισμός για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς – Φύση και έννομα αποτελέσματα – Δεσμευτική ισχύς για τη Ρουμανία – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία των δικαστών – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Καταπολέμηση της διαφθοράς – Προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης – Άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Σύμβαση PIF – Ποινικές διαδικασίες – Αποφάσεις του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία) σχετικά με τη νομιμότητα της διεξαγωγής ορισμένων αποδείξεων και τη σύνθεση των δικαστικών σχηματισμών σε σοβαρές υποθέσεις διαφθοράς – Υποχρέωση των εθνικών δικαστών να εξασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των αποφάσεων του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου) – Πειθαρχική ευθύνη των δικαστών σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις εν λόγω αποφάσεις – Εξουσία των δικαστών να αφήνουν ανεφάρμοστες αποφάσεις του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου) οι οποίες δεν συνάδουν με το δίκαιο της Ένωσης – Αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης»

Οι υπό κρίση υποθέσεις ανάγονται στη μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης στον τομέα της καταπολέμησης της διαφθοράς στη Ρουμανία, μεταρρύθμιση η οποία αποτέλεσε αντικείμενο προηγούμενης αποφάσεως του Δικαστηρίου²⁰. Η εν λόγω μεταρρύθμιση παρακολουθείται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007 μέσω του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου που θεσπίστηκε με την απόφαση 2006/928 επ' ευκαιρία της προσχώρησης της Ρουμανίας στην Ένωση (στο εξής: ΜΣΕ).

Στο πλαίσιο των υποθέσεων αυτών, τίθεται το ζήτημα κατά πόσον η εφαρμογή της νομολογίας που απορρέει από διάφορες αποφάσεις του Curtea Constituțională a României (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία) σχετικά με τους κανόνες ποινικής δικονομίας που έχουν εφαρμογή σε υποθέσεις απάτης και διαφθοράς ενδέχεται να συνιστά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, ιδίως δε των διατάξεων του εκείνων οι οποίες προστατεύουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης, την εγγύηση της ανεξαρτησίας των δικαστών και την αξία του κράτους δικαίου, καθώς και την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

²⁰ Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, EU:C:2021:393), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 8, με τίτλο «Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων».

Στις υποθέσεις C-357/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19, το Înalta Curte de Casație și Justiție (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Ρουμανία, στο εξής: ΑΑΔ) καταδίκασε πλείονα πρόσωπα, μεταξύ άλλων πρώην βουλευτές και Υπουργούς, για αδικήματα απάτης περί τον ΦΠΑ, διαφθοράς και αθέμιτης άσκησης επιρροής, ιδίως σε σχέση με τη διαχείριση πόρων της Ένωσης. Το Συνταγματικό Δικαστήριο εξαφάνισε τις αποφάσεις αυτές λόγω μη νόμιμης σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών, με το σκεπτικό ότι, αφενός, οι υποθέσεις επί των οποίων το ΑΑΔ είχε αποφανθεί σε πρώτο βαθμό έπρεπε να είχαν εκδικαστεί από σχηματισμό απαρτιζόμενο από ειδικευμένους στον τομέα της διαφθοράς δικαστές²¹ και, αφετέρου, στις υποθέσεις επί των οποίων το ΑΑΔ είχε αποφανθεί κατ' έφεση, όλοι οι δικαστές του δικαστικού σχηματισμού έπρεπε να είχαν διοριστεί με κλήρωση²².

Στην υπόθεση C-379/19, ασκήθηκαν ποινικές διώξεις ενώπιον του Tribunalul Bihor (πλημμελειοδικείο του Bihor, Ρουμανία) κατά πλείονων προσώπων για αδικήματα διαφθοράς και αθέμιτης άσκησης επιρροής. Στο πλαίσιο αιτήσεως περί αποκλεισμού αποδεικτικών στοιχείων, το εν λόγω δικαστήριο αντιμετωπίζει το ζήτημα της εφαρμογής νομολογίας του Συνταγματικού Δικαστηρίου με την οποία κρίθηκε αντισυνταγματική η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις με συμμετοχή της ρουμανικής υπηρεσίας πληροφοριών, γεγονός το οποίο συνεπάγεται τον αναδρομικό αποκλεισμό των σχετικών στοιχείων από την ποινική διαδικασία²³.

Στο πλαίσιο των ως άνω υποθέσεων, το ΑΑΔ και το πλημμελειοδικείο του Bihor ζητούν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν οι εν λόγω αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης²⁴. Κατ' αρχάς, το πλημμελειοδικείο του Bihor διερωτάται ως προς τον υποχρεωτικό χαρακτήρα του ΜΣΕ και των εκθέσεων της Επιτροπής οι οποίες καταρτίζονται στο πλαίσιο του εν λόγω μηχανισμού²⁵. Στη συνέχεια, το ΑΑΔ εγείρει το ζήτημα ενδεχόμενου συστημικού κινδύνου ατιμωρησίας στον τομέα της καταπολέμησης της απάτης και της διαφθοράς. Τέλος, τα εν λόγω δικαστήρια ζητούν επίσης να διευκρινιστεί αν η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και η αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών τούς επιτρέπει να αφήσουν ανεφάρμοστη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου καίτοι, βάσει του ρουμανικού δικαίου, η μη συμμόρφωση των δικαστών με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα.

Προσκρούει στην αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης το να μην επιτρέπεται στα εθνικά δικαστήρια, υπό την απειλή πειθαρχικών κυρώσεων, να αφήσουν

²¹ Απόφαση της 3ης Ιουλίου 2019, αριθ. 417/2019.

²² Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2018, αριθ. 685/2018.

²³ Αποφάσεις αριθ. 51/2016 της 16ης Φεβρουαρίου 2016, αριθ. 302/2017 της 4ης Μαΐου 2017 και αριθ. 26/2019 της 16ης Ιανουαρίου 2019.

²⁴ Άρθρο 2 και άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, άρθρο 2 της Σύμβασης η οποία καταρτίστηκε βάσει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 26 Ιουλίου 1995 και επισυνάπτεται ως παράρτημα στην πράξη του Συμβουλίου, της 26ης Ιουλίου 1995 (ΕΕ 1995, C 316, σ. 48), και απόφαση 2006/928.

²⁵ Κατά την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της 6ης Μαρτίου 2018, αριθ. 104/2018, η απόφαση 2006/928 δεν μπορεί να συνιστά κανόνα αναφοράς στο πλαίσιο ελέγχου συνταγματικότητας.

ανεφάρμοστες αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι με τη νομολογία του σχετικά με τη Συνθήκη ΕΟΚ καθιέρωσε την αρχή της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου, η οποία νοείται ως κατοχυρώνουσα την υπεροχή του εν λόγω δικαίου έναντι του δικαίου των κρατών μελών. Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η θέσπιση με τη Συνθήκη ΕΟΚ μιας ιδιαίτερης έννομης τάξης, την οποία τα κράτη μέλη αποδέχθηκαν με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, συνεπάγεται ότι δεν μπορούν να επικαλούνται κατά διατάξεων της εν λόγω έννομης τάξης μεταγενέστερο μονομερές μέτρο ούτε να αντιτάσσουν στο δίκαιο που γεννήθηκε από τη Συνθήκη ΕΟΚ οποιονδήποτε κανόνα του εθνικού δικαίου, χωρίς να χάνει το εν λόγω δίκαιο τον κοινοτικό του χαρακτήρα και χωρίς να διακυβεύεται η νομική βάση της ίδιας της Κοινότητας. Επιπλέον, η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου δεν είναι δυνατόν να ποικίλλει από κράτος μέλος σε κράτος μέλος υπέρ των μεταγενέστερων εσωτερικών νομοθετικών κειμένων χωρίς να υπονομεύεται η πραγμάτωση των σκοπών της Συνθήκης ΕΟΚ και χωρίς να προκαλούνται διακρίσεις λόγω ιθαγένειας τις οποίες απαγορεύει η εν λόγω Συνθήκη. Το Δικαστήριο έκρινε συνεπώς ότι η Συνθήκη ΕΟΚ, καίτοι συνήφθη υπό μορφή διεθνούς συμφωνίας, αποτελεί εντούτοις τον συνταγματικό χάρτη μιας κοινότητας δικαίου και τα ουσιώδη χαρακτηριστικά αυτής της κοινοτικής έννομης τάξεως είναι, ειδικότερα, η υπεροχή της έναντι των δικαίων των κρατών μελών καθώς και το άμεσο αποτέλεσμα μιας σειράς διατάξεων οι οποίες εφαρμόζονται στους πολίτες τους και στα ίδια τα κράτη μέλη.

Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι τα ουσιώδη αυτά χαρακτηριστικά της έννομης τάξης της Ένωσης και η σημασία της συμμόρφωσης προς αυτήν επιβεβαιώθηκαν με την ανεπιφύλακτη επικύρωση των Συνθηκών που τροποποιούν τη Συνθήκη ΕΟΚ και, ιδίως, της Συνθήκης της Λισσαβώνας. Συγκεκριμένα, κατά τη σύναψη της Συνθήκης αυτής, η διάσκεψη των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών υπενθύμισε ρητώς, στη δήλωσή της αριθ. 17 σχετικά με την υπεροχή, η οποία προσαρτάται στην τελική πράξη της διακυβερνητικής διάσκεψης η οποία υιοθέτησε τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι Συνθήκες και το δίκαιο που θεσπίζεται από την Ένωση βάσει των Συνθηκών υπερισχύουν του δικαίου των κρατών μελών, υπό τους όρους που ορίζονται στην εν λόγω νομολογία.

Το Δικαστήριο προσθέτει ότι κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών, το οποίο όμως μπορεί να πράξει μόνον εφόσον τα κράτη μέλη αδυνατούν, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να προβάλουν κατά της έννομης τάξης της Ένωσης οποιοδήποτε μονομερές μέτρο. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο επισημαίνει ακόμη ότι, κατά την άσκηση της αποκλειστικής αρμοδιότητάς του να προβαίνει στην οριστική ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, οφείλει να διευκρινίζει το περιεχόμενο της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης υπό το πρίσμα των σχετικών διατάξεων του ενωσιακού δικαίου, δεδομένου ότι το εν λόγω περιεχόμενο δεν μπορεί να εξαρτάται ούτε από την ερμηνεία διατάξεων του εθνικού δικαίου ούτε από την ερμηνεία διατάξεων του δικαίου

της Ένωσης εκ μέρους εθνικού δικαστηρίου, η οποία δεν αντιστοιχεί προς εκείνη του Δικαστηρίου.

Κατά το Δικαστήριο, τα αποτελέσματα της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης δεσμεύουν όλα τα όργανα ενός κράτους μέλους, οι διατάξεις δε του εσωτερικού δικαίου, περιλαμβανομένων των διατάξεων συνταγματικής ισχύος, δεν μπορούν να αποτελέσουν εμπόδιο συναφώς. Τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αφήνουν αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη κάθε εθνική ρύθμιση ή πρακτική η οποία αντιβαίνει σε διάταξη του δικαίου της Ένωσης που έχει άμεσο αποτέλεσμα, χωρίς να υποχρεούνται να ζητήσουν ή να αναμείνουν την προηγούμενη εξαφάνισή της είτε διά της νομοθετικής οδού είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής διαδικασίας.

Επιπλέον, η προστασία των εθνικών δικαστών έναντι του κινδύνου πειθαρχικών διαδικασιών ή κυρώσεων επειδή άσκησαν την εμπίπτουσα στην αποκλειστική αρμοδιότητά τους ευχέρεια υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί εγγύηση συμφύη με την ανεξαρτησία τους. Επομένως, στην περίπτωση κατά την οποία δικαστής εθνικού τακτικού δικαστηρίου κρίνει, υπό το πρίσμα αποφάσεως του Δικαστηρίου, ότι η νομολογία του εθνικού συνταγματικού δικαστηρίου είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης, το γεγονός ότι ο εθνικός αυτός δικαστής αφήνει ανεφάρμοστη την εν λόγω νομολογία δεν μπορεί να στοιχειοθετήσει την πειθαρχική του ευθύνη.

II. Η ανεξαρτησία των αρμόδιων εθνικών δικαστών και δικαστηρίων προς εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης

Με πλείονες αποφάσεις, οι οποίες εκδόθηκαν στο πέρας τόσο διαδικασιών προδικαστικής παραπομπής όσο και διαδικασιών λόγω παραβάσεως, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 19 ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη σε συνδυασμό με το άρθρο 2 ΣΕΕ, κατά το οποίο η Ένωση βασίζεται, μεταξύ άλλων, στην αξία του κράτους δικαίου. Το συγκεκριμένο πλαίσιο του πρωτογενούς δικαίου έδωσε τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να διατυπώσει τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης τις οποίες οφείλουν να πληρούν τα εθνικά δικαστήρια, από τον διορισμό έως τη συνταξιοδότηση των δικαστών. Στην παρούσα ενότητα, η νομολογία του Δικαστηρίου παρουσιάζεται βάσει των διαφόρων σταδίων της σταδιοδρομίας των δικαστών.

Από τη νομολογία αυτήν προκύπτει ότι η αρχή της ανεξαρτησίας έχει δύο πτυχές. Η πρώτη πτυχή, εξωτερικής φύσεως, προϋποθέτει ότι το οικείο όργανο προστατεύεται από ενδεχόμενες εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξάρτητη κρίση των μελών του ως προς τις διαφορές που υποβάλλονται στην κρίση του. Η δεύτερη πτυχή, εσωτερικής φύσεως, είναι παρεμφερής προς την

προϋπόθεση της αμεροληψίας και σημαίνει την τήρηση ίσων αποστάσεων από τους διαδίκους και από τα αντιμαχόμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς ²⁶.

1. Διορισμός

Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Α. Κ. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, [EU:C:2019:982](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2000/78/EK – Ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία – Απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας – Μείωση του ορίου της ηλικίας συνταξιοδότησεως των δικαστών του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) – Άρθρο 9, παράγραφος 1 – Δικαίωμα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών – Σύσταση νέου τμήματος στο *Sąd Najwyższy* (Ανώτατο Δικαστήριο), αρμοδίου, μεταξύ άλλων, επί των υποθέσεων που αφορούν τη συνταξιοδότηση των δικαστών του δικαστηρίου αυτού – Τμήμα απαρτιζόμενο από δικαστές που διορίστηκαν προσφάτως από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Πολωνίας κατόπιν προτάσεως του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου – Ανεξαρτησία του εν λόγω συμβουλίου – Εξουσία μη εφαρμογής εθνικής νομοθεσίας που δεν είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης»

Με την απόφαση, την οποία εξέδωσε στο πλαίσιο ταχείας διαδικασίας, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου έκρινε ότι το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, το οποίο κατοχυρώνεται με το άρθρο 47 του Χάρτη και επιβεβαιώνεται, σε έναν ειδικό τομέα, από την οδηγία 2000/78, αποκλείει διαφορές σχετικές με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης να εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα οργάνου που δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο. Κατά το Δικαστήριο, τούτο συμβαίνει οσάκις οι αντικειμενικές συνθήκες της συστάσεως του οικείου οργάνου και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του, καθώς και ο τρόπος διορισμού των μελών του, δύνανται να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς τη στεγανότητα του οργάνου αυτού έναντι εξωτερικών στοιχείων, ειδικότερα δε έναντι της άμεσης ή έμμεσης ασκήσεως επιρροής εκ μέρους της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων. Τα στοιχεία αυτά δύνανται, ως εκ τούτου, να έχουν ως αποτέλεσμα να μη δίδει το εν λόγω όργανο εντύπωση ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, στοιχείο που μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο

²⁶ Αποφάσεις της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, *Wilson* (C-506/04, [EU:C:2006:587](#), σκέψεις 50 έως 52), της 31ης Ιανουαρίου 2013, *D. και Α.* (C-175/11, [EU:C:2013:45](#), σκέψη 96), και, προσφάτως, της 21ης Δεκεμβρίου 2023, *Krajowa Rada Sądownictwa* (Παραμονή δικαστή σε ενεργό υπηρεσία) (C-718/21, [EU:C:2023:1015](#), σκέψη 61), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα Ι.1, με τίτλο «Έννοια του “δικαστηρίου” κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ».

μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα κρίσιμα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του, αν τούτο όντως συμβαίνει στην περίπτωση του νέου πειθαρχικού τμήματος του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία). Σε τέτοια περίπτωση, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει στο αιτούν δικαστήριο να μην εφαρμόσει τη διάταξη του εθνικού δικαίου βάσει της οποίας αποκλειστικώς αρμόδιο να επιληφθεί διαφορών σχετικών με τη συνταξιοδότηση των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι το εν λόγω πειθαρχικό τμήμα, ώστε οι διαφορές αυτές να μπορούν να εξετασθούν από δικαιοδοτικό όργανο το οποίο πληροί τις απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας και το οποίο θα ήταν αρμόδιο στον οικείο τομέα εάν η αρμοδιότητά του δεν αποκλειόταν βάσει της εν λόγω διατάξεως.

Στις εκκρεμείς ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου υποθέσεις, τρεις Πολωνοί δικαστές (του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου) προέβαλλαν, μεταξύ άλλων, παραβιάσεις της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας στον τομέα της απασχολήσεως, λόγω της πρόωρης συνταξιοδοτήσεώς τους, σύμφωνα με τον νέο νόμο της 8ης Δεκεμβρίου 2017 περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Μολονότι, κατόπιν τροποποιήσεως, το 2018, ο νόμος αυτός δεν αφορά πλέον τους δικαστές οι οποίοι, όπως οι ασκήσαντες ένδικα βοηθήματα στις υποθέσεις των κύριων δικών, υπηρετούσαν ήδη στο Ανώτατο Δικαστήριο κατά τον χρόνο θέσεως σε ισχύ του εν λόγω νόμου και μολονότι, κατά συνέπεια, οι ως άνω ασκήσαντες ένδικα βοηθήματα εξακολούθησαν να ασκούν τα καθήκοντά τους ή επέστρεψαν σε αυτά, το αιτούν δικαστήριο εκτίμησε ότι εξακολουθούσε να πρέπει να επιλύσει ζήτημα δικονομικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, ενώ το επίμαχο είδος ένδικης διαφοράς υπαγόταν κανονικά στην αρμοδιότητα του νεοσυσταθέντος στο Ανώτατο Δικαστήριο πειθαρχικού τμήματος, το αιτούν δικαστήριο διερωτήθηκε αν, λόγω αμφιβολιών ως προς την ανεξαρτησία του οργάνου αυτού, όφειλε να μην εφαρμόσει τους εθνικούς κανόνες περί κατανομής δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, να επιληφθεί το ίδιο των διαφορών αυτών επί της ουσίας.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο, αφού επιβεβαίωσε ότι έχουν εφαρμογή, εν προκειμένω, τόσο το άρθρο 47 του Χάρτη όσο και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, υπενθύμισε ότι η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαιοδοτικών οργάνων αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, δικαιωμάτων τα οποία είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης και για την προάσπιση των κοινών αξιών των κρατών μελών οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου. Ακολούθως, το Δικαστήριο υπενθύμισε αναλυτικά τη νομολογία του ως προς το περιεχόμενο της απαιτήσεως αυτής περί ανεξαρτησίας και επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι, σύμφωνα με την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών που χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου, η ανεξαρτησία των δικαστηρίων πρέπει να διασφαλίζεται έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο επισήμανε τα ειδικά στοιχεία τα οποία πρέπει να εξετάσει το αιτούν δικαστήριο προκειμένου να μπορέσει να εκτιμήσει αν το πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου παρέχει ή όχι επαρκή εγγύα ανεξαρτησίας.

Πρώτον, το Δικαστήριο ανέφερε ότι απλώς και μόνον ο διορισμός των δικαστών του πειθαρχικού τμήματος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν δύναται να δημιουργήσει εξάρτηση από τον πολιτική εξουσία ούτε να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία τους, εφόσον, κατόπιν του διορισμού τους, οι δικαστές αυτοί δεν υπόκεινται σε καμία πίεση και δεν δέχονται εντολές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Εξάλλου, η προηγούμενη παρέμβαση του Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου), το οποίο είναι επιφορτισμένο να προτείνει τους προς διορισμό δικαστές, μπορεί να οριοθετήσει αντικειμενικώς τη διακριτική ευχέρεια του Προέδρου της Δημοκρατίας, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι το όργανο αυτό είναι το ίδιο αρκούντως ανεξάρτητο έναντι της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας και έναντι του Προέδρου της Δημοκρατίας. Το Δικαστήριο διευκρίνισε συναφώς ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο πραγματικά όσο και νομικά στοιχεία σχετικά, αφενός, με τις συνθήκες διορισμού των μελών του νέου πολωνικού Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου και, αφετέρου, με τον τρόπο με τον οποίο το όργανο αυτό επιτελεί συγκεκριμένα την αποστολή του ως θεματοφύλακα της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών. Το Δικαστήριο ανέφερε επίσης ότι πρέπει να διακριβωθεί το εύρος του δικαστικού ελέγχου των προτάσεων που υποβάλλει το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο, καθόσον οι αποφάσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας περί του διορισμού δικαστών δεν επιδέχονται τέτοιο έλεγχο.

Δεύτερον, το Δικαστήριο επισήμανε άλλα στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν κατά τρόπο πλέον άμεσο το πειθαρχικό τμήμα. Παραδείγματος χάριν, το Δικαστήριο ανέφερε ότι, εντός του ιδιαίτερου πλαισίου που διαμορφώθηκε λόγω της, ιδιαιτέρως αμφιλεγόμενης, θεσπίσεως των διατάξεων του νέου νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου τις οποίες έκρινε αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης με την απόφασή του της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531)²⁷, ήταν σημαντικό να επισημανθεί ότι στο πειθαρχικό τμήμα ανατέθηκε αποκλειστική αρμοδιότητα να επιλαμβάνεται διαφορών σχετικών με τη βάση του νόμου αυτού συνταξιοδότηση των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ότι το τμήμα αυτό πρέπει να απαρτίζεται αποκλειστικώς από νεοδιορισθέντες δικαστές ή, ακόμη, ότι φαίνεται να απολαύει ιδιαίτερου βαθμού αυτονομίας στο πλαίσιο του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Εν γένει, το Δικαστήριο διευκρίνισε επανειλημμένα ότι, μολονότι καθένα από τα εξεταζόμενα στοιχεία, θεωρούμενο μεμονωμένα, δεν θέτει κατ' ανάγκη εν αμφιβόλω την ανεξαρτησία του οργάνου αυτού, η εξέταση του συνδυασμού των στοιχείων αυτών μπορεί, αντιθέτως, να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα.

²⁷ Απόφαση η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 9, υπό τον τίτλο «Ισοβιότητα των δικαστών και ηλικία συνταξιοδότησης».

Απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Α.Β. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, [EU:C:2021:153](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 2 και άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών – Διαδικασία διορισμού σε θέση δικαστή του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) – Διορισμός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Πολωνίας βάσει πορίσματος του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου – Έλλειψη ανεξαρτησίας του εν λόγω συμβουλίου – Έλλειψη αποτελεσματικότητας του ενδίκου βοηθήματος που ασκείται κατά του πορίσματος αυτού – Απόφαση του Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Πολωνία) καταργούσα τη διάταξη στην οποία θεμελιώνεται η αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου – Θέσπιση νομοθεσίας βάσει της οποίας καταργείται αυτοδικαίως η δίκη στις εκκρεμούσες υποθέσεις και αποκλείεται η άσκηση οποιουδήποτε ενδίκου βοηθήματος σε τέτοιες υποθέσεις – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Δυνατότητα και/ή υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και να εμμένουν σε αυτή – Άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ – Αρχή της καλόπιστης συνεργασίας – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Εξουσία να μην εφαρμόζονται οι εθνικές διατάξεις που δεν είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης»

Με πορίσματα που εξέδωσε τον Αύγουστο του 2018, το KRS αποφάσισε να μην υποβάλει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Πολωνίας πρόταση για τον διορισμό πέντε προσώπων (στο εξής: προσφεύγοντες) σε θέσεις δικαστών του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) και να προτείνει άλλους υποψήφιους για τις θέσεις αυτές. Οι προσφεύγοντες άσκησαν προσφυγές ενώπιον του Naczelny Sąd Administracyjny (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Πολωνία), αιτούντος δικαστηρίου, κατά των πορισμάτων αυτών. Οι προσφυγές αυτού του είδους διέπονταν τότε από τον νόμο περί του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου (στο εξής: νόμος περί του KRS), όπως είχε τροποποιηθεί με νόμο του Ιουλίου του 2018. Κατ' εφαρμογήν του νομικού καθεστώτος αυτού, προβλεπόταν, αφενός, ότι, εάν άπαντες οι μετέχοντες σε διαδικασία διορισμού σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν προσέβαλλαν το επίμαχο πόρισμα του KRS, τότε αυτό καθίστατο απρόσβλητο όσον αφορά τον προτεινόμενο υποψήφιο, οπότε ο συγκεκριμένος μπορούσε να διορισθεί από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Επιπλέον, η ενδεχόμενη ακύρωση τέτοιου πορίσματος κατόπιν προσφυγής υποψηφίου που δεν προτάθηκε για διορισμό δεν μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα εκ νέου εκτίμηση της καταστάσεώς του με σκοπό τον ενδεχόμενο διορισμό στην οικεία θέση. Αφετέρου, βάσει του ίδιου καθεστώτος, η προσφυγή αυτή δεν μπορούσε να στηρίζεται σε λόγο με τον οποίο προβαλλόταν μη προσήκουσα εκτίμηση του ζητήματος αν οι υποψήφιοι πληρούσαν τα κριτήρια που λαμβάνονταν υπόψη κατά τη λήψη της αποφάσεως σχετικά με την υποβολή προτάσεως διορισμού. Με την αρχική αίτησή του προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο, θεωρώντας ότι στην πράξη το καθεστώς αυτό καθιστά εντελώς άνευ αποτελεσματικότητας την προσφυγή που ασκεί υποψήφιος ο οποίος δεν προτάθηκε για διορισμό, αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικά με το αν το νομικό καθεστώς αυτό είναι σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης.

Κατόπιν της υποβολής της αρχικής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, ο νόμος περί του KRS τροποποιήθηκε εκ νέου το 2019. Βάσει της μεταρρυθμίσεως αυτής, κατέστη, αφενός, αδύνατη η άσκηση προσφυγών κατά αποφάσεων του KRS όσον αφορά την υποβολή προτάσεως για τον διορισμό υποψηφίων σε θέσεις δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Αφετέρου, με τη μεταρρύθμιση αυτήν επιβλήθηκε η αυτοδίκαιη κατάργηση της δίκης επί των προσφυγών του είδους αυτού που εκκρεμούσαν, στερώντας, στην πράξη, από το αιτούν δικαστήριο την αρμοδιότητά του να αποφαινεται επί τέτοιων προσφυγών, καθώς και τη δυνατότητα να λάβει απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα που είχε υποβάλει στο Δικαστήριο. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο, με τη συμπληρωματική αίτησή του προδικαστικής αποφάσεως, υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικά με το αν το νομικό καθεστώς αυτό είναι σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης.

Κατά πρώτον, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κρίνει, κατ' αρχάς, ότι τόσο το σύστημα συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, που καθιερώνεται με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, όσο και η αρχή καλόπιστης συνεργασίας, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, αντιτίθενται σε νομοθετικές τροποποιήσεις, όπως οι προμνησθείσες, οι οποίες συντελέσθηκαν στην Πολωνία το 2019, σε περίπτωση κατά την οποία προκύπτει ότι αυτές έχουν ειδικώς ως αποτέλεσμα να εμποδίζουν το Δικαστήριο να αποφαινεται επί προδικαστικών ερωτημάτων όπως είναι τα υποβληθέντα από το αιτούν δικαστήριο και να αποκλείουν για το μέλλον κάθε δυνατότητα εκ νέου υποβολής ανάλογων προς αυτά ερωτημάτων από εθνικό δικαστήριο. Το Δικαστήριο διευκρινίζει, συναφώς, ότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των κρίσιμων στοιχείων και, ιδίως, το πλαίσιο εντός του οποίου θέσπισε ο Πολωνός νομοθέτης τις τροποποιήσεις αυτές, αν τούτο συμβαίνει εν προκειμένω.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τέτοιες νομοθετικές τροποποιήσεις ενδέχεται επίσης να προσκρούουν στην υποχρέωση των κρατών μελών να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος των ιδιωτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Τούτο συμβαίνει σε περίπτωση κατά την οποία προκύπτει, κατόπιν εκτιμήσεως στην οποία οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο βάσει του συνόλου των κρίσιμων στοιχείων, ότι οι τροποποιήσεις αυτές δύνανται να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των δικαστών, οι οποίοι διορίζονται βάσει των εν λόγω πορισμάτων του KRS, έναντι εξωτερικών στοιχείων, ειδικότερα δε έναντι της άμεσης ή έμμεσης ασκήσεως επιρροής εκ μέρους της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων. Σε τέτοια περίπτωση, οι τροποποιήσεις αυτές δύνανται να έχουν ως αποτέλεσμα να μη δίδουν οι εν λόγω δικαστές εντύπωση ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, στοιχείο που μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου.

Προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι οι εγγυήσεις περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας τις οποίες επιτάσσει το δίκαιο της Ένωσης συνεπάγονται την ύπαρξη κανόνων που διέπουν τον διορισμό των δικαστών. Εξάλλου, το Δικαστήριο επισημαίνει τον καθοριστικής σημασίας ρόλο του KRS στη διαδικασία διορισμού σε θέση δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου, δεδομένου ότι η πράξη με την οποία το KRS προτείνει υποψήφιο συνιστά προϋπόθεση εκ των ων ουκ άνευ για τον διορισμό εν συνεχεία του υποψηφίου σε τέτοια θέση. Επομένως, ο βαθμός της ανεξαρτησίας της οποίας απολαύει το KRS έναντι της πολωνικής νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας μπορεί να αποδειχθεί σημαντικός προκειμένου να εκτιμηθεί αν οι δικαστές που επιλέγει θα είναι σε θέση να πληρούν τις απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το ενδεχόμενο να μην υφίσταται δυνατότητα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος στο πλαίσιο διαδικασίας διορισμού σε θέσεις δικαστών εθνικού ανωτάτου δικαστηρίου μπορεί να αποδεικνύεται προβληματικό σε περιπτώσεις κατά τις οποίες το σύνολο των κρίσιμων στοιχείων του γενικότερου πλαισίου τα οποία χαρακτηρίζουν μια τέτοια διαδικασία εντός του οικείου κράτους μέλους δύνανται να προκαλέσουν στους πολίτες αμφιβολίες συστημικής φύσεως ως προς την ανεξαρτησία και το ανεπηρέαστο των δικαστών που διορίζονται κατά το πέρας της διαδικασίας αυτής. Το Δικαστήριο διευκρινίζει συναφώς ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το αιτούν δικαστήριο αποφανθεί, βάσει του συνόλου των κρίσιμων στοιχείων που μνημόνευσε στην απόφασή του περί παραπομπής, ιδίως δε των νομοθετικών τροποποιήσεων που επηρέασαν προσφάτως τη διαδικασία διορισμού των μελών του KRS, ότι το όργανο αυτό δεν παρέχει επαρκή εχέγγυα ανεξαρτησίας, η ύπαρξη ενδίκου βοηθήματος δυνάμενου να ασκηθεί από τους μη επιλεγέντες υποψηφίους καθίσταται αναγκαία προκειμένου να συμβάλει στη διαφύλαξη της διαδικασίας διορισμού των οικείων δικαστών από την άμεση ή έμμεση άσκηση επιρροής και να αποτρέψει, εν τέλει, το ενδεχόμενο να προκληθούν στους πολίτες οι ως άνω εύλογες αμφιβολίες.

Τέλος, το Δικαστήριο κρίνει ότι, σε περίπτωση κατά την οποία το αιτούν δικαστήριο αποφανθεί ότι οι νομοθετικές τροποποιήσεις του έτους 2019 θεσπίσθηκαν κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης, η αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού επιβάλλει στο αιτούν δικαστήριο να μην εφαρμόσει τις επίμαχες τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως του αν είναι νομοθετικής ή συνταγματικής φύσεως, και να συνεχίσει να ασκεί την αρμοδιότητα που είχε προηγουμένως να εκδικάζει τις διαφορές των οποίων είχε επιληφθεί πριν θεσπισθούν οι συγκεκριμένες τροποποιήσεις.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ αντιτίθεται σε νομοθετικές τροποποιήσεις όπως οι προμνησθείσες, οι οποίες συντελέσθηκαν στην Πολωνία το 2018, σε περίπτωση κατά την οποία προκύπτει ότι αυτές δύνανται να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των δικαστών, οι οποίοι διορίζονται κατά τα προεκτεθέντα, έναντι εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων και, ως εκ τούτου, οι εν λόγω τροποποιήσεις δύνανται να έχουν ως αποτέλεσμα να μη δίδουν οι εν λόγω δικαστές εντύπωση

ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, στοιχείο που μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου.

Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται, εν τέλει, να αποφανθεί αν τούτο συμβαίνει εν προκειμένω. Όσον αφορά τις εκτιμήσεις τις οποίες πρέπει να λάβει συναφώς υπόψη το αιτούν δικαστήριο, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι εθνικές διατάξεις σχετικά με το ένδικο βοήθημα που μπορεί να ασκηθεί στο πλαίσιο διαδικασίας διορισμού σε θέσεις δικαστών ανωτάτου εθνικού δικαστηρίου μπορεί να αποδειχθούν προβληματικές ως προς τις απαιτήσεις εκ του δικαίου της Ένωσης σε περίπτωση κατά την οποία εξαλείφεται η αποτελεσματικότητα των μέχρι τότε υφισταμένων ενδίκων βοηθημάτων. Το Δικαστήριο, όμως, επισημαίνει, πρώτον, ότι, κατόπιν των νομοθετικών τροποποιήσεων που θεσπίσθηκαν το 2018, το επίμαχο ένδικο βοήθημα στερείται πλέον κάθε πραγματικής αποτελεσματικότητας και, ως εκ τούτου, συνιστά φαινομενικά μόνον ένδικο βοήθημα. Δεύτερον, το Δικαστήριο τονίζει ότι, εν προκειμένω, πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα στοιχεία του ευρύτερου πλαισίου που συνδέονται με το σύνολο των λοιπών μεταρρυθμίσεων που επηρέασαν προσφάτως το Ανώτατο Δικαστήριο και το KRS. Επισημαίνει συναφώς, πέραν των αμφιβολιών που μνημονεύθηκαν προηγουμένως σχετικά με την ανεξαρτησία του KRS, το γεγονός ότι οι νομοθετικές τροποποιήσεις του 2018 θεσπίσθηκαν μικρό χρονικό διάστημα πριν το KRS, υπό τη νέα του σύνθεση, κληθεί να αποφανθεί επί υποψηφιοτήτων, όπως αυτές των προσφευγόντων, για την πλήρωση πολλών θέσεων δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου οι οποίες θεωρήθηκαν κενές ή συστάθηκαν για πρώτη φορά συνεπεία της θέσεως σε ισχύ των διαφόρων τροποποιήσεων του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Τέλος, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, εφόσον το αιτούν δικαστήριο αποφανθεί ότι οι νομοθετικές τροποποιήσεις του 2018 θεσπίσθηκαν κατά παράβαση του δικαίου της Ένωσης, το αιτούν δικαστήριο οφείλει, βάσει της αρχής της υπεροχής του δικαίου της αυτού, να μην εφαρμόσει τις εν λόγω τροποποιήσεις, αλλά τις προϊσχύσασες εθνικές διατάξεις, ασκώντας παράλληλα τον δικαστικό έλεγχο που προβλέπουν οι τελευταίες.

Απόφαση της 20ής Απριλίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Repubblika* (C-896/19, [EU:C:2021:311](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 2 ΣΕΕ – Αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κράτος δικαίου – Άρθρο 49 ΣΕΕ – Προσχώρηση στην Ένωση – Μη αποδυνάμωση του επιπέδου προστασίας των αξιών της Ένωσης – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Άρθρο 19 ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Πεδίο εφαρμογής – Ανεξαρτησία των δικαστών κράτους μέλους – Διαδικασία διορισμού – Εξουσία του Πρωθυπουργού – Συμμετοχή της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών»

Η Repubblika είναι ένωση έχουσα ως σκοπό την προώθηση της προστασίας της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου στη Μάλτα. Κατόπιν του διορισμού νέων

δικαστών, τον Απρίλιο του 2019, άσκησε λαϊκή αγωγή ενώπιον του Prim'Awla tal-Qorti Ċivili – Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali (πρώτου τμήματος του πολιτικού δικαστηρίου, δικάζοντας ως Συνταγματικό Δικαστήριο, Μάλτα), βάλλοντας, μεταξύ άλλων, κατά της διαδικασίας διορισμού των Μαλτέζων δικαστών, όπως αυτή ρυθμίζεται από το Σύνταγμα²⁸. Οι οικείες συνταγματικές διατάξεις, οι οποίες παρέμειναν αμετάβλητες από της θεσπίσεώς τους το 1964 μέχρι την αναθεώρηση του 2016, παρέχουν στον Il-Prim Ministru (Πρωθυπουργό, Μάλτα) την εξουσία να υποβάλει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πρόταση για τον διορισμό υποψηφίου στη θέση αυτή. Στην πράξη, ο Πρωθυπουργός διαθέτει αποφασιστική εξουσία κατά τη διαδικασία διορισμού των Μαλτέζων δικαστών, η οποία, κατά τη Repubblika, εγείρει αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία τους. Οι υποψήφιοι πρέπει, πάντως, να πληρούν ορισμένες, επίσης προβλεπόμενες από το Σύνταγμα, προϋποθέσεις, με την αναθεώρηση δε του 2016 συνεστήθη Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών η οποία είναι επιφορτισμένη με την αξιολόγηση των υποψηφίων και την παροχή γνώμης στον Πρωθυπουργό.

Στο πλαίσιο αυτό, το επιληφθέν δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με τη συμβατότητα του μαλτέζικου συστήματος διορισμού των δικαστών προς το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, προς το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη. Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται, στους τομείς που καλύπτει το δίκαιο της Ένωσης, η αποτελεσματική δικαστική προστασία, το δε άρθρο 47 του Χάρτη θεσπίζει το δικαίωμα πραγματικής δικαστικής προσφυγής κάθε πολίτη ο οποίος επικαλείται, σε συγκεκριμένη περίπτωση, δικαίωμα αντλούμενο από το δίκαιο της Ένωσης.

Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου αποφαινεται ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται σε εθνικές συνταγματικές διατάξεις όπως είναι οι διατάξεις του δικαίου της Μάλτας σχετικά με τον διορισμό δικαστών. Πράγματι, δεν προκύπτει ότι οι εν λόγω διατάξεις δύναται να έχουν ως αποτέλεσμα να μη δίδεται η εντύπωση ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας των δικαστών, στοιχείο που μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου.

Αρχικώς, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ μπορεί να εφαρμοσθεί στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι με την αγωγή αμφισβητείται η συμβατότητα, προς το δίκαιο της Ένωσης, των διατάξεων του εθνικού δικαίου περί της διαδικασίας διορισμού των δικαστών, οι οποίοι καλούνται να αποφανθούν επί ζητημάτων εφαρμογής ή ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, διατάξεων για τις οποίες προβάλλεται ότι μπορούν να θίξουν την ανεξαρτησία τους. Όσον αφορά το άρθρο 47 του Χάρτη, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το εν λόγω άρθρο,

²⁸ Άρθρα 96, 96Α και 100 του Συντάγματος της Μάλτας.

μολονότι δεν έχει εφαρμογή αυτό καθεαυτό ²⁹ στο μέτρο που η Repubblica δεν επικαλείται δικαίωμα αντλούμενο από το δίκαιο της Ένωσης, εντούτοις πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ δεν αντιτίθεται σε εθνικές διατάξεις οι οποίες παρέχουν στον Πρωθυπουργό αποφασιστική εξουσία κατά τη διαδικασία διορισμού των δικαστών, προβλέποντας συγχρόνως την παρέμβαση, στη διαδικασία αυτήν, ανεξάρτητου οργάνου επιφορτισμένου, μεταξύ άλλων, με την αξιολόγηση των υποψηφίων για την πλήρωση θέσεως δικαστή και την παροχή γνώμης στον Πρωθυπουργό.

Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο διατυπώνει, κατ' αρχάς, τη γενική επισήμανση ότι, μεταξύ των απαιτήσεων αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας που πρέπει να πληρούν τα εθνικά δικαστήρια τα οποία ενδέχεται να επιληφθούν της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, η ανεξαρτησία των δικαστών έχει, για διάφορους λόγους, θεμελιώδη σημασία για την έννομη τάξη της Ένωσης. Πράγματι, είναι ουσιώδους σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία του μηχανισμού προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, καθόσον ο μηχανισμός αυτός δύναται να ενεργοποιηθεί μόνον από ανεξάρτητο όργανο. Εξάλλου, η απαίτηση αυτή περί ανεξαρτησίας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του προβλεπόμενου στο άρθρο 47 του Χάρτη θεμελιώδους δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία και σε δίκαιη δίκη.

Ακολούθως, το Δικαστήριο υπενθυμίζει τις διευκρινίσεις στις οποίες προέβη με την πρόσφατη νομολογία του ³⁰ επί των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστών, τις οποίες απαιτεί το δίκαιο της Ένωσης. Οι εν λόγω εγγυήσεις επιτάσσουν μεταξύ άλλων την ύπαρξη κανόνων ικανών να αποκλείσουν κάθε εύλογη αμφιβολία των πολιτών όσον αφορά το ανεπηρέαστο των δικαστών από εξωγενή στοιχεία, ιδίως από άμεση ή έμμεση άσκηση επιρροής εκ μέρους της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, και όσον αφορά την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων.

Τέλος, το Δικαστήριο τονίζει ότι, κατά το άρθρο 49 ΣΕΕ, η Ένωση περιλαμβάνει κράτη τα οποία προσχώρησαν ελευθέρως και οικειοθελώς στις κοινές αξίες που μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, όπως είναι το κράτος δικαίου, τα οποία σέβονται τις αξίες αυτές και αναλαμβάνουν την υποχρέωση να τις προωθήσουν. Επομένως, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να τροποποιήσει τη νομοθεσία του, ιδίως στον τομέα της οργανώσεως της δικαιοσύνης, κατά τρόπο επαγόμενο αποδυνάμωση της προστασίας της αρχής του κράτους δικαίου, η οποία συγκεκριμενοποιείται, μεταξύ άλλων, με το

²⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.

³⁰ Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 19ης Νοεμβρίου 2019, Α.Κ. κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982), και της 2ας Μαρτίου 2021, Α.Β. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153), οι οποίες παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα.

άρθρο 19 ΣΕΕ. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση κανόνων δυνάμενων να θίξουν την ανεξαρτησία των δικαστών.

Κατόπιν των διευκρινίσεων αυτών, το Δικαστήριο κρίνει, αφενός, ότι η σύσταση, το 2016, της Επιτροπής Δικαστικών Διορισμών ενισχύει, αντιθέτως, τις εγγυήσεις ανεξαρτησίας των Μαλτέζων δικαστών, σε σύγκριση με τη διαμορφωθείσα κατάσταση βάσει των συνταγματικών διατάξεων οι οποίες ίσχυαν κατά την προσχώρηση της Μάλτας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατ' αρχήν, η παρέμβαση ενός τέτοιου οργάνου μπορεί να συμβάλει στο να καταστεί περισσότερο αντικειμενική η διαδικασία διορισμού δικαστών, οριοθετώντας το περιθώριο χειρισμών που διαθέτει ο Πρωθυπουργός στον τομέα αυτόν, υπό την προϋπόθεση ότι το συγκεκριμένο όργανο είναι και αυτό επαρκώς ανεξάρτητο. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπιστώνει την ύπαρξη σειράς κανόνων ικανών να διασφαλίσουν την ανεξαρτησία των δικαστών.

Αφετέρου, το Δικαστήριο τονίζει ότι, μολονότι ο Πρωθυπουργός διαθέτει ορισμένη εξουσία κατά τον διορισμό των δικαστών, γεγονός παραμένει ότι η άσκηση της εξουσίας αυτής οριοθετείται από τις προβλεπόμενες στο Σύνταγμα προϋποθέσεις επαγγελματικής πείρας τις οποίες πρέπει να πληρούν οι υποψήφιοι για τις θέσεις δικαστών. Περαιτέρω, μολονότι ο Πρωθυπουργός μπορεί να αποφασίσει να υποβάλει στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας πρόταση για τον διορισμό υποψηφίου μη προταθέντος από την Επιτροπή Δικαστικών Διορισμών, εντούτοις υποχρεούται στην περίπτωση αυτή να γνωστοποιήσει τους λόγους του, μεταξύ άλλων στην νομοθετική εξουσία. Κατά το Δικαστήριο, στο μέτρο που ο Πρωθυπουργός ασκεί την εξουσία αυτή μόνον κατ' εξαίρεση και τηρεί αυστηρώς στην πράξη την υποχρέωση αιτιολογήσεως, η εξουσία του δεν είναι ικανή να εγείρει εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία των επιλεγέντων υποψηφίων.

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, [EU:C:2021:798](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Αρχές της ισοβιότητας και της ανεξαρτησίας των δικαστών – Μετακίνηση δικαστή των τακτικών δικαστηρίων χωρίς τη συγκατάθεσή του – Προσφυγή – Διάταξη περί απαραδέκτου η οποία εκδόθηκε από δικαστή του *Sąd Najwyższy* (*Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych*) [Ανωτάτου Δικαστηρίου (τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων), Πολωνία] – Δικαστής ο οποίος διορίστηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας βάσει πορίσματος του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου παρά τη δικαστική απόφαση που διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης του εν λόγω πορίσματος εν αναμονή της προδικαστικής αποφάσεως του Δικαστηρίου – Δικαστής ο οποίος δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Δυνατότητα να θεωρηθεί ανυπόστατη τέτοια διάταξη περί απαραδέκτου»

Τον Αύγουστο του 2018 ο δικαστής W.Ż., ο οποίος υπηρετεί σε περιφερειακό δικαστήριο της Πολωνίας, μετακινήθηκε χωρίς τη συγκατάθεσή του από το τμήμα του δικαστηρίου στο οποίο είχε τοποθετηθεί σε άλλο τμήμα του ίδιου δικαστηρίου. Ο W.Ż. άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως μετακινήσεως ενώπιον του KRS, επί της οποίας εκδόθηκε πόρισμα με το οποίο περατώθηκε η διαδικασία επί της προσφυγής. Τον Νοέμβριο του 2018 ο W.Ż. προσέβαλε το πόρισμα ενώπιον του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), ζητώντας παράλληλα την εξαίρεση του συνόλου των δικαστών του τμήματος που ήταν αρμόδιο να εκδικάσει την προσφυγή του, ήτοι του Izba Kontroli Nadzyczajnej i Spraw Publicznych (τμήματος έκτακτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων, Πολωνία) (στο εξής: τμήμα ελέγχου). Κατά τον W.Ż., λαμβανομένου υπόψη του τρόπου διορισμού τους, τα μέλη του εν λόγω τμήματος δεν παρείχαν τα απαιτούμενα εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας.

Συναφώς, το Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) [Ανώτατο Δικαστήριο (τμήμα αστικών υποθέσεων), Πολωνία], το οποίο κλήθηκε να αποφανθεί επί της ως άνω αιτήσεως εξαίρεσεως, επισημαίνει στη διάταξη περί παραπομπής ότι ενώπιον του Naczelny Sąd Administracyjny (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Πολωνία) ασκήθηκαν προσφυγές κατά του υπ' αριθ. 331/2018 πορίσματος του KRS, με το οποίο είχε προταθεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ο κατάλογος των νέων δικαστών του τμήματος ελέγχου. Εντούτοις, παρά την αναστολή εκτελέσεως του εν λόγω πορίσματος, την οποία διέταξε το τελευταίο ως άνω δικαστήριο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διόρισε σε θέσεις δικαστών του τμήματος ελέγχου ορισμένους από τους υποψηφίους που περιλαμβάνονταν στο ανωτέρω πόρισμα.

Τον Μάρτιο του 2019 ενώ, αφενός, η εν λόγω διαδικασία ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου εξακολουθούσε να εκκρεμεί και, αφετέρου, το εν λόγω δικαστήριο είχε υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο σχετικά με ένα άλλο πόρισμα του KRS, με το οποίο είχε προταθεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ένας κατάλογος υποψηφίων σε θέσεις δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου³¹, διορίστηκε νέος δικαστής στο τμήμα ελέγχου (στο εξής: δικαστής του τμήματος ελέγχου) βάσει του υπ' αριθ. 331/2018 πορίσματος. Αποφαινόμενος ως μονομελής δικαστικός σχηματισμός, χωρίς να έχει στη διάθεσή του τη δικογραφία και χωρίς να ακούσει τον W.Ż., ο νέος αυτός δικαστής εξέδωσε διάταξη (στο εξής: επίδικη διάταξη) με την οποία απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή του W.Ż. κατά του πορίσματος του KRS με το οποίο είχε περατωθεί η διαδικασία επί της προσφυγής του.

Το αιτούν δικαστήριο υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο ζητώντας να διευκρινιστεί αν ένας δικαστής ο οποίος διορίστηκε υπό τέτοιες συνθήκες συνιστά ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια, ιδίως, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ζητήθηκε

³¹ Συγκεκριμένα, πρόκειται για την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 2ας Μαρτίου 2021, Α.Β. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

δε περαιτέρω από το Δικαστήριο να προσδιορίσει τις συνέπειες που η διαπίστωση περί ελλείψεως της ιδιότητας αυτής θα μπορούσε να έχει αναφορικά με την επίδικη διάταξη.

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των περιστάσεων τις οποίες πρέπει να λάβει υπόψη ένα εθνικό δικαστήριο προκειμένου να διαπιστώσει την ύπαρξη πλημμελειών κατά τη διαδικασία διορισμού ενός δικαστή οι οποίες είναι ικανές να μην επιτρέψουν τον χαρακτηρισμό του εν λόγω δικαστή ως ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και επί των συνεπειών που απορρέουν, σε μια τέτοια περίπτωση, από την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης για απόφαση, όπως η επίδικη διάταξη, η οποία εκδόθηκε από δικαστή, αποφαινόμενο ως μονομελής δικαστικός σχηματισμός.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει, μεταξύ άλλων, ότι ο διορισμός του δικαστή του τμήματος ελέγχου που πραγματοποιήθηκε κατά παράβαση της οριστικής αποφάσεως του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου με την οποία διατάχθηκε η αναστολή εκτελέσεως του υπ' αριθ. 331/2018 πορίσματος του KRS, και χωρίς να έχει εκδοθεί η απόφαση του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της υποθέσεως A.B. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18)³², υπονόμωσε την αποτελεσματικότητα του συστήματος της προδικαστικής παραπομπής που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ. Πράγματι, όταν πραγματοποιήθηκε ο διορισμός, η αναμενόμενη απάντηση του Δικαστηρίου στην ανωτέρω υπόθεση θα μπορούσε, ενδεχομένως, να υποχρεώσει το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο να ακυρώσει το υπ' αριθ. 331/2018 πόρισμα του KRS στο σύνολό του.

Όσον αφορά τις λοιπές περιστάσεις σχετικά με τον διορισμό του δικαστή του τμήματος ελέγχου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι, όπως έκρινε προσφάτως, ορισμένες περιστάσεις τις οποίες επισήμανε το αιτούν δικαστήριο όσον αφορά τις τροποποιήσεις του 2017 που επηρέασαν τη σύνθεση του KRS θα μπορούσαν να δημιουργήσουν εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία του³³. Επιπλέον, ο εν λόγω διορισμός πραγματοποιήθηκε και η επίδικη διάταξη εκδόθηκε ενόσω εκκρεμούσε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αίτηση εξαιρέσεως του συνόλου των δικαστών που υπηρετούσαν στο τμήμα ελέγχου.

Από κοινού εξεταζόμενες, οι ανωτέρω περιστάσεις μπορούν, υπό την επιφύλαξη των τελικών εκτιμήσεων τις οποίες οφείλει να διενεργήσει το αιτούν δικαστήριο, αφενός, να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ο διορισμός του οικείου δικαστή πραγματοποιήθηκε κατά πρόδηλη παράβαση των θεμελιωδών κανόνων που διέπουν τη διαδικασία διορισμού των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Βάσει των ίδιων περιστάσεων, το

³² Απόφαση η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

³³ Πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστικών λειτουργιών) (C-791/19, EU:C:2021:596, σκέψεις 104 έως 108), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

αιτούν δικαστήριο δύναται επίσης να συναγάγει το συμπέρασμα ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε ο διορισμός του οικείου δικαστή υπονόμωσαν το αδιάβλητο του αποτελέσματος στο οποίο κατέληξε η επίμαχη διαδικασία διορισμού, συμβάλλοντας στη δημιουργία εύλογων αμφιβολιών στους πολίτες και στο να μη δίδει ο δικαστής του τμήματος ελέγχου εντύπωση ανεξαρτησίας ή αμεροληψίας, στοιχείο που μπορεί να θίξει την εμπιστοσύνη την οποία η δικαιοσύνη οφείλει να εμπνέει στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται αιτήσεως εξαιρέσεως όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης οφείλει, εφόσον τούτο είναι, υπό το πρίσμα της οικείας δικονομικής κατάστασης, αναγκαίο για τη διασφάλιση της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, να θεωρήσει ανυπόστατη μια διάταξη όπως η επίδικη εάν από το σύνολο των συνθηκών και περιστάσεων υπό τις οποίες διεξήχθη η διαδικασία διορισμού του δικαστή που εξέδωσε την επίδικη διάταξη προκύπτει ότι ο δικαστής αυτός δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

Απόφαση της 22ας Μαρτίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Prokurator Generalny* κ.λπ. (Πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-508/19, [EU:C:2022:201](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Αναγκαιότητα της ζητούμενης ερμηνείας προκειμένου το αιτούν δικαστήριο να είναι σε θέση να εκδώσει την απόφασή του – Έννοια – Πειθαρχική διαδικασία κατά δικαστή τακτικού δικαστηρίου – Προσδιορισμός του πειθαρχικού δικαστηρίου που είναι αρμόδιο να επιληφθεί της διαδικασίας αυτής από τον πρόεδρο του πειθαρχικού τμήματος του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) – Αγωγή με αίτημα την αναγνώριση της ανυπαρξίας υπηρεσιακής σχέσης μεταξύ του προέδρου του εν λόγω πειθαρχικού τμήματος και του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Έλλειψη αρμοδιότητας του αιτούντος δικαστηρίου να ελέγξει το κύρος του διορισμού δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου και απαράδεκτο μιας τέτοιας αγωγής βάσει του εθνικού δικαίου – Απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως»

Τον Ιανουάριο του 2019 κινήθηκε πειθαρχική διαδικασία κατά της Μ. F., δικαστού στο *Sąd Rejonowy w P.* (επαρχιακό δικαστήριο P., Πολωνία), λόγω προβαλλόμενων καθυστερήσεων στην εκδίκαση των υπ' ευθύνη της υποθέσεων. Ο J. M., υπό την ιδιότητα του προέδρου του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) ο οποίος διευθύνει τις εργασίες του πειθαρχικού τμήματος του τελευταίου αυτού δικαστηρίου, όρισε το *Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w [...]* (πειθαρχικό δικαστήριο του εφετείου [...], Πολωνία) ως αρμόδιο να επιληφθεί της πειθαρχικής διαδικασίας.

Η Μ. F., εκτιμώντας ότι ο διορισμός του J. M. στο ως άνω πειθαρχικό τμήμα ενείχε διάφορες παρατυπίες, άσκησε αγωγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου με αίτημα να αναγνωρισθεί η ανυπαρξία υπηρεσιακής σχέσης μεταξύ του J. M. και του δικαστηρίου

αυτού, ζητώντας παράλληλα από το τελευταίο να αναστείλει την πειθαρχική διαδικασία που κινήθηκε εναντίον της. Ένα από τα τμήματα του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (τμήμα εργατικών και κοινωνικοασφαλιστικών διαφορών, στο εξής: αιτούν δικαστήριο), ορίστηκε ως αρμόδιο να εξετάσει τα αιτήματα της Μ. F.

Το αιτούν δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι η εντολή για την άσκηση καθηκόντων δικαστή απηχεί έννομη σχέση διεπόμενη από το δημόσιο δίκαιο και όχι από το αστικό δίκαιο και ότι, ως εκ τούτου, μια αγωγή όπως αυτή της κύριας δίκης δεν μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κώδικα πολιτικής δικονομίας, διερωτάται αν η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο δίκαιο της Ένωσης, και η υποχρέωση των κρατών μελών, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, να διασφαλίζουν ότι τα δικαστήρια της έννομης τάξης τους τα οποία μπορούν να αποφαινόμενοι επί θεμάτων καλυπτόμενων από το δίκαιο της Ένωσης πληρούν τις απαιτήσεις που απορρέουν από την ως άνω αρχή, ειδικότερα δε την απαίτηση να είναι ανεξάρτητα, αμερόληπτα και να έχουν συσταθεί νομίμως, έχουν ως συνέπεια ότι παρέχεται στο αιτούν δικαστήριο η εξουσία, την οποία δεν διαθέτει δυνάμει του πολωνικού δικαίου, να διαπιστώσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας της κύριας δίκης, ότι ο εναγόμενος δεν έχει εντολή για την άσκηση καθηκόντων δικαστή.

Με την απόφασή του, η οποία εκδόθηκε από το τμήμα μείζονος συνθέσεως, το Δικαστήριο κρίνει απαράδεκτη την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει συναφώς ότι, ενώ, στο πλαίσιο της δικαιοδοτικής αποστολής που του ανατίθεται βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το έργο του είναι να παρέχει σε κάθε δικαστήριο της Ένωσης τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης τα οποία του είναι αναγκαία για την επίλυση των πραγματικών διαφορών που υποβάλλονται στην κρίση του, τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο με την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υπερβαίνουν το πλαίσιο της αποστολής αυτής.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι τα ερωτήματα που υποβάλλει ένα εθνικό δικαστήριο πρέπει να ανταποκρίνονται σε αντικειμενική ανάγκη για την επίλυση της διαφοράς της οποίας το τελευταίο έχει επληφθεί και ότι, επομένως, η συνεργασία μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ προϋποθέτει, κατ' αρχήν, ότι το αιτούν δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της διαφοράς της κύριας δίκης, προκειμένου αυτή να μη θεωρηθεί ως αμιγώς υποθετική. Μολονότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τούτο ενδέχεται να μην ισχύει σε ορισμένες εξαιρετικές περιστάσεις, μια τέτοια λύση δεν μπορεί να γίνει δεκτή εν προκειμένω.

Συγκεκριμένα, πρώτον, το ίδιο το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, όταν επιλαμβάνεται αγωγής με αίτημα την αναγνώριση της ανυπαρξίας έννομης σχέσης, δεν διαθέτει δυνάμει του εθνικού δικαίου την αρμοδιότητα που θα του επέτρεπε να αποφανθεί επί της νομιμότητας της επίμαχης πράξης διορισμού.

Δεύτερον, η αγωγή που άσκησε η Μ. F. αποσκοπεί, στην πραγματικότητα, όχι στην αμφισβήτηση της ύπαρξης υπηρεσιακής σχέσης μεταξύ του J. M. και του Ανωτάτου

Δικαστηρίου ή της ύπαρξης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από μια τέτοια σχέση, αλλά στην αμφισβήτηση της απόφασης με την οποία ο J. M. όρισε το πειθαρχικό δικαστήριο που είναι αρμόδιο να επιληφθεί της πειθαρχικής διαδικασίας κατά της Μ. F., διαδικασίας της οποίας την αναστολή ζητεί άλλωστε η Μ. F., ως ασφαλιστικό μέτρο, από το αιτούν δικαστήριο. Επομένως, τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο αφορούν εγγενώς όχι τη διαφορά της κύριας δίκης, αλλά άλλη διαφορά, ως προς την οποία η διαφορά της κύριας δίκης έχει απλώς παρεπόμενο χαρακτήρα. Συνεπώς, για να απαντήσει στα εν λόγω ερωτήματα, το Δικαστήριο θα ήταν υποχρεωμένο να λάβει υπόψη τα χαρακτηριστικά της άλλης αυτής διαφοράς αντί να εμμένει στα στοιχεία της διαφοράς της κύριας δίκης, όπως απαιτεί το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Τρίτον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, ελλείψει δικαιώματος άσκησης ευθείας προσφυγής κατά του διορισμού του J. M. ως προέδρου του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου ή κατά της πράξης του J. M. περί ορισμού του πειθαρχικού δικαστηρίου που είναι αρμόδιο για την εξέταση της διαφοράς, η Μ. F. θα μπορούσε να προβάλει, ενώπιον του πειθαρχικού αυτού δικαστηρίου, ένσταση σχετική με ενδεχόμενη προσβολή, απορρέουσα από την επίμαχη πράξη ορισμού, του δικαιώματός της να εκδικαστεί η διαφορά από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι, όπως έχει κρίνει το ίδιο, οι διατάξεις του νόμου περί των τακτικών δικαστηρίων, καθόσον αναθέτουν στον πρόεδρο του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου τη διακριτική ευχέρεια να ορίζει το αρμόδιο πειθαρχικό δικαστήριο για την εκδίκαση των πειθαρχικών διαδικασιών κατά δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, δεν πληρούν την εκ του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ απαίτηση κατά την οποία οι υποθέσεις αυτές πρέπει να μπορούν να εξετάζονται από δικαστήριο που «έχει συσταθεί νομίμως»³⁴. Επιπλέον, η διάταξη αυτή, στο μέτρο που θέτει μια τέτοια απαίτηση, πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει άμεσο αποτέλεσμα, οπότε η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει στο ορισθέν κατά τα ανωτέρω πειθαρχικό δικαστήριο να μην εφαρμόσει τις εθνικές διατάξεις δυνάμει των οποίων έγινε ο ορισμός του και, ως εκ τούτου, να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο να εκδικάσει τη διαφορά που υποβλήθηκε στην κρίση του.

Τέταρτον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, εν προκειμένω, η αγωγή της κύριας δίκης αποσκοπεί κατ' ουσίαν σε μια μορφή ακύρωσης *erga omnes* του διορισμού του J. M. ως δικαστή, μολονότι το εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει και ουδέποτε επέτρεψε στο σύνολο των πολιτών να αμφισβητήσουν τον διορισμό των δικαστών με ένδικο βοήθημα που να αποσκοπεί ευθέως στην ακύρωση ή την αναγνώριση του ανισχύρου ενός τέτοιου διορισμού.

³⁴ Απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (C-791/19, EU:C:2021:596, σκέψη 176), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες Ι.2, με τίτλο «Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως», και ΙΙ. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

Απόφαση της 29ης Μαρτίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Getin Noble Bank (C-132/20, [EU:C:2022:235](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Παραδεκτό – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Έννοια του όρου “δικαστήριο” – Άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών – Δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Δικαιοδοτικό όργανο του οποίου μέλος διορίστηκε για πρώτη φορά σε θέση δικαστή από πολιτικό όργανο της εκτελεστικής εξουσίας μη δημοκρατικού καθεστώτος – Τρόπος λειτουργίας του Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, Πολωνία) – Αντισυνταγματικότητα του νόμου βάσει του οποίου συγκροτήθηκε το εν λόγω Συμβούλιο – Δυνατότητα χαρακτηρισμού του εν λόγω οργάνου ως αμερόληπτου και ανεξάρτητου δικαστηρίου κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης»

Το 2017 στην Πολωνία, πλείονες καταναλωτές άσκησαν ενώπιον του αρμόδιου πρωτοδικείου αγωγή με την οποία προέβλαν καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας που περιλαμβανόταν σε σύμβαση πιστώσεως την οποία είχαν συνάψει με τραπεζικό ίδρυμα, συγκεκριμένα δε με την Getin Noble Bank. Δεδομένου ότι τα αιτήματά τους δεν έγιναν πλήρως δεκτά, ούτε σε πρώτο βαθμό ούτε κατ' έφεση, οι πρωτοδίκως ενάγοντες άσκησαν αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία).

Προκειμένου να εξετάσει το παραδεκτό της αιτήσεως αναιρέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, το δικαστήριο αυτό οφείλει, κατά το εθνικό δίκαιο, να ελέγξει τη νομιμότητα του δικαστικού σχηματισμού που εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Στο πλαίσιο αυτό και σε μονομελή σχηματισμό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η σύνθεση του εφετείου ήταν σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των τριών εφετών μπορούν να αμφισβητηθούν λόγω των περιστάσεων υπό τις οποίες διορίστηκαν ως δικαστές.

Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει, αφενός, το γεγονός ότι ένας εκ των δικαστών (FO) διορίστηκε αρχικώς στο δικαστικό σώμα δυνάμει αποφάσεως εκδοθείσας από όργανο του μη δημοκρατικού καθεστώτος το οποίο υφίστατο στην Πολωνία πριν από την προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρέμεινε δε σε θέση δικαστή μετά την πτώση του συγκεκριμένου καθεστώτος, χωρίς να δώσει εκ νέου όρκο και απολαύοντας της αρχαιότητας την οποία είχε αποκτήσει οσάκις υφίστατο το καθεστώς αυτό³⁵. Αφετέρου, οι οικείοι δικαστές είχαν διορισθεί στο εφετείο κατόπιν προτάσεως του KRS, ο μεν πρώτος εξ αυτών το 1998, περίοδο κατά την οποία οι αποφάσεις του συγκεκριμένου οργάνου δεν αιτιολογούνταν και δεν ήταν δεκτικές προσφυγής, ενώ οι άλλοι δύο το 2012 και 2015, δηλαδή σε περίοδο κατά την οποία,

³⁵ Στο εξής: προγενέστερες της προσχώρησης περιστάσεις.

όπως έχει κρίνει το Trybunał Konstytucyjny (Συνταγματικό Δικαστήριο, Πολωνία), το KRS δεν λειτουργούσε με διαφάνεια, η δε σύνθεσή του αντέβαινε στο Σύνταγμα.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κρίνει, κατ' ουσίαν, ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης ³⁶ έχει την έννοια ότι οι πλημμέλειες που προβάλλει το αιτούν δικαστήριο όσον αφορά τους εμπλεκόμενους εφέτες δεν δύνανται αφ' εαυτών να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες και σοβαρές αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των συγκεκριμένων δικαστών, ούτε και, ως εκ τούτου, να θέσουν εν αμφιβόλω την ιδιότητα του δικαστικού σχηματισμού στον οποίο μετέχουν ως ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση απαραδέκτου κατά την οποία ο δικαστής του μονομελούς σχηματισμού του πολωνικού Ανωτάτου Δικαστηρίου, που καλείται να εξετάσει το παραδεκτό της ασκηθείσας ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου αιτήσεως αναιρέσεως, δεν είχε δικαίωμα να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα λόγω πλημμελειών τις οποίες ενείχε ο δικός του διορισμός και οι οποίες θέτουν εν αμφιβόλω την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του. Συγκεκριμένα, εφόσον αίτηση προδικαστικής αποφάσεως έχει υποβληθεί από εθνικό δικαστήριο, τεκμαίρεται ότι αυτό πληροί τις απαιτήσεις που έχει θέσει το Δικαστήριο προκειμένου να συνιστά «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Το τεκμήριο αυτό μπορεί, πάντως, να ανατραπεί σε περίπτωση κατά την οποία από αμετάκλητη δικαστική απόφαση, εκδοθείσα από εθνικό ή διεθνές δικαστήριο, προκύπτει ότι το δικαιοδοτικό όργανο που υπέβαλε την αίτηση δεν έχει την ιδιότητα ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου το οποίο έχει συσταθεί νομίμως. Δεδομένου ότι το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του στοιχεία δυνάμενα να ανατρέψουν το εν λόγω τεκμήριο, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι επομένως παραδεκτή.

Εν συνεχεία, το Δικαστήριο εξετάζει τις δύο επιμέρους ομάδες στις οποίες χώρισε τα προδικαστικά ερωτήματα.

Με την πρώτη ομάδα ερωτημάτων, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη αντιτίθενται στον χαρακτηρισμό ως ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου ενός δικαστικού σχηματισμού όπου μετέχει δικαστής ο οποίος, όπως ο FO, άρχισε τη σταδιοδρομία του ως δικαστή υπό το κομμουνιστικό καθεστώς και οποίος παρέμεινε στη θέση του μετά την πτώση του συγκεκριμένου καθεστώτος.

³⁶ Αρχή στην οποία παραπέμπει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη και στην οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29). Η εν λόγω οδηγία μνημονεύει εκ νέου, στο άρθρο της 7, παράγραφοι 1 και 2, το δικαίωμα ασκήσεως αποτελεσματικών ενδίκων βοηθημάτων και μέσω του οποίου έχουν οι καταναλωτές που θεωρούν ότι έχουν ζημιωθεί από ρήτρες τέτοιου χαρακτήρα.

Συναφώς, αφού έκρινε ότι είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού ³⁷, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, μολονότι η οργάνωση της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών εμπίπτει στην αρμοδιότητά τους, εντούτοις, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης, περιλαμβανομένης της υποχρέωσης να διασφαλίζουν την τήρηση της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

Όσον αφορά την επιρροή που ασκούν στην ανεξαρτησία και αμεροληψία δικαστή περιστάσεις προγενέστερες της προσχωρήσεως, τις οποίες προβάλλει το αιτούν δικαστήριο όσον αφορά δικαστές όπως ο FO, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κατά τον χρόνο προσχωρήσεως της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είχε κρίνει ότι, κατ' αρχήν, το δικαστικό σύστημα του συγκεκριμένου κράτους ήταν σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης. Επιπλέον, τον αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε καμία συγκεκριμένη εξήγηση καταδεικνύουσα ότι οι συνθήκες του αρχικού διορισμού του FO θα μπορούσαν να καταστήσουν δυνατή την άσκηση αθέμιτης επιρροής επί του εν λόγω δικαστή. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι περιστάσεις του αρχικού διορισμού δύνανται να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες και σοβαρές αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του εν λόγω δικαστή κατά την άσκηση των μεταγενέστερων δικαιοδοτικών καθηκόντων του.

Η δεύτερη ομάδα προδικαστικών ερωτημάτων αφορά το ζήτημα αν, κατ' ουσίαν, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 93/13 αντιτίθενται στο ενδεχόμενο να χαρακτηρίζεται ως ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, σχηματισμός δικαστηρίου κράτους μέλους όπου μετέχει δικαστής του οποίου ο αρχικός διορισμός σε θέση δικαστή ή ο μεταγενέστερος διορισμός του σε ανώτερο δικαστήριο πραγματοποιήθηκε είτε κατόπιν της επιλογής του ως υποψηφίου δικαστή από όργανο συγκροτηθέν βάσει νομοθετικών διατάξεων οι οποίες κηρύχθηκαν μεταγενέστερα αντισυνταγματικές από το συνταγματικό δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους (στο εξής: πρώτη επίμαχη περίπτωση) είτε κατόπιν της επιλογής του ως υποψηφίου δικαστή από όργανο συγκροτηθέν νομίμως, πλην όμως κατά το πέρας διαδικασίας η οποία δεν ήταν ούτε διαφανής ή δημόσια ούτε δεκτική ένδικης προσφυγής (στο εξής: δεύτερη επίμαχη περίπτωση).

Το Δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι δεν μπορεί να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία δικαστή κάθε πλημμέλεια δυνάμενη να συμβεί κατά τη διαδικασία διορισμού του.

³⁷ Κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ερμηνεύει το δίκαιο της Ένωσης αποκλειστικώς όσον αφορά την εφαρμογή του δικαίου αυτού εντός νέου κράτους μέλους από της ημερομηνίας προσχωρήσεως του οικείου κράτους στην Ένωση. Εν προκειμένω, το υποβληθέν ερώτημα, μολονότι αφορά περιστάσεις προγενέστερες της προσχωρήσεως της Πολωνίας στην Ένωση, έχει ως αντικείμενο κατάσταση η οποία δεν παρήγαγε όλα τα αποτελέσματά της πριν από τη συγκεκριμένη ημερομηνία, δεδομένου ότι ο FO, ο οποίος διορίσθηκε ως δικαστής πριν από την προσχώρηση, εξακολουθεί ακόμη να είναι δικαστικός λειτουργός και ασκεί καθήκοντα αντίστοιχα της ιδιότητας αυτής.

Εν προκειμένω, όσον αφορά την πρώτη επίμαχη περίπτωση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο δεν αποφάνθηκε επί της ανεξαρτησίας του KRS κηρύσσοντας αντισυνταγματική τη σύνθεση του οργάνου αυτού, ως είχε κατά το χρονικό διάστημα διορισμού των άλλων δύο δικαστών, εκτός του FO, στον δικαστικό σχηματισμό που εξέδωσε την ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Επομένως, η κήρυξη αυτή αντισυνταγματικότητας δεν δύναται, αφ' εαυτής, να έχει ως αποτέλεσμα την αμφισβήτηση της ανεξαρτησίας του συγκεκριμένου οργάνου ούτε και να προκαλέσει στους πολίτες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία των οικείων δικαστών έναντι εξωτερικών στοιχείων. Άλλωστε, το αιτούν δικαστήριο δεν προέβαλε σχετικώς κανένα συγκεκριμένο στοιχείο δυνάμενο να τεκμηριώσει την ύπαρξη τέτοιων αμφιβολιών.

Το αυτό συμπέρασμα ισχύει και ως προς την κατάσταση την οποία αφορά η δεύτερη επίμαχη περίπτωση. Πράγματι, από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει ότι το KRS, υπό τη σύνθεση που είχε μετά την πτώση του πολωνικού μη δημοκρατικού καθεστώτος, στερούνταν ανεξαρτησίας έναντι της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας.

Υπό τις συνθήκες αυτές, οι δύο ως άνω περιστάσεις δεν στοιχειοθετούν παράβαση των θεμελιωδών κανόνων οι οποίοι έχουν εφαρμογή στον διορισμό των δικαστών. Συνεπώς, καθόσον οι προβληθείσες πλημμέλειες δεν προκαλούν πραγματικό κίνδυνο ασκήσεως αθέμιτης διακριτικής ευχέρειας εκ μέρους της εκτελεστικής εξουσίας, η οποία θα έθετε σε κίνδυνο τον αδιάβλητο χαρακτήρα της διαδικασίας διορισμού των δικαστών, το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται στον χαρακτηρισμό του δικαστικού σχηματισμού στον οποίο μετέχουν οι οικείοι δικαστές ως ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

Απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 2024 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), G. κ.λπ. (Διορισμός δικαστών στα τακτικά δικαστήρια στην Πολωνία) (C-181/21 και C-269/21, [EU:C:2024:1](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Δυνατότητα του αιτούντος δικαστηρίου να λάβει υπόψη την προδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου – Αναγκαιότητα της ζητούμενης ερμηνείας προκειμένου το αιτούν δικαστήριο να μπορέσει να εκδώσει τη δική του απόφαση – Ανεξαρτησία των δικαστών – Προϋποθέσεις διορισμού των δικαστών στα τακτικά δικαστήρια – Δυνατότητα προσβολής δικαστικής διατάξεως με την οποία κρίθηκε αμετακλήτως αίτηση ασφαλιστικών μέτρων – Δυνατότητα εξαίρεσης δικαστή από δικαστικό σχηματισμό – Απαράδεκτο των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως»

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κρίνει απαράδεκτες δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως οι οποίες υποβλήθηκαν από Πολωνούς δικαστές που ζήτησαν να διευκρινιστεί αν η σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού στις υποθέσεις των κυρίων δικών πληρούσε τα εχέγγυα τα οποία πρέπει να παρέχει ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης.

Στη μεν πρώτη υπόθεση (C-181/21), ορίστηκε τριμελής δικαστικός σχηματισμός του Sąd Okręgowy w Katowicach (περιφερειακού δικαστηρίου Κατοβίτσε, Πολωνία) για να εκδικάσει το ένδικο μέσο που ασκήθηκε κατά δικαστικής διατάξεως με την οποία απορρίφθηκε η ανακοπή που είχε ασκηθεί από καταναλωτή κατά διαταγής πληρωμής. Ο εισηγητής δικαστής στην υπόθεση διατύπωσε αμφιβολίες ως προς τον χαρακτηρισμό του δικαστικού αυτού σχηματισμού ως «δικαστηρίου», λόγω των περιστάσεων υπό τις οποίες διορίστηκε στο περιφερειακό δικαστήριο Κατοβίτσε η δικαστής A. Z. που μετέχει επίσης στον συγκεκριμένο σχηματισμό. Οι επιφυλάξεις του αφορούν, ιδίως, το καθεστώς και τον τρόπο λειτουργίας του KRS³⁸, το οποίο συμμετέχει στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαδικασίας διορισμού.

Στη δε υπόθεση C-269/21, ανατέθηκε σε τριμελή δικαστικό σχηματισμό του Sąd Okręgowy w Krakowie (περιφερειακού δικαστηρίου Κρακοβίας, Πολωνία) η εκδίκαση του ενδίκου μέσου που ασκήθηκε από τράπεζα κατά δικαστικής διατάξεως με την οποία μονομελής δικαστικός σχηματισμός του ίδιου δικαστηρίου είχε κάνει δεκτή αίτηση ασφαλιστικών μέτρων υποβληθείσα από καταναλωτές. Ο τριμελής δικαστικός σχηματισμός μεταρρύθμισε την προσβαλλόμενη δικαστική διάταξη, απέρριψε την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων στο σύνολό της και ανέπεμψε την υπόθεση στον μονομελή δικαστικό σχηματισμό. Ο δικαστής του μονομελούς δικαστικού σχηματισμού διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού που αποφάνθηκε επί του ενδίκου μέσου της τράπεζας συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης και, συνακόλουθα, ως προς το κύρος της εκδοθείσας αποφάσεως. Ειδικότερα, στον τριμελή δικαστικό σχηματισμό μετείχε η δικαστής A. T., που διορίστηκε στο περιφερειακό δικαστήριο Κρακοβίας το 2021, κατόπιν διαδικασίας στην οποία είχε μετάσχει το KRS.

Στο πλαίσιο αυτό, ο εισηγητής δικαστής στην πρώτη υπόθεση και ο δικαστής του μονομελούς δικαστικού σχηματισμού στη δεύτερη υπόθεση αποφάσισαν να υποβάλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα ζητώντας κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων υπό τις οποίες διορίστηκαν οι δικαστές A. Z. και A. T., οι δικαστικοί σχηματισμοί στους οποίους δικάζουν αυτές πληρούν τα εχέγγυα που πρέπει να παρέχει ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, καθώς και αν το δίκαιο της Ένωσης³⁹ επιβάλλει την αυτεπάγγελτη εξαίρεσή τους από την εκδίκαση των υποθέσεων των κυρίων δικών.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχάς ότι τόσο από το γράμμα όσο και από την οικονομία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι εκκρεμεί πράγματι ενώπιον των εθνικών

³⁸ Όπως συγκροτούνταν μετά το 2018.

³⁹ Βλ. άρθρο 2 και άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη.

δικαστηρίων διαφορά στο πλαίσιο της οποίας αυτά καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση ⁴⁰.

Το Δικαστήριο επισημαίνει εν συνεχεία ότι, μολονότι κάθε δικαστήριο έχει την υποχρέωση να ελέγχει αν συνιστά, λαμβανομένης υπόψη της σύνθεσής του, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως κατά την έννοια, μεταξύ άλλων, του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, όταν ανακύπτει σοβαρή αμφιβολία επ' αυτού, εντούτοις η προδικαστική ερμηνεία που ζητείται από το Δικαστήριο μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, μόνον αν ο αιτών δικαστής έχει αυτοτελώς τη δυνατότητα να αντλήσει τις συνέπειες της ερμηνείας αυτής κρίνοντας, υπό το πρίσμα της, τη νομιμότητα του διορισμού άλλου δικαστή του ίδιου δικαστικού σχηματισμού και, ενδεχομένως, εξαιρώντας τον.

Τούτο δεν ισχύει, εν προκειμένω, στην περίπτωση του αιτούντος δικαστή στην υπόθεση C-181/21, δεδομένου ότι ούτε από την απόφαση περί παραπομπής ούτε από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο συνάγεται ότι, βάσει των κανόνων του εθνικού δικαίου, ο εν λόγω δικαστής θα μπορούσε αυτοτελώς να ενεργήσει κατ' αυτόν τον τρόπο. Συνεπώς, η ερμηνεία των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου η οποία ζητείται στην υπόθεση C-181/21 δεν εξυπηρετεί αντικειμενική ανάγκη σε σχέση με απόφαση που θα μπορούσε να λάβει αυτοτελώς ο αιτών δικαστής στην υπόθεση της κύριας δίκης.

Όσον αφορά την υπόθεση C-269/21, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το ίδιο το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η διάταξη του τριμελούς δικαστικού σχηματισμού με την οποία μεταρρυθμίστηκε η δική του απόφαση και απορρίφθηκε η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που υποβλήθηκε από τους ενδιαφερόμενους καταναλωτές δεν υπόκειται πλέον σε ένδικα μέσα και πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί αμετάκλητη κατά το πολωνικό δίκαιο. Παρότι όμως επικαλείται την ανασφάλεια δικαίου η οποία θα περιέβαλλε τη δικαστική αυτή διάταξη λόγω των αμφιβολιών ως προς το νομότυπο της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού που την εξέδωσε, το αιτούν δικαστήριο δεν παραπέμπει σε καμία διάταξη του πολωνικού δικονομικού δικαίου η οποία να του παρέχει την αρμοδιότητα να εξετάσει, και μάλιστα σε μονομελή δικαστικό σχηματισμό, αν αμετάκλητη διάταξη εκδοθείσα από τριμελή δικαστικό σχηματισμό επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων είναι σύμφωνη, μεταξύ άλλων, με το δίκαιο της Ένωσης. Εξάλλου, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η διάταξη η οποία εκδόθηκε από τον τριμελή δικαστικό σχηματισμό δεσμεύει τον αιτούντα δικαστή, καθώς και ότι αυτός δεν είναι αρμόδιος ούτε να «εξαιρέσει» δικαστή που μετείχε στον δικαστικό σχηματισμό ο οποίος εξέδωσε τη διάταξη ούτε να αμφισβητήσει το νομότυπό της.

⁴⁰ Απόφαση της 22ας Μαρτίου 2022, Prokurator Generalny κ.λπ. (Πειθαρχικό τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-508/19, EU:C:2022:201, σκέψη 62 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-269/21 δεν είναι αρμόδιο, δυνάμει των κανόνων του εθνικού δικαίου, ούτε να κρίνει, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, τη νομιμότητα της σύνθεσης του τριμελούς δικαστικού σχηματισμού που εξέδωσε τη διάταξη με την οποία κρίθηκε αμετακλήτως η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων και, ειδικότερα, των προϋποθέσεων διορισμού της δικαστή Α. Τ. ούτε να αμφισβητήσει το νομότυπο της επίμαχης δικαστικής διατάξεως.

Πράγματι, δεδομένου ότι η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων την οποία είχαν υποβάλει οι ενάγοντες της κύριας δίκης απορρίφθηκε στο σύνολό της, η διαδικασία επί της αιτήσεως αυτής περατώθηκε οριστικώς από τον τριμελή δικαστικό σχηματισμό. Συνεπώς, τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στην υπόθεση C-269/21 συνδέονται άρρηκτα με ένα στάδιο της διαδικασίας στην υπόθεση της κύριας δίκης το οποίο έχει περατωθεί οριστικώς και είναι αυτοτελές προς τη διαφορά επί της ουσίας, η οποία παραμένει η μόνη που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Συνακόλουθα, τα ερωτήματα αυτά δεν εξυπηρετούν αντικειμενική ανάγκη σύμφυτη με την επίλυση της διαφοράς αυτής, αλλά έχουν ως σκοπό να εκμαιεύσουν από το Δικαστήριο μια γενική κρίση επί της διαδικασίας διορισμού των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων στην Πολωνία, η οποία δεν συνδέεται με τις ανάγκες της συγκεκριμένης διαφοράς.

2. Δεοντολογία

Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κράτος δικαίου – Πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Ανεξαρτησία των δικαστών – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Ευχέρεια υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Ανάθεση στο πειθαρχικό τμήμα του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) αρμοδιοτήτων σε υποθέσεις άρσης της ποινικής ασυλίας των δικαστών και σε υποθέσεις εργατικού δικαίου, δικαίου κοινωνικών ασφαλίσεων και σε υποθέσεις που αφορούν τη συνταξιοδότηση των δικαστών του εν λόγω δικαστηρίου – Απαγόρευση της αμφισβήτησης, από τα εθνικά δικαστήρια, της νομιμότητας των δικαστηρίων και των συνταγματικών οργάνων ή διαπίστωσης ή εκτίμησης της νομιμότητας του διορισμού των δικαστών ή των δικαιοδοτικών εξουσιών των δικαστών – Χαρακτηρισμός ως “πειθαρχικού παραπτώματος” της εξακρίβωσης από δικαστή της πλήρωσης ορισμένων απαιτήσεων σχετικών με την ύπαρξη ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Ανάθεση στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου) αποκλειστικής αρμοδιότητας εξέτασης ζητημάτων σχετικών με την έλλειψη ανεξαρτησίας δικαστηρίου ή δικαστή – Άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών

Δικαιωμάτων – Δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – Άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ' και ε', και παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο – Άρθρο 9, παράγραφος 1 – Ευαίσθητα δεδομένα – Εθνική ρύθμιση επιβάλλουσα στους δικαστές υποχρέωση υποβολής δήλωσης σχετικά με την ιδιότητά τους ως μελών ενώσεων, ιδρυμάτων ή πολιτικών κομμάτων, και σχετικά με τα καθήκοντα που ασκούν εντός αυτών, και προβλέπουσα την ανάρτηση στο διαδίκτυο των δεδομένων που περιέχονται στις εν λόγω δηλώσεις»

Το 2017 συστάθηκαν εντός του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) δύο νέα τμήματα, ήτοι το Izba Dyscyplinarna (πειθαρχικό τμήμα) και το Izba Kontroli Nadzyczajnej i Spraw Publicznych (τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων).

Με νόμο της 20ής Δεκεμβρίου 2019, ο οποίος τροποποίησε τον νόμο περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2020, ανατέθηκαν στα δύο ως άνω τμήματα νέες αρμοδιότητες, συμπεριλαμβανομένης της αρμοδιότητας για την παροχή άδειας για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά δικαστή ή την προσωρινή κράτησή του ⁴¹. Στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων ανατέθηκε επίσης αποκλειστική αρμοδιότητα εξέτασης των αιτιάσεων και των νομικών ζητημάτων που άπτονται της ανεξαρτησίας δικαστηρίου ή δικαστή ⁴². Επιπλέον, δυνάμει του εν λόγω τροποποιητικού νόμου, απαγορεύεται στο Ανώτατο Δικαστήριο, περιλαμβανομένου του τμήματος εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων, να θέτει υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα των δικαστηρίων, των συνταγματικών οργάνων του κράτους και των οργάνων ελέγχου και διασφάλισης του δικαίου, καθώς και να διαπιστώνει και να εκτιμά τη νομιμότητα του διορισμού δικαστή ⁴³. Ο εν λόγω νόμος διευκρινίζει επίσης την έννοια του πειθαρχικού παραπτώματος των δικαστών ⁴⁴.

Ο ίδιος νόμος τροποποίησε επίσης τον νόμο περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων, εισάγοντας στον νόμο διατάξεις ανάλογες εκείνων με τις οποίες τροποποιήθηκε ο νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου ⁴⁵. Ο τροποποιητικός νόμος καθορίζει επίσης το καθεστώς που εφαρμόζεται σε ποινικές δίωξεις κατά δικαστών των τακτικών δικαστηρίων ⁴⁶. Επιβάλλει επίσης στους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων,

⁴¹ Τροποποιηθείς νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρθρο 27, παράγραφος 1.

⁴² Συγκεκριμένα, το τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων είναι αρμόδιο, μεταξύ άλλων, να αποφανείται επί ζητημάτων σχετικών με την εξαίρεση δικαστών ή επί αιτιάσεων που αντλούνται από την έλλειψη ανεξαρτησίας δικαστηρίου ή δικαστή, καθώς και επί ενδίκων βοηθημάτων και μέσων με τα οποία ζητείται να διαπιστωθεί η έλλειψη νομιμότητας δικαστικών αποφάσεων όταν αυτή συνίσταται στη θέση υπό αμφισβήτηση του καθεστώτος του προσώπου που διορίστηκε σε θέση δικαστή και αποφάνθηκε επί της υποθέσεως (τροποποιηθείς νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρθρο 26, παράγραφοι 2 έως 6). Το εν λόγω τμήμα είναι επίσης αποκλειστικά αρμόδιο για να εξετάζει τα νομικά ζητήματα που άπτονται της ανεξαρτησίας δικαστηρίου ή δικαστή τα οποία τίθενται ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου (τροποποιηθείς νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρθρο 82, παράγραφοι 2 έως 5).

⁴³ Τροποποιηθείς νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρθρο 29, παράγραφοι 2 και 3.

⁴⁴ Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου υπέχει πειθαρχική ευθύνη για τα επαγγελματικά παραπτώματα που διαπράττει, μεταξύ άλλων, σε περίπτωση πρόδωξης και κατάφωρης παράβασης των κανόνων δικαίου, πράξεων ή παραλείψεων δυνάμενων να παρακωλύσουν ή να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο τη λειτουργία δικαστικής αρχής ή πράξεων που θέτουν υπό αμφισβήτηση την ύπαρξη σχέσης εργασίας δικαστή, το κύρος του διορισμού δικαστή ή τη νομιμότητα συνταγματικού οργάνου της Δημοκρατίας της Πολωνίας (τροποποιηθείς νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, άρθρο 72, παράγραφος 1).

⁴⁵ Συγκεκριμένα, το άρθρο 42a του τροποποιηθέντος νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων επαναλαμβάνει τη διατύπωση του άρθρου 29, παράγραφοι 2 και 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το δε άρθρο του 107, παράγραφος 1, επαναλαμβάνει τη διατύπωση του άρθρου 72, παράγραφος 1, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου (βλ. ανωτέρω).

⁴⁶ Βλ. άρθρο 80 και άρθρο 129, παράγραφοι 1 έως 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων.

καθώς και σε εκείνους του Ανωτάτου Δικαστηρίου, την υποχρέωση να υποβάλλουν δηλώσεις σχετικά με την ιδιότητά τους ως μελών ενώσεων, μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων και πολιτικών κομμάτων, ακόμη και για περιόδους προ της ανάληψης των καθηκόντων τους, προβλέπει δε την ανάρτηση των εν λόγω πληροφοριών στο διαδίκτυο⁴⁷. Πολλές από τις νέες αυτές διατάξεις εφαρμόζονται επίσης στα διοικητικά δικαστήρια⁴⁸.

Εκτιμώντας ότι η Πολωνία, έχοντας εκδώσει τους νέους αυτούς κανόνες, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης⁴⁹, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άσκησε προσφυγή λόγω παραβάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ.

Με την απόφαση που εξέδωσε επί της υποθέσεως αυτής, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου δέχθηκε την ασκηθείσα από την Επιτροπή προσφυγή. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι επίμαχες νέες εθνικές διατάξεις θίγουν την ανεξαρτησία των δικαστών, η οποία διασφαλίζεται από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, και ενέχουν, εξάλλου, αφενός, παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια στο πλαίσιο του μηχανισμού προδικαστικής παραπομπής και, αφετέρου, παραβίαση της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης. Επιπλέον, οι διατάξεις με τις οποίες θεσπίζονται οι μηχανισμοί υποβολής δηλώσεων εκ μέρους των δικαστών και ανάρτησης στο διαδίκτυο των δεδομένων που συλλέγονται κατ' αυτόν τον τρόπο συνιστούν προσβολή του δικαιώματος στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη και παράβαση του ΓΚΠΔ.

Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί των αιτιάσεων που προέβαλε η Επιτροπή σχετικά με παράβαση των συνδυασμένων

⁴⁷ Το άρθρο 88α του τροποποιηθέντος νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων διευκρινίζει, στις παραγράφους 1 και 4, τα εξής:

«1. Ο δικαστής υποβάλλει γραπτή δήλωση στην οποία αναφέρει:

1) την ιδιότητά του ως μέλους ένωσης, περιλαμβανομένων της επωνυμίας και της έδρας της ένωσης, των θέσεων που κατέχει και του χρονικού διαστήματος διατήρησης της ιδιότητάς του μέλους·

2) τη θέση που κατείχε σε μη κερδοσκοπικό ίδρυμα, περιλαμβανομένων της επωνυμίας και της έδρας του ιδρύματος και του χρονικού διαστήματος διατήρησης της θέσης·

3) την ιδιότητά του ως μέλους πολιτικού κόμματος πριν από τον διορισμό του σε θέση δικαστή και την ιδιότητά του ως μέλους πολιτικού κόμματος κατά τη διάρκεια της θητείας του πριν από τις 29 Δεκεμβρίου 1989, περιλαμβανομένων της επωνυμίας του κόμματος, των θέσεων που κατείχε και του χρονικού διαστήματος διατήρησης της ιδιότητάς του μέλους.

[...]

4. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις της παραγράφου 1 είναι δημόσια προσβάσιμες και δημοσιεύονται στο Biuletyn Informacji Publicznej [(Δημόσιο Ενημερωτικό Δελτίο)] [...].»

Όσον αφορά τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου, βλ. άρθρο 45, παράγραφος 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

⁴⁸ Βλ., μεταξύ άλλων, άρθρο 5, παράγραφοι 1α και 1β, άρθρο 8, παράγραφος 2, άρθρο 29, παράγραφος 1, και άρθρο 49, παράγραφος 1, του τροποποιηθέντος νόμου περί οργάνωσης των διοικητικών δικαστηρίων.

⁴⁹ Η Επιτροπή εκτίμησε ότι η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικο βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης· το άρθρο 47 του Χάρτη, το οποίο αφορά το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και πρόσβασης σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως· το άρθρο 267, δεύτερο και τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει την ευχέρεια (δεύτερο εδάφιο), ορισμένων εθνικών δικαστηρίων, και την υποχρέωση (τρίτο εδάφιο), άλλων εθνικών δικαστηρίων, να υποβάλλουν αίτηση προδικαστικής αποφάσεως· την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και τα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη και το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ' και ε', και παράγραφος 3, και το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, σχετικά με το δικαίωμα στον σεβασμό τη ιδιωτικής ζωής και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

διατάξεων του άρθρου 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, καθώς και με παραβίαση της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η Ένωση βασίζεται σε αξίες οι οποίες είναι κοινές στα κράτη μέλη⁵⁰ και ότι ο σεβασμός των αξιών αυτών αποτελεί προϋπόθεση για την προσχώρηση στην Ένωση⁵¹. Επομένως, η Ένωση απαρτίζεται από κράτη που έχουν αποδεχθεί ελεύθερα και οικειοθελώς τις εν λόγω αξίες, ο δε σεβασμός και η προαγωγή τους συνιστά τη θεμελιώδη παραδοχή της στην οποία εδράζεται η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Συνεπώς, ο σεβασμός από κράτος μέλος των αξιών αυτών αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση όλων των δικαιωμάτων που απορρέουν από την εφαρμογή των Συνθηκών στο εν λόγω κράτος μέλος και δεν μπορεί να συνίσταται απλώς σε μια υποχρέωση την οποία οφείλει να τηρεί ένα υποψήφιο κράτος προκειμένου να προσχωρήσει στην Ένωση και από την οποία θα μπορούσε να απαλλαγεί μετά την προσχώρησή του. Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το άρθρο 19 ΣΕΕ συγκεκριμενοποιεί την αξία του κράτους δικαίου που μνημονεύεται στο άρθρο 2 ΣΕΕ⁵² και προβλέπει ότι απόκειται στα κράτη μέλη να καθιερώνουν σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων με το οποίο διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος των ιδιωτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν είναι δυνατόν η εθνική ταυτότητα κράτους μέλους, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, να θίγεται από απαιτήσεις που απορρέουν από τον σεβασμό αξιών και αρχών όπως το κράτος δικαίου, η αποτελεσματική δικαστική προστασία και η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, κατά την επιλογή του αντίστοιχου συνταγματικού προτύπου τους, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να συμμορφώνονται με την απαίτηση ανεξαρτησίας των δικαστηρίων, που απορρέει από το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, και ότι οφείλουν, επομένως, να μεριμνούν ώστε να αποτρέπεται οποιασδήποτε μορφής αποδυνάμωση, ως προς την αξία του κράτους δικαίου, της νομοθεσίας τους στον τομέα της οργάνωσης της δικαιοσύνης, απέχοντας από τη θέσπιση κανόνων δυνάμενων να θίξουν την ανεξαρτησία των δικαστών.

Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη, επιβάλλει στα κράτη μέλη σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση αποτελέσματος που δεν υπόκειται σε καμία προϋπόθεση, ιδίως όσον αφορά την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των δικαστηρίων τα οποία καλούνται να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης και την απαίτηση τα εν λόγω δικαστήρια να έχουν προηγουμένως συσταθεί νομίμως, έχει δε άμεσο αποτέλεσμα το οποίο, βάσει της αρχής της υπεροχής του

⁵⁰ Άρθρο 2 ΣΕΕ.

⁵¹ Άρθρο 49 ΣΕΕ.

⁵² Βλ., συναφώς, απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 32), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 3, με τίτλο «Αποδοχές».

δικαίου της Ένωσης, συνεπάγεται τη μη εφαρμογή κάθε εθνικής διάταξης, νομολογίας ή πρακτικής αντίθετης προς τις εν λόγω διατάξεις του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, δεδομένου ότι το Δικαστήριο διατηρεί αποκλειστική αρμοδιότητα ως προς την οριστική ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, απόκειται στο εθνικό συνταγματικό δικαστήριο να τροποποιεί, αν παρίσταται ανάγκη, τη νομολογία του η οποία δεν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κρίνει ότι είναι αρμόδιο να εξετάσει τις αιτιάσεις που προέβαλε η Επιτροπή.

Εν συνεχεία, εξετάζοντας το περιεχόμενο των αιτιάσεων που προέβαλε η Επιτροπή, το Δικαστήριο κρίνει ότι, θεσπίζοντας τις διατάξεις με τις οποίες επιβάλλεται στους δικαστές υποχρέωση κοινοποίησης πληροφοριών σχετικά με τις δραστηριότητές τους σε ενώσεις προσώπων και μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, καθώς και σχετικά με την ιδιότητά τους ως μελών πολιτικού κόμματος πριν από τον διορισμό τους, και προβλέποντας τη δημοσίευση των εν λόγω πληροφοριών ⁵³, η Πολωνία έθιξε το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη ⁵⁴ και στον ΓΚΠΔ ⁵⁵.

Συναφώς, έχοντας καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, τυγχάνουν εφαρμογής ο ΓΚΠΔ και, ειδικότερα, το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ' και ε', και το άρθρο 9, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι σκοποί που προέβαλε η Πολωνία προς αιτιολόγηση των επίμαχων διατάξεων, οι οποίοι συνίστανται στη μείωση του κινδύνου επηρεασμού των δικαστών, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, από παράγοντες σχετικούς με ιδιωτικά ή δημόσια συμφέροντα, καθώς και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών όσον αφορά την ύπαρξη αμεροληψίας, αντιστοιχούν σε σκοπό γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, ή σε θεμιτό σκοπό δημοσίου συμφέροντος, κατά τον ΓΚΠΔ ⁵⁶. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, εντούτοις, ότι, μολονότι ένας τέτοιος σκοπός μπορεί να δικαιολογεί περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στα άρθρα 7 και 8 του Χάρτη, τούτο ισχύει μόνον εφόσον οι περιορισμοί ανταποκρίνονται πραγματικά στον σκοπό αυτόν και είναι ανάλογοι προς αυτόν.

Εξετάζοντας τον αναγκαίο χαρακτήρα των επίμαχων μέτρων, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Πολωνία δεν παρέσχε σαφείς και συγκεκριμένες επεξηγήσεις για τους λόγους για τους οποίους η δημοσίευση των πληροφοριών που αφορούν την ιδιότητα δικαστή ως μέλους πολιτικού κόμματος πριν από τον διορισμό του σε θέση δικαστή και κατά τη διάρκεια της εντολής του πριν από τις 29 Δεκεμβρίου 1989 θα μπορούσε να

⁵³ Άρθρο 88a του τροποποιηθέντος νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, άρθρο 45, παράγραφος 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου και άρθρο 8, παράγραφος 2, του τροποποιηθέντος νόμου περί οργάνωσης των διοικητικών δικαστηρίων.

⁵⁴ Άρθρο 7 και άρθρο 8, παράγραφος 1, του Χάρτη.

⁵⁵ Άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ' και ε', άρθρο 6, παράγραφος 3, και άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ.

⁵⁶ Κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 3, και του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', του ΓΚΠΔ.

συμβάλει επί του παρόντος στην ενίσχυση του δικαιώματος των πολιτών να εκδικαστεί η υπόθεσή τους από δικαστήριο που πληροί την απαίτηση περί αμεροληψίας. Λαμβανομένου υπόψη του ιδιαίτερου πλαισίου εντός του οποίου θεσπίστηκε ο τροποποιητικός νόμος και τα ως άνω μέτρα, το Δικαστήριο εκτιμά, κατά τα λοιπά, ότι τα μέτρα αυτά θεσπίστηκαν στην πραγματικότητα με σκοπό, μεταξύ άλλων, να θιγεί η επαγγελματική φήμη των οικείων δικαστών και η αντίληψη των πολιτών για τους εν λόγω δικαστές. Ως εκ τούτου, τα εν λόγω μέτρα δεν είναι πρόσφορα για την επίτευξη του προβαλλόμενου εν προκειμένω σκοπού.

Ως προς τις λοιπές πληροφορίες που αφορούν την ιδιότητα δικαστή ως μέλους ένωσης ή μη κερδοσκοπικού ιδρύματος κατά το παρόν ή το παρελθόν, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί, εκ προοιμίου, το ενδεχόμενο η ανάρτηση τέτοιων πληροφοριών στο διαδίκτυο να συμβάλει στην αποκάλυψη της ύπαρξης τυχόν συγκρούσεων συμφερόντων ικανών να επηρεάσουν την αμερόληπτη άσκηση των καθηκόντων των δικαστών κατά την εκδίκαση συγκεκριμένων υποθέσεων, η δε διαφάνεια ως προς τα ζητήματα αυτά θα μπορούσε, επιπλέον, να συμβάλει γενικότερα στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην αμεροληψία των δικαστών και στη δικαιοσύνη. Εντούτοις, το Δικαστήριο επισημαίνει, αφενός, ότι, εν προκειμένω, τα οικεία δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αφορούν, μεταξύ άλλων, χρονικά διαστήματα προγενέστερα της ημερομηνίας από την οποία ο δικαστής οφείλει να προβεί στην απαιτούμενη δήλωση. Το Δικαστήριο κρίνει, όμως, ότι, επειδή δεν τίθεται κανένας χρονικός περιορισμός όσον αφορά το εύρος των εν λόγω προγενέστερων χρονικών διαστημάτων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα επίμαχα μέτρα περιορίζονται στα αυστηρώς αναγκαία με σκοπό να συμβάλουν στην ενίσχυση του δικαιώματος των πολιτών να εκδικαστεί η υπόθεσή τους από δικαστήριο το οποίο πληροί την απαίτηση περί αμεροληψίας. Αφετέρου, όσον αφορά τη στάθμιση που πρέπει να πραγματοποιηθεί μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος και των επίμαχων δικαιωμάτων, το Δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι η ανάρτηση στο διαδίκτυο των επίμαχων ονομαστικών πληροφοριών ενδέχεται, αναλόγως του αντικειμένου των οικείων ενώσεων και μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων, να αποκαλύψει πληροφορίες σχετικά με ορισμένες ευαίσθητες πτυχές της ιδιωτικής ζωής των οικείων δικαστών, ιδίως τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις τους. Το Δικαστήριο παρατηρεί, εν συνεχεία, ότι η επεξεργασία των επίμαχων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα έχει ως αποτέλεσμα να παρέχεται στο ευρύ κοινό και, κατ' επέκταση, σε δυνητικά απεριόριστο αριθμό προσώπων ελεύθερη διαδικτυακή πρόσβαση στα δεδομένα αυτά. Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στο ιδιαίτερο πλαίσιο στο οποίο λήφθηκαν τα επίμαχα μέτρα, η ανάρτηση στο διαδίκτυο των εν λόγω δεδομένων ενδέχεται να εκθέσει τους οικείους δικαστές σε κίνδυνο αδικαιολόγητου στιγματισμού, επηρεάζοντας αδικαιολόγητα την αντίληψη τόσο των πολιτών όσο και του κοινού γενικότερα για τους εν λόγω δικαστές, καθώς και σε κίνδυνο αδικαιολόγητης παρεμπόδισης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όπως η επίμαχη συνιστά ιδιαιτέρως σοβαρή επέμβαση στα θεμελιώδη

δικαιώματα των οικείων προσώπων στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Επομένως, σταθμίζοντας τη σοβαρότητα της εν λόγω επέμβασης και τη σημασία του προβαλλόμενου σκοπού γενικού συμφέροντος, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, λαμβανομένων υπόψη του γενικού και ειδικού εθνικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται η λήψη των επίμαχων μέτρων και των ιδιαιτέρως σοβαρών συνεπειών που ενδέχεται να προκύψουν από τα εν λόγω μέτρα για τους οικείους δικαστές, το αποτέλεσμα της στάθμισης δεν είναι ισορροπιο. Σε σύγκριση με το *statu quo ante* που απέρρεε από το προϊσχύσαν εθνικό νομικό πλαίσιο, η ανάρτηση στο διαδίκτυο των σχετικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνιστά όντως δυνητικά σημαντική επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 7 και στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του Χάρτη, χωρίς η εν λόγω επέμβαση να δικαιολογείται, εν προκειμένω, από ενδεχόμενα οφέλη τα οποία θα μπορούσαν να προκύψουν όσον αφορά την αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων για τους δικαστές και την αύξηση της εμπιστοσύνης στην αμεροληψία των δικαστών.

3. Αποδοχές

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, [EU:C:2018:117](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ – Ένδικα βοηθήματα ή μέσα – Αποτελεσματική δικαστική προστασία – Ανεξαρτησία των δικαστών – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47 – Μείωση των αποδοχών στην εθνική δημόσια διοίκηση – Μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας»

Ο Πορτογάλος νομοθέτης μείωσε, με αφετηρία τον Οκτώβριο 2014 και σε προσωρινή βάση, το ύψος των αποδοχών ορισμένων κατηγοριών δημόσιων λειτουργών και προσώπων που ασκούν καθήκοντα στον δημόσιο τομέα, περιλαμβανομένων των δικαστών του Tribunal de Contas (Ελεγκτικού Συνεδρίου, Πορτογαλία). Νόμος του 2015 προέβλεψε τη σταδιακή κατάργηση, από 1ης Ιανουαρίου 2016, των εν λόγω μέτρων μείωσης.

Η Associação Sindical dos Juizes Portugueses (Συνδικαλιστική Ένωση Πορτογάλων Δικαστών, στο εξής: ASJP), ενεργώντας για λογαριασμό μελών του ανωτέρω δικαστηρίου, άσκησε ενώπιον του Supremo Tribunal Administrativo (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Πορτογαλία) προσφυγή κατά των ανωτέρω δημοσιονομικών μέτρων. Η ASJP υποστηρίζει ότι τα μέτρα μείωσης των αποδοχών συνεπάγονται παραβίαση της «αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών», την οποία κατοχυρώνει όχι μόνο το Πορτογαλικό Σύνταγμα, αλλά και το δίκαιο της Ένωσης.

Κατά το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, τα μέτρα προσωρινής μείωσης των αποδοχών στον δημόσιο τομέα υπαγορεύονται από επιταγές περί μείωσης του

υπερβολικού ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού της Πορτογαλίας οι οποίες τέθηκαν στην Πορτογαλική Κυβέρνηση από την Ένωση με αντάλλαγμα, μεταξύ άλλων, τη χορήγηση χρηματοοικονομικής συνδρομής στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Εντούτοις, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο επισημαίνει ότι το Πορτογαλικό Δημόσιο υποχρεούται επίσης να συμμορφώνεται προς τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, περιλαμβανομένης της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών, η οποία ισχύει τόσο για τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης όσο και για τα εθνικά δικαστήρια. Συγκεκριμένα, κατά το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, η αποτελεσματική δικαστική προστασία των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης διασφαλίζεται κατά κύριο λόγο από τα εθνικά δικαστήρια. Τα δικαστήρια αυτά καλούνται να υλοποιήσουν την προστασία αυτή τηρώντας τις αρχές της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας. Το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η ανεξαρτησία των δικαιοδοτικών οργάνων εξαρτάται από τις εγγυήσεις τις σχετικές με την κατάσταση των μελών τους, συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων που αφορούν τις αποδοχές. Επομένως, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών δεν επιτρέπει την εφαρμογή γενικών μέτρων μείωσης των αποδοχών μελών της δικαστικής εξουσίας κράτους μέλους, όταν τέτοια μέτρα υπαγορεύονται, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, από επιταγές περί εξαλείψεως υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος και συνδέονται με πρόγραμμα χρηματοοικονομικής συνδρομής εκ μέρους της Ένωσης.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου υπογράμμισε κατ' αρχάς ότι το άρθρο 19 ΣΕΕ, με το οποίο συγκεκριμενοποιείται το κράτος δικαίου, ήτοι μία από τις αξίες που διακηρύσσει το άρθρο 2 ΣΕΕ, αναθέτει το καθήκον της άσκησης του δικαιοδοτικού ελέγχου εντός της έννομης τάξης της Ένωσης όχι μόνο στο Δικαστήριο, αλλά και στα εθνικά δικαστήρια. Υπενθύμισε δε, ως προς το σημείο αυτό, ότι είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με το κράτος δικαίου η ίδια η ύπαρξη αποτελεσματικού δικαιοδοτικού ελέγχου με σκοπό τη διασφάλιση της τήρησης των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Κατά συνέπεια, κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να διασφαλίζει ότι τα όργανα τα οποία εντάσσονται, ως «δικαστήρια» κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, στο εθνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης πληρούν τις επιταγές της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Ως εκ τούτου, εφόσον το εθνικό Ελεγκτικό Συνέδριο έχει την εξουσία να αποφαινεται ως «δικαστήριο» επί ζητημάτων που αφορούν την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, η Πορτογαλία οφείλει να διασφαλίζει ότι το όργανο αυτό πληροί τις επιταγές οι οποίες είναι συμφυείς με την αποτελεσματική δικαστική προστασία.

Το Δικαστήριο επισήμανε δε ότι, ως εχέγγυο της προστασίας αυτής, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας ενός τέτοιου οργάνου έχει πρωταρχική σημασία, όπως επιβεβαιώνεται με το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, το οποίο ανάγει την πρόσβαση σε «ανεξάρτητο» δικαστήριο σε μία από τις επιταγές που συνδέονται με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Μάλιστα, η εγγύηση της ανεξαρτησίας είναι επιβεβλημένη όχι μόνο σε επίπεδο Ένωσης, αλλά και σε επίπεδο κρατών μελών, για τα εθνικά

δικαστήρια. Η έννοια της ανεξαρτησίας προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι το σχετικό όργανο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να υπόκειται σε καμία ιεραρχική σχέση ή σχέση υπαγωγής έναντι οποιουδήποτε φορέα και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες οποιασδήποτε προέλευσης, και άρα προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους. Κατά το Δικαστήριο, η καταβολή στους δικαστές αποδοχών που να είναι ανάλογες με τη σπουδαιότητα των καθηκόντων τα οποία ασκούν αποτελεί εγγύηση σύμφυτη με τη δικαστική ανεξαρτησία των δικαστών.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε εντούτοις ότι τα επίδικα μέτρα μείωσης των μισθών δεν εφαρμόστηκαν μόνο στα μέλη του πορτογαλικού Ελεγκτικού Συνεδρίου και είχαν, συνεπώς, τα χαρακτηριστικά γενικών μέτρων που είχαν ως σκοπό να εξασφαλίσουν ότι όλα τα μέλη της εθνικής δημόσιας διοίκησης θα συμβάλουν στην προσπάθεια για λιτότητα. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά ήταν προσωρινής ισχύος και καταργήθηκαν οριστικώς από 1ης Οκτωβρίου 2016. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ δεν αποκλείει την εφαρμογή γενικών μέτρων μείωσης των μισθών, όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία συνδέονται με τις δεσμεύσεις για εξάλειψη του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος και με πρόγραμμα χρηματοδοτικής συνδρομής εκ μέρους της Ένωσης.

4. Απόσπαση

Απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim* κ.λπ. (C-748/19 έως C-754/19, [EU:C:2021:931](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τη δυνατότητα του Υπουργού Δικαιοσύνης να αποσπά δικαστές σε ανώτερα δικαστήρια και να ανακαλεί τις εν λόγω αποσπάσεις – Δικαστικοί σχηματισμοί σε ποινικές υποθέσεις στους οποίους μετέχουν δικαστές αποσπασμένοι με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης – Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 – Τεκμήριο αθωότητας»

Στο πλαίσιο επτά ποινικών υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιόν του, το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) διερωτάται ως προς το κατά πόσον συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης η σύνθεση των δικαστικών σχηματισμών που καλούνται να αποφανθούν επί των ανωτέρω υποθέσεων, λαμβανομένης υπόψη

της συμμετοχής σε αυτούς δικαστή αποσπασμένου με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης βάσει του νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων ⁵⁷.

Κατά το αιτούν δικαστήριο, σύμφωνα με τους κανόνες της πολωνικής νομοθεσίας περί αποσπάσεως δικαστών, ο Υπουργός Δικαιοσύνης δύναται να αποσπά έναν δικαστή σε ανώτερο ποινικό δικαστήριο βάσει κριτηρίων που δεν είναι επισήμως γνωστά και χωρίς η απόφαση περί αποσπάσεως να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου. Επιπροσθέτως, ο Υπουργός δύναται να ανακαλέσει την απόσπαση ανά πάσα στιγμή, χωρίς η ανάκληση να υπόκειται σε προκαθορισμένα νομικά κριτήρια και να χρήζει αιτιολογήσεως.

Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα αναφορικά με τη συμβατότητα των προαναφερθέντων κανόνων με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ⁵⁸, καθώς και αναφορικά με το ζήτημα εάν οι επίμαχοι κανόνες προσβάλλουν το τεκμήριο αθωότητας το οποίο εφαρμόζεται στις ποινικές διαδικασίες και το οποίο απορρέει ιδίως από την οδηγία 2016/343.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου αποφαινεται ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, εξεταζόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ, καθώς και η οδηγία 2016/343 ⁵⁹ αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία ο Υπουργός Δικαιοσύνης κράτους μέλους μπορεί, βάσει κριτηρίων που δεν έχουν δημοσιοποιηθεί, αφενός, να αποσπάσει δικαστή σε ανώτερο ποινικό δικαστήριο για ορισμένο χρονικό διάστημα ή επ' αορίστω και, αφετέρου, να ανακαλέσει την απόσπαση αυτή ανά πάσα στιγμή και δη με μη αιτιολογημένη απόφαση, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για απόσπαση ορισμένου ή αορίστου χρόνου.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα πολωνικά τακτικά δικαστήρια, στα οποία συγκαταλέγεται το περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, εντάσσονται στο πολωνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στους «τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης», κατά το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι τα εν λόγω δικαιοδοτικά όργανα δύνανται να παρέχουν αποτελεσματική δικαστική προστασία όπως απαιτείται βάσει της ανωτέρω διατάξεως, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας τους έχει πρωταρχική σημασία. Ο σεβασμός της απαιτήσεως περί ανεξαρτησίας επιβάλλει, μεταξύ άλλων, οι κανόνες οι οποίοι διέπουν την απόσπαση των δικαστών να περιβάλλονται από τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσης της απόσπασης ως μέσου πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ναι μεν το γεγονός ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης δύναται να αποσπάσει δικαστές μόνον κατόπιν συναινέσεώς τους συνιστά

⁵⁷ Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (νόμος περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων), της 27ης Ιουλίου 2001, ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των κύριων δικών (Dz. U. 2019, θέση 52).

⁵⁸ Δυνάμει της διάταξης αυτής, «[τ]α κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης».

⁵⁹ Άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2016/343.

σημαντική διαδικαστική εγγύηση, πλην όμως υπάρχει σειρά στοιχείων τα οποία, κατά το αιτούν δικαστήριο, παρέχουν στον Υπουργό Δικαιοσύνης την εξουσία να επηρεάζει τους εν λόγω δικαστές και τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία τους. Αναλύοντας τα διάφορα αυτά στοιχεία, το Δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχάς ότι, προκειμένου να αποτραπεί η αυθαιρεσία και ο κίνδυνος χειραγωγήσεως, η απόφαση για την απόσπαση δικαστή και η απόφαση περί τερματισμού της απόσπασης πρέπει να λαμβάνονται βάσει κριτηρίων που είναι εκ των προτέρων γνωστά και να είναι δεόντως αιτιολογημένες. Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι η ανάκληση της απόσπασης δικαστή χωρίς τη συναίνεσή του ενδέχεται να συνεπάγεται για αυτόν αποτελέσματα ανάλογα με εκείνα πειθαρχικής κύρωσης, ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να μπορεί να προσβληθεί ενώπιον δικαστηρίου, βάσει διαδικασίας διασφαλίζουσας πλήρως τα δικαιώματα άμυνας. Εξάλλου, σημειώνοντας ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης ασκεί επίσης καθήκοντα γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι συνακόλουθα ο εν λόγω Υπουργός διαθέτει, σε συγκεκριμένη ποινική υπόθεση, εξουσία τόσο επί του εισαγγελέα του τακτικού δικαστηρίου όσο και επί των αποσπασθέντων δικαστών, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες ως προς την αμεροληψία των αποσπασθέντων δικαστών. Τέλος, δικαστές που έχουν αποσπασθεί σε δικαστικούς σχηματισμούς που καλούνται να αποφανθούν επί των υποθέσεων των κυρίων δικών ασκούν εκ παραλλήλου καθήκοντα ως αναπληρωτές του υπευθύνου πειθαρχικών διαδικασιών για τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων, ο οποίος είναι το όργανο που είναι επιφορτισμένο να διερευνά τις πειθαρχικές διαδικασίες που κινούνται κατά δικαστών. Ωστόσο, η ταυτόχρονη άσκηση από το ίδιο πρόσωπο των διπλών ως άνω καθηκόντων, σε ένα πλαίσιο όπου οι αναπληρωτές του υπευθύνου πειθαρχικών διαδικασιών για τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων διορίζονται επίσης από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, ενδέχεται να δημιουργήσει εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες ως προς το ανεπηρέαστο των λοιπών μελών των οικείων δικαστικών σχηματισμών από εξωγενή στοιχεία.

Από κοινού εξεταζόμενες, οι διάφορες αυτές περιστάσεις είναι, υπό την επιφύλαξη των τελικών εκτιμήσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, ικανές να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης διαθέτει, βάσει κριτηρίων τα οποία δεν είναι γνωστά, την εξουσία να αποσπά δικαστές σε ανώτερα δικαστήρια, καθώς και να θέτει τέρμα στην απόσπασή τους χωρίς να οφείλει να αιτιολογήσει την απόφασή του, με αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια της περιόδου της απόσπασής τους οι δικαστές αυτοί να μην απολαύουν των εγγυήσεων και της ανεξαρτησίας των οποίων κάθε δικαστής θα έπρεπε κανονικά να απολαύει σε ένα κράτος δικαίου. Μια τέτοια εξουσία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει με την υποχρέωση τηρήσεως της απαιτήσεως περί ανεξαρτησίας.

5. Μετάθεση

Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, [EU:C:2021:798](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Αρχές της ισοβιότητας και της ανεξαρτησίας των δικαστών – Μετακίνηση δικαστή των τακτικών δικαστηρίων χωρίς τη συγκατάθεσή του – Προσφυγή – Διάταξη περί απαραδέκτου η οποία εκδόθηκε από δικαστή του *Sąd Najwyższy* (*Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych*) [*Ανωτάτου Δικαστηρίου (τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων)*, Πολωνία] – Δικαστής ο οποίος διορίστηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας βάσει πορίσματος του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου παρά τη δικαστική απόφαση που διατάσσει την αναστολή εκτέλεσης του εν λόγω πορίσματος εν αναμονή της προδικαστικής αποφάσεως του Δικαστηρίου – Δικαστής ο οποίος δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Δυνατότητα να θεωρηθεί ανυπόστατη τέτοια διάταξη περί απαραδέκτου»

Με την απόφαση αυτή, της οποίας το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εκτέθηκε ανωτέρω ⁶⁰, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ένα τακτικό δικαστήριο, όπως το πολωνικό περιφερειακό δικαστήριο, εντάσσεται στο πολωνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων στους «τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης», κατά την έννοια του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι ένα τέτοιο δικαστήριο είναι σε θέση να εγγυηθεί την αποτελεσματική δικαστική προστασία που απαιτείται δυνάμει της ως άνω διατάξεως, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας του είναι πρωταρχικής σημασίας. Ωστόσο, μετάθεση δικαστή που πραγματοποιείται χωρίς τη συγκατάθεσή του είναι ικανή να θίξει τις αρχές της ισοβιότητας και της ανεξαρτησίας των δικαστών. Πράγματι, τέτοια μετάθεση είναι ικανή να επηρεάσει την έκταση των αρμοδιοτήτων του οικείου δικαστή και τον χειρισμό των υποθέσεων που του έχουν ανατεθεί, αλλά και να έχει σημαντικές συνέπειες για τη ζωή και τη σταδιοδρομία του· επομένως, ενδέχεται να αποτελέσει μέσο ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων και να έχει αποτελέσματα ανάλογα προς εκείνα της πειθαρχικής κυρώσεως. Κατά συνέπεια, η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαστών επιβάλλει το καθεστώς που ισχύει για τις μεταθέσεις των δικαστών οι οποίες πραγματοποιούνται χωρίς τη συγκατάθεσή τους να παρέχει τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να μην υπονομεύεται η ανεξαρτησία τους μέσω άμεσων ή έμμεσων εξωτερικών παρεμβάσεων. Επομένως, τέτοια μέτρα μεταθέσεως, τα οποία μπορούν να ληφθούν μόνο για θεμιτούς λόγους που ανάγονται ιδίως στην κατανομή των διαθέσιμων πόρων, θα πρέπει να μπορούν να

⁶⁰ Όσον αφορά το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς, βλ. ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

προσβληθούν δικαστικώς, σύμφωνα με διαδικασία που διασφαλίζει πλήρως τα δικαιώματα άμυνας.

6. Προαγωγή

Απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2023 (πρώτο τμήμα), Asociația «Forumul Judecătorilor din România» (C-216/21, [EU:C:2023:628](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Απόφαση 2006/928/EK – Μηχανισμός για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς – Άρθρο 2 ΣΕΕ – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47 – Ανεξαρτησία των δικαστών – Εθνική ρύθμιση που τροποποιεί το καθεστώς προαγωγής των δικαστών»

Το 2019 το Consiliul Superior al Magistraturii (Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, Ρουμανία, στο εξής: CSM) ενέκρινε μεταρρύθμιση της διαδικασίας προαγωγής των δικαστών σε δικαστήρια ανώτερης βαθμίδας. Η ένωση «Forum των δικαστών της Ρουμανίας» και ένας ιδιώτης προσβάλλουν την εν λόγω μεταρρύθμιση ενώπιον του Curtea de Apel Ploiești (εφετείου Ploiești, Ρουμανία).

Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι η αντικατάσταση των παλαιών γραπτών δοκιμασιών από αξιολόγηση του έργου και της συμπεριφοράς των υποψηφίων από τον πρόεδρο και τα μέλη του σχετικού ανώτερου δικαστηρίου καθιστά το καθεστώς προαγωγής υποκειμενικό και αυθαίρετο. Το εφετείο Ploiești ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η μεταρρύθμιση αυτή συμβιβάζεται με την αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο κρίνει ότι εθνική ρύθμιση σχετική με το καθεστώς προαγωγής των δικαστών πρέπει να διασφαλίζει την τήρηση της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο κρίνει επίσης ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, σε ρύθμιση που προβλέπει ότι η προαγωγή των δικαστών σε ανώτερο δικαστήριο στηρίζεται σε αξιολόγηση του έργου και της συμπεριφοράς τους από επιτροπή συγκροτούμενη από τον πρόεδρο και τα μέλη του εν λόγω ανώτερου δικαστηρίου. Ωστόσο, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι όροι της διαδικασίας για την έκδοση των αποφάσεων προαγωγής πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να μην μπορούν να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των οικείων δικαστών, μετά την προαγωγή τους.

Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η διαδικασία προαγωγής των δικαστών που υπηρετούν σε κατώτερα δικαστήρια στη Ρουμανία διαρθρώνεται σε δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο, το οποίο καθιστά δυνατή την «επιτόπια» προαγωγή, χωρίς μεταβολή της τοποθέτησής τους, στηρίζεται σε γραπτή δοκιμασία με σκοπό την αξιολόγηση τόσο των θεωρητικών

γνώσεων όσο και των πρακτικών δεξιοτήτων των υποψηφίων. Το δεύτερο στάδιο, της «προαγωγής βάσει αποτελεσματικότητας», παρέχει στους υποψηφίους που έχουν προαχθεί «επιτόπια» τη δυνατότητα να τοποθετηθούν πράγματι σε ανώτερο δικαστήριο.

Μόνον στο πλαίσιο του δεύτερου ως άνω σταδίου η αξιολόγηση διενεργείται από επιτροπή συγκροτούμενη, στο επίπεδο κάθε εφετείου, από τον πρόεδρο και τέσσερα εκ των μελών του, τα οποία ορίζονται από το τμήμα δικαστών του CSM.

Ακόμη και αν η μεταρρύθμιση του δεύτερου σταδίου μπορεί, κατά το εφετείο Ploiești, να έχει ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση εξουσιών σε ορισμένα μέλη της επιτροπής αξιολόγησης, και ειδικότερα στον πρόεδρό της, εντούτοις δεν μπορεί να θεωρηθεί, αυτή καθεαυτήν, μη συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης.

Απόκειται στο εφετείο Ploiești να εξακριβώσει αν η εν λόγω συγκέντρωση εξουσιών δύναται να παρέχει στην πράξη, αφ' εαυτής ή σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες, στα πρόσωπα στα οποία συντρέχει την ικανότητα να επηρεάζουν τον προσανατολισμό των αποφάσεων των οικείων δικαστών και να προκαλεί, ως εκ τούτου, έλλειψη ανεξαρτησίας ή εντύπωση μεροληψίας των εν λόγω δικαστών ικανή να θίξει την εμπιστοσύνη που πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου. Κατά το Δικαστήριο, η δικογραφία δεν περιέχει κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι η εν λόγω ενδεχόμενη συγκέντρωση εξουσιών θα μπορούσε, αφ' εαυτής, να παράσχει στην πράξη τέτοια ικανότητα άσκησης επιρροής ούτε οποιοδήποτε άλλο στοιχείο το οποίο θα μπορούσε, σε συνδυασμό με την εν λόγω συγκέντρωση, να παραγάγει τέτοια αποτελέσματα ικανά να εγείρουν στους πολίτες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία των προαχθέντων δικαστών.

Όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις που διέπουν την έκδοση των αποφάσεων περί προαγωγής βάσει αποτελεσματικότητας και, ειδικότερα, την αξιολόγηση του έργου και της συμπεριφοράς των υποψηφίων, η εν λόγω αξιολόγηση βασίζεται σε κριτήρια που έχουν σημασία για την εκτίμηση των επαγγελματικών προσόντων τους. Επί των κριτηρίων αυτών εφαρμόζονται αντικειμενικές εκτιμήσεις βάσει επαληθεύσιμων στοιχείων.

Εξάλλου, οι διαδικαστικοί όροι που διέπουν την έκδοση των εν λόγω αποφάσεων επίσης δεν είναι ικανοί να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία των δικαστών που προάγονται. Συγκεκριμένα, η επιτροπή αξιολόγησης οφείλει να αιτιολογεί τις εκτιμήσεις της, ο δε ενδιαφερόμενος υποψήφιος μπορεί να τις προσβάλλει ενώπιον του τμήματος δικαστών του CSM.

7. Πειθαρχική ευθύνη

Απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Miasto Łowicz και Prokurator Generalny* (C-558/18 και C-563/18, [EU:C:2020:234](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών – Πειθαρχικό καθεστώς των εθνικών δικαστών – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Παραδεκτό – Ερμηνεία αναγκαία για την έκδοση αποφάσεως εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου – Έννοια»

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου έκρινε απαράδεκτες τις αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλαν το Sąd Okręgowy w Łodzi (πρωτοδικείο Łódź, Πολωνία) και το Sąd Okręgowy w Warszawie (πρωτοδικείο Βαρσοβίας, Πολωνία). Με τις δύο αυτές αιτήσεις, τα αιτούντα δικαστήρια υπέβαλαν κατ' ουσίαν στο Δικαστήριο το ερώτημα αν η νέα πολωνική ρύθμιση σχετικά με το πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών είναι συμβατή με το δικαίωμα των πολιτών σε πραγματική δικαστική προστασία, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Η πρώτη υπόθεση (C-558/18) έχει ως αντικείμενο διαφορά μεταξύ του πολωνικού Δήμου Łowicz και του Δημοσίου Ταμείου, σχετικά με αίτημα κρατικής επιχορήγησης. Το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε ότι είναι πολύ πιθανό η απόφαση που θα εκδώσει στην υπόθεση αυτή να είναι δυσμενής για το Δημόσιο Ταμείο. Η δεύτερη υπόθεση (C-563/18) αφορά ποινική διαδικασία κατά τριών προσώπων για αδικήματα που είχαν διαπράξει το 2002 και το 2003, στο πλαίσιο της οποίας το αιτούν δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να εξετάσει το ενδεχόμενο να τους επιβληθεί κατ' εξαίρεση μειωμένη ποινή βάσει των διατάξεων του ποινικού κώδικα, καθόσον τα εν λόγω πρόσωπα συνεργάστηκαν με τις διωκτικές αρχές, παραδεχόμενα τα πραγματικά περιστατικά που τους προσάπτονται. Σύμφωνα με τις δύο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, εάν εκδοθούν τέτοιες αποφάσεις στις υποθέσεις των κύριων δικών, υπάρχει φόβος ασκήσεως πειθαρχικών διώξεων κατά των δικαστών των μονομελών δικαστικών σχηματισμών που εκδικάζουν τις εν λόγω υποθέσεις. Τα αιτούντα δικαστήρια παραθέτουν τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Πολωνία το 2017 και εκτιμούν ότι, λόγω των μεταρρυθμίσεων αυτών, δεν διασφαλίζεται πλέον η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία των πειθαρχικών διαδικασιών κατά δικαστικών λειτουργών και θίγεται η ανεξαρτησία των πολωνικών δικαστηρίων. Τα αιτούντα δικαστήρια επισημαίνουν, ειδικότερα, ότι στον Υπουργό Δικαιοσύνης έχει πλέον ανατεθεί σημαντική εξουσία ασκήσεως επιρροής όσον αφορά τις πειθαρχικές διαδικασίες κατά τακτικών δικαστών και τονίζουν ότι η εξουσία αυτή δεν συνοδεύεται από προσήκουσες εγγυήσεις. Τα αιτούντα δικαστήρια φρονούν ότι με τις ως άνω εκτεθείσες πειθαρχικές διαδικασίες παρέχεται στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία μέσο απομακρύνσεως των δικαστών των οποίων οι αποφάσεις δεν είναι της αρεσκείας των εν λόγω εξουσιών και,

επομένως, οι πειθαρχικές διαδικασίες αποτελούν μέσο ασκήσεως επιρροής επί των αποφάσεων που εκδίδουν οι δικαστές.

Αφού επιβεβαίωσε την αρμοδιότητά του να ερμηνεύει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του παραδεκτού των δύο αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως. Υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι, κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, η ζητούμενη προδικαστική απόφαση πρέπει να είναι «αναγκαία» για να καταστεί δυνατή η εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου «έκδοση της δικής του αποφάσεως». Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτήν, όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διαδικασία προδικαστικής αποφάσεως προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι εκκρεμεί πράγματι διαφορά ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση. Το Δικαστήριο, αφού τόνισε την ιδιαιτερότητα της αποστολής του στο πλαίσιο των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως, η οποία συνίσταται στο να συνδράμει το αιτούν δικαστήριο στην επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του, εν συνεχεία αποφάνθηκε ότι πρέπει να υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ της εν λόγω διαφοράς και των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης των οποίων ζητείται η ερμηνεία. Ο σύνδεσμος αυτός πρέπει να είναι τέτοιος ώστε η εν λόγω ερμηνεία να ανταποκρίνεται σε αντικειμενική ανάγκη για την απόφαση την οποία πρέπει να εκδώσει το αιτούν δικαστήριο.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι οι διαφορές των κύριων δικών ουδόλως συνδέονταν με το δίκαιο της Ένωσης και ειδικότερα με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, στο οποίο αναφέρονταν τα προδικαστικά ερωτήματα. Το Δικαστήριο έκρινε, κατά συνέπεια, ότι τα αιτούντα δικαστήρια δεν καλούνται να εφαρμόσουν το δίκαιο αυτό, προκειμένου να συναγάγουν την επί της ουσίας λύση που πρέπει να δοθεί στις εν λόγω ένδικες διαφορές. Δεύτερον, αφού υπενθύμισε ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει παραδεκτά προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία δικονομικού χαρακτήρα διατάξεων του δικαίου της Ένωσης τις οποίες όφειλε να εφαρμόσει το αιτούν δικαστήριο για να εκδώσει την απόφασή του ⁶¹, το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο πλαίσιο των δύο συνεκδικαζομένων υποθέσεων δεν έχουν τέτοιο περιεχόμενο. Τρίτον, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απάντηση στα εν λόγω ερωτήματα δεν φαίνεται ούτε δυνάμενη να παράσχει στα αιτούντα δικαστήρια ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης η οποία θα καθιστά δυνατή την επίλυση δικονομικών ζητημάτων του εθνικού δικαίου προκειμένου να αποφανθούν επί της ουσίας των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί ⁶². Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι από τις αποφάσεις περί παραπομπής δεν προκύπτει η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ της διατάξεως του δικαίου της Ένωσης την οποία αφορούν τα υπό κρίση προδικαστικά ερωτήματα και των διαφορών των κύριων δικών,

⁶¹ Απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, Weryński (C-283/09, [EU:C:2011:85](#)).

⁶² Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, Α. Κ. κλπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός».

συνδέσμου λόγω του οποίου η ζητούμενη ερμηνεία θα παρίστατο αναγκαία προκειμένου να μπορέσουν τα αιτούντα δικαστήρια, εφαρμόζοντας τα διδάγματα εκ της ερμηνείας αυτής, να εκδώσουν τις αποφάσεις τους επί των εκκρεμών ενώπιόν τους διαφορών. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, συνεπώς, ότι τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα έχουν γενικό χαρακτήρα και, για τον λόγο αυτόν, πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτα.

Τέλος, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι προσκρούουν στο δίκαιο της Ένωσης εθνικές διατάξεις που εκθέτουν τους εθνικούς δικαστές σε κίνδυνο πειθαρχικών διαδικασιών λόγω του ότι υπέβαλαν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ⁶³. Συγκεκριμένα, το ενδεχόμενο κινήσεως πειθαρχικών διαδικασιών δύναται να θίξει την εκ μέρους των οικείων δικαστών αποτελεσματική άσκηση της ευχέρειας να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως και να ασκούν τα καθήκοντα του επιφορτισμένου με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης δικαστή, τα οποία τους έχουν ανατεθεί από τη Συνθήκη. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, συναφώς, ότι το να μη διατρέχουν οι εθνικοί δικαστές τον κίνδυνο πειθαρχικών διαδικασιών για τέτοιους λόγους αποτελεί, εξάλλου, εγγύηση συμφυή με την ανεξαρτησία τους.

Απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (C-791/19, [EU:C:2021:596](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία των δικαστών – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Πειθαρχικά παραπτώματα λόγω του περιεχομένου δικαστικών αποφάσεων – Ανεξάρτητα πειθαρχικά δικαστήρια που έχουν συσταθεί νομίμως – Τήρηση της εύλογης προθεσμίας και σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας στις πειθαρχικές διαδικασίες – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Περιορισμός του δικαιώματος και της υποχρεώσεως των εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως»

Με την απόφαση αυτή, της οποίας το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εκτέθηκε ανωτέρω ⁶⁴, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου δέχθηκε την ασκηθείσα από την Επιτροπή προσφυγή λόγω παραβάσεως. Αφενός, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι το νέο πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών θίγει την ανεξαρτησία τους. Αφετέρου, το ίδιο καθεστώς δεν παρέχει στους οικείους δικαστές τη δυνατότητα να τηρούν, με πλήρη ανεξαρτησία, τις υποχρεώσεις που υπέχουν στο πλαίσιο του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής.

⁶³ Διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 1ης Οκτωβρίου 2018, Miasto Łowicz και Prokuratura Okręgowa w Płocku (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-558/18 και C-563/18, [EU:C:2018:923](#)).

⁶⁴ Όσον αφορά το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς, βλ. ενότητα Ι.2, με τίτλο «Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως».

Το Δικαστήριο κρίνει ότι η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, περί προβλέψεως των ενδίκων βοηθημάτων και μέσων τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλίζεται αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία του, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και η απαίτηση περί ανεξαρτησίας που απορρέει από τη διάταξη αυτήν επιτάσσουν να παρέχει το πειθαρχικό καθεστώς, το οποίο ισχύει για τους δικαστές των εθνικών δικαστηρίων που εντάσσονται στο εθνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στους τομείς οι οποίοι διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποτρέπεται κάθε κίνδυνος χρήσεως του εν λόγω καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων, στοιχείο που απαιτεί, μεταξύ άλλων, τη θέσπιση κανόνων οι οποίοι ορίζουν τις συνιστώσες πειθαρχικά παραπτώματα συμπεριφορές και οι οποίοι προβλέπουν την παρέμβαση ανεξάρτητου οργάνου βάσει διαδικασίας που εγγυάται πλήρως τα δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, ιδίως δε τα δικαιώματα άμυνας, και παρέχουν τη δυνατότητα προσβολής των αποφάσεων των πειθαρχικών οργάνων ενώπιον των δικαστηρίων.

Κατά το Δικαστήριο, όμως, η Πολωνία δεν διασφάλισε, κατά πρώτον, την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του πειθαρχικού τμήματος, με αποτέλεσμα να θίγεται η ανεξαρτησία των δικαστών, καθόσον δεν διασφαλίσθηκε υπέρ αυτών ο έλεγχος των εις βάρος τους πειθαρχικών διαδικασιών από όργανο παρέχον τέτοιες εγγυήσεις. Σύμφωνα με την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών, η ανεξαρτησία των δικαστηρίων πρέπει να διασφαλίζεται έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Κατ' εφαρμογήν, όμως, της νομοθετικής μεταρρυθμίσεως του 2017, η διαδικασία διορισμού των δικαστών στο Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία) και, ειδικότερα, των μελών του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου καθορίζεται κατ' ουσίαν από το KRS –δηλαδή όργανο το οποίο ανασυγκρότησαν σε μεγάλο βαθμό η πολωνική εκτελεστική και νομοθετική εξουσία. Το Δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι το πειθαρχικό τμήμα ορίσθηκε ότι πρέπει να αποτελείται αποκλειστικώς από νέους δικαστές επιλεγόμενους από το KRS οι οποίοι δεν υπηρετούσαν ήδη στο Ανώτατο Δικαστήριο και οι οποίοι λαμβάνουν ιδιαιτέρως υψηλές αποδοχές και απολαύουν ιδιαιτέρως υψηλού βαθμού οργανωτικής, λειτουργικής και οικονομικής αυτονομίας σε σχέση με τα ισχύοντα για τα λοιπά δικαστικά τμήματα του εν λόγω δικαστηρίου. Το σύνολο των στοιχείων αυτών δύναται να προκαλέσει στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς τη στεγανότητα του συγκεκριμένου πειθαρχικού οργάνου έναντι της άμεσης ή έμμεσης ασκήσεως επιρροής εκ μέρους της πολωνικής νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων.

Το Δικαστήριο επισημαίνει, κατά δεύτερον, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη, συναφώς, το γεγονός ότι δεν διασφαλίζονται, επομένως, η ανεξαρτησία και η αμεροληψία του

πειθαρχικού τμήματος, ότι η Πολωνία επέτρεψε τον χαρακτηρισμό του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων ως πειθαρχικού παραπτώματος όσον αφορά τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων. Το Δικαστήριο, υπενθυμίζοντας την ανάγκη αποτροπής του ενδεχομένου να χρησιμοποιηθεί το πειθαρχικό καθεστώς για σκοπούς πολιτικού ελέγχου ή ασκήσεως πιέσεων στους δικαστές, σημειώνει ότι, εν προκειμένω, το νέο πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών, το οποίο δεν πληροί τις απαιτήσεις σαφήνειας και ακρίβειας ως προς τις δυνάμενες να στοιχειοθετήσουν την ευθύνη των δικαστών συμπεριφορές, θίγει και την ανεξαρτησία των εν λόγω δικαστών.

Κατά τρίτον, η Πολωνία, αφενός, δεν διασφάλισε ούτε την εντός εύλογης προθεσμίας εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων κατά των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, θίγοντας εκ νέου την ανεξαρτησία των δικαστών αυτών. Πράγματι, βάσει του νέου πειθαρχικού καθεστώτος, στην περίπτωση δικαστή, κατά του οποίου είχε κινηθεί πειθαρχική διαδικασία που περατώθηκε με την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής αποφάσεως, είναι δυνατή η εκ νέου κίνηση τέτοιας διαδικασίας εις βάρος του στο πλαίσιο της ίδιας υποθέσεως, με συνέπεια ο δικαστής αυτός να εξακολουθεί να τελεί υπό τη δυνητική απειλή τέτοιων διαδικασιών. Αφετέρου, οι νέοι δικονομικοί κανόνες που έχουν εφαρμογή στις πειθαρχικές διαδικασίες κατά των δικαστών δύνανται να περιορίσουν τα δικαιώματα άμυνας των πειθαρχικώς διωκομένων δικαστών. Πράγματι, κατ' εφαρμογήν του νέου καθεστώτος, πράξεις σχετικές με τον διορισμό συνηγόρου του δικαστή και την εκ μέρους του ανάληψη της υπερασπίσεως δεν αναστέλλουν τη διαδικασία, η οποία μάλιστα μπορεί να διεξαχθεί παρά τη δικαιολογημένη απουσία του δικαστή ή του συνηγόρου του. Εξάλλου, ιδίως οσάκις εντάσσονται, όπως εν προκειμένω, στο πλαίσιο πειθαρχικού καθεστώτος το οποίο ενέχει τις προμνησθείσες πλημμέλειες, οι ως άνω νέοι δικονομικοί κανόνες ενδέχεται να επιτείνουν περαιτέρω τον κίνδυνο χρήσεως του πειθαρχικού καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων.

Κατά τέταρτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, παρέχοντας στον πρόεδρο του ως άνω πειθαρχικού τμήματος διακριτική ευχέρεια κατά τον ορισμό του αρμόδιου σε πρώτο βαθμό πειθαρχικού δικαστηρίου σε υποθέσεις δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, δεν διασφάλισε την εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων από δικαστήριο «που έχει συσταθεί νομίμως», όπως επιτάσσει και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Euro Box Promotion κ.λπ. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19, [EU:C:2021:1034](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Απόφαση 2006/928/EK – Μηχανισμός για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου στη Ρουμανία όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς – Φύση και έννομα αποτελέσματα – Δεσμευτική ισχύς για τη Ρουμανία – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία των δικαστών – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Καταπολέμηση της διαφθοράς – Προστασία των

οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης – Άρθρο 325, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ – Σύμβαση PIF – Ποινικές διαδικασίες – Αποφάσεις του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία) σχετικά με τη νομιμότητα της διεξαγωγής ορισμένων αποδείξεων και τη σύνθεση των δικαστικών σχηματισμών σε σοβαρές υποθέσεις διαφθοράς – Υποχρέωση των εθνικών δικαστών να εξασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των αποφάσεων του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου) – Πειθαρχική ευθύνη των δικαστών σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις εν λόγω αποφάσεις – Εξουσία των δικαστών να αφήνουν ανεφάρμοστες αποφάσεις του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου) οι οποίες δεν συνάδουν με το δίκαιο της Ένωσης – Αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης»

Με την απόφαση αυτή, της οποίας το νομικό και πραγματικό πλαίσιο εκτέθηκε ανωτέρω ⁶⁵, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της συμβατότητας, με το δίκαιο της Ένωσης, της εφαρμογής νομολογίας του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία).

Το δίκαιο της Ένωσης δεν απαγορεύει να δεσμεύονται τα τακτικά δικαστήρια από τις αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζεται η ανεξαρτησία του εν λόγω δικαστηρίου έναντι, μεταξύ άλλων, της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Αντιθέτως, το ενωσιακό δίκαιο αντιτίθεται στη στοιχειοθέτηση πειθαρχικής ευθύνης των εθνικών δικαστών σε κάθε περίπτωση μη συμμόρφωσής τους με τις εν λόγω αποφάσεις.

Πρώτον, εφόσον η ύπαρξη αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου ως εχέγγυο της τήρησης του δικαίου της Ένωσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το κράτος δικαίου, κάθε δικαστήριο που καλείται να εφαρμόσει ή να ερμηνεύσει το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να πληροί τις απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Προς τούτο, η ανεξαρτησία των δικαιοδοτικών οργάνων είναι πρωταρχικής σημασίας. Συναφώς, πρέπει οι δικαστές να προφυλάσσονται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις δυνάμενες να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία τους. Επιπλέον, σύμφωνα με την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, η οποία χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου, η ανεξαρτησία των δικαστηρίων πρέπει ιδίως να διασφαλίζεται έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας.

Δεύτερον, μολονότι το δίκαιο της Ένωσης δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη συγκεκριμένο συνταγματικό πρότυπο που να ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων κρατικών εξουσιών, το Δικαστήριο επισημαίνει, εντούτοις, ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν, μεταξύ άλλων, τις απορρέουσες από το ενωσιακό δίκαιο απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας των δικαιοδοτικών οργάνων. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου μπορούν να δεσμεύουν τα τακτικά δικαστήρια, υπό την προϋπόθεση ότι το εθνικό δίκαιο εγγυάται την ανεξαρτησία του εν λόγω δικαστηρίου έναντι ιδίως της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Αντιθέτως, το δίκαιο της

⁶⁵ Όσον αφορά το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς, βλ. ενότητα Ι.2, με τίτλο «Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως».

Ένωσης αντιτίθεται σε τέτοια εθνική ρύθμιση ή πρακτική στην περίπτωση που το εθνικό δίκαιο δεν εγγυάται την ανεξαρτησία αυτή, δεδομένου ότι ένα τέτοιο Συνταγματικό Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να διασφαλίσει την απαιτούμενη από το ενωσιακό δίκαιο αποτελεσματική δικαστική προστασία.

Τρίτον, προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των δικαιοδοτικών οργάνων, το πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών πρέπει περιβάλλεται τις αναγκαίες εγγυήσεις, ώστε να αποτρέπεται κάθε κίνδυνος χρήσης του εν λόγω καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων. Συναφώς, το γεγονός ότι δικαστική απόφαση ενέχει ενδεχομένως πλάνη κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων του εθνικού δικαίου και του δικαίου της Ένωσης, ή κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και την αξιολόγηση των αποδείξεων, δεν μπορεί, αυτό καθαυτό, να στοιχειοθετήσει πειθαρχική ευθύνη του οικείου δικαστή. Συγκεκριμένα, η στοιχειοθέτηση της πειθαρχικής ευθύνης δικαστή λόγω δικαστικής απόφασης πρέπει να περιορίζεται σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις και να πλαισιώνεται από εγγυήσεις οι οποίες αποσκοπούν στην αποφυγή κάθε κινδύνου εξωτερικών πιέσεων όσον αφορά το περιεχόμενο των δικαστικών αποφάσεων. Εθνική ρύθμιση κατά την οποία κάθε περίπτωση μη συμμόρφωσης των δικαστών των εθνικών τακτικών δικαστηρίων με τις αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου μπορεί να στοιχειοθετήσει την πειθαρχική ευθύνη τους δεν πληροί τις προϋποθέσεις αυτές.

Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), RS (Αποτελέσματα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου) (C-430/21, [EU:C:2022:99](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Εθνικό δικαστήριο που δεν δύναται να εξετάσει αν συμβιβάζεται προς το δίκαιο της Ένωσης εθνική νομοθεσία η οποία κρίθηκε σύμφωνη προς το Σύνταγμα από το συνταγματικό δικαστήριο του οικείου κράτους μέλους – Πειθαρχικές διαδικασίες»

Το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό, ιδίως, με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, σε πλαίσιο στο οποίο τακτικό δικαστήριο κράτους μέλους δεν δύναται, κατ' εφαρμογή του εθνικού δικαίου, να εξετάσει αν συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ένωσης εθνική νομοθεσία η οποία έχει κριθεί από το Συνταγματικό Δικαστήριο του εν λόγω κράτους μέλους ως σύμφωνη με το Σύνταγμα, ο δε εθνικός δικαστής μπορεί να υποστεί ποινικές και πειθαρχικές διώξεις εάν αποφασίσει να προβεί σε μια τέτοια εξέταση.

Εν προκειμένω, ο RS καταδικάστηκε κατόπιν ποινικής διαδικασίας στη Ρουμανία. Η σύζυγός του υπέβαλε μήνυση κατά, μεταξύ άλλων, διαφόρων δικαστών για αδικήματα που φέρονται να διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια της εν λόγω ποινικής διαδικασίας. Στη συνέχεια, ο RS υπέβαλε αίτηση ενώπιον του Curtea de Apel Craiova (εφετείου

Κραϊόβα, Ρουμανία), ζητώντας να αναγνωριστεί η υπερβολικά μεγάλη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε κατόπιν της μήνυσης.

Προκειμένου να αποφανθεί επί της εν λόγω αίτησης, το εφετείο Κραϊόβα θεωρεί ότι πρέπει να εκτιμήσει αν συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ένωσης⁶⁶ η εθνική νομοθεσία με την οποία συστάθηκε εξειδικευμένη υπηρεσία της εισαγγελικής αρχής η οποία είναι αρμόδια για την έρευνα αδικημάτων που διαπράττονται εντός του δικαστικού συστήματος, όπως η έρευνα που κινήθηκε στην παρούσα υπόθεση. Ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της απόφασης του Curtea Constituțională (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ρουμανία)⁶⁷, η οποία εκδόθηκε μετά την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ.⁶⁸, το εφετείο Κραϊόβα δεν δύναται, βάσει του εθνικού δικαίου, να εξετάσει τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης. Συγκεκριμένα, με την απόφασή του, το Συνταγματικό Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμη την ένσταση αντισυνταγματικότητας που προβλήθηκε σε σχέση με διάφορες διατάξεις της εν λόγω νομοθεσίας, ενώ τόνισε ότι, όταν το Συνταγματικό Δικαστήριο κηρύσσει εθνική νομοθεσία σύμφωνη με τη διάταξη του Συντάγματος που επιβάλλει τον σεβασμό της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης⁶⁹, το τακτικό δικαστήριο δεν δύναται να εξετάσει τη συμβατότητα της εν λόγω εθνικής νομοθεσίας με το δίκαιο της Ένωσης.

Στο πλαίσιο αυτό, το εφετείο Κραϊόβα αποφάσισε να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο ζητώντας του να διευκρινίσει, κατ' ουσίαν, αν αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης η έλλειψη δυνατότητας του δικαστή εθνικού τακτικού δικαστηρίου να εξετάσει τη συμβατότητα της νομοθεσίας προς το δίκαιο της Ένωσης, υπό περιστάσεις όπως αυτές της παρούσας υποθέσεως, και η επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων στον δικαστή αυτόν, διότι αποφάσισε να προβεί σε μια τέτοια εξέταση.

Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου έκρινε ότι μια τέτοια εθνική κανονιστική ρύθμιση ή πρακτική αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης⁷⁰.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ δεν αντιτίθεται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση ή πρακτική που προβλέπει ότι τα τακτικά δικαστήρια κράτους μέλους δεσμεύονται, βάσει του εθνικού συνταγματικού δικαίου, από απόφαση του συνταγματικού δικαστηρίου του εν λόγω κράτους μέλους με την οποία κρίνεται ότι εθνική νομοθεσία είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα του κράτους

⁶⁶ Συγκεκριμένα, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το παράρτημα της απόφασης 2006/928.

⁶⁷ Απόφαση 390/2021 της 8ης Ιουνίου 2021.

⁶⁸ Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor Din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, EU:C:2021:393), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 8, με τίτλο «Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων», με την οποία το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η επίμαχη νομοθεσία αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης όταν η ίδρυση μιας τέτοιας εξειδικευμένης υπηρεσίας δεν δικαιολογείται από αντικειμενικές και επαληθεύσιμες επιτακτικές ανάγκες σχετικές με την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και δεν συνοδεύεται από ειδικές εγγυήσεις που έχει προσδιορίσει το Δικαστήριο (βλ. σημείο 5 του διατακτικού της εν λόγω απόφασης).

⁶⁹ Με την απόφαση 390/2021, το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι η επίμαχη νομοθεσία είναι σύμφωνη με το άρθρο 148 του Constituția României (Ρουμανικού Συντάγματος).

⁷⁰ Υπό το πρίσμα του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 και το άρθρο 4, παράγραφοι 2 και 3, ΣΕΕ, το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι το εθνικό δίκαιο εγγυάται την ανεξαρτησία του εν λόγω συνταγματικού δικαστηρίου, ιδίως έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει στην περίπτωση που η εφαρμογή μιας τέτοιας κανονιστικής ρύθμισης ή πρακτικής συνεπάγεται ότι τα εν λόγω τακτικά δικαστήρια στερούνται κάθε αρμοδιότητας να κρίνουν αν συμβιβάζεται με το δίκαιο της Ένωσης εθνική νομοθεσία την οποία το εν λόγω συνταγματικό δικαστήριο έκρινε σύμφωνη με εθνική συνταγματική διάταξη που προβλέπει την υπεροχή του δικαίου της Ένωσης.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η τήρηση της υποχρέωσης του εθνικού δικαστή να εφαρμόζει πλήρως κάθε διάταξη του δικαίου της Ένωσης που έχει άμεσο αποτέλεσμα είναι απαραίτητη, ιδίως για να διασφαλιστεί η τήρηση της ισότητας των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών, η οποία αποκλείει τη δυνατότητα να θεωρηθεί ότι μονομερές μέτρο οποιουδήποτε είδους υπερέχει έναντι της έννομης τάξης της Ένωσης και αποτελεί έκφραση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, η οποία επιβάλλει να μένει ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη διάταξη του εθνικού δικαίου, ανεξάρτητα από το αν είναι προγενέστερη ή μεταγενέστερη του κανόνα του δικαίου της Ένωσης που έχει άμεσο αποτέλεσμα.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει κρίνει, αφενός, ότι η επίμαχη νομοθεσία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της απόφασης 2006/928 και ότι πρέπει επομένως να συνάδει προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, ειδικότερα δε από το άρθρο 2 και από το άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΕΕ ⁷¹. Αφετέρου, τόσο το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ όσο και οι ειδικοί στόχοι αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς που ορίζονται στο παράρτημα της απόφασης 2006/928 διατυπώνονται με σαφήνεια και ακρίβεια, χωρίς να εξαρτώνται από οποιαδήποτε προϋπόθεση, και έχουν ως εκ τούτου άμεσο αποτέλεσμα ⁷². Επομένως, τα ρουμανικά τακτικά δικαστήρια, σε περίπτωση που είναι αδύνατη η σύμφωνη προς την εν λόγω διάταξη ή προς τους εν λόγω στόχους ερμηνεία των εθνικών διατάξεων, οφείλουν να αποφασίσουν αυτεπαγγέλτως να τις αφήσουν ανεφάρμοστες.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι τα τακτικά δικαστήρια της Ρουμανίας είναι, κατ' αρχήν, αρμόδια να κρίνουν ως προς τη συμβατότητα των εθνικών νομοθετικών διατάξεων με τους εν λόγω κανόνες του δικαίου της Ένωσης, χωρίς να χρειάζεται να υποβάλουν σχετικό ερώτημα προς το Συνταγματικό Δικαστήριο. Ωστόσο, τα τακτικά δικαστήρια στερούνται αυτής της αρμοδιότητας όταν το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι εν λόγω νομοθετικές διατάξεις είναι σύμφωνες με εθνική

⁷¹ Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, σκέψεις 183 και 184), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 8, με τίτλο «Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων».

⁷² Προμνησθείσα απόφαση Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (σκέψεις 249 και 250) και απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2021, Euro Box Promotion κ.λπ. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 και C-840/19, EU:C:2021:1034, σκέψη 253), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

συνταγματική διάταξη που προβλέπει την υπεροχή του δικαίου της Ένωσης, καθόσον τα εν λόγω δικαστήρια υποχρεούνται να συμμορφωθούν με την απόφαση αυτή. Ένας τέτοιος εθνικός κανόνας ή μια τέτοια εθνική πρακτική εμποδίζει όμως την πλήρη αποτελεσματικότητα των επίμαχων κανόνων δικαίου της Ένωσης, καθόσον εμποδίζει το τακτικό δικαστήριο που καλείται να διασφαλίσει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης να εκτιμήσει το ίδιο τη συμβατότητα των εν λόγω νομοθετικών διατάξεων με το δίκαιο της Ένωσης.

Εξάλλου, η εφαρμογή ενός τέτοιου εθνικού κανόνα ή μιας τέτοιας εθνικής πρακτικής θίγει την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία καθιερώνει ο μηχανισμός προδικαστικής παραπομπής, αποθαρρύνοντας το τακτικό δικαστήριο που καλείται να αποφανθεί επί της διαφοράς από την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, και τούτο για να συμμορφωθεί προς τις αποφάσεις του Συνταγματικού Δικαστηρίου του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι διαπιστώσεις αυτές είναι ακόμη περισσότερο επιβεβλημένες σε περίπτωση στην οποία το συνταγματικό δικαστήριο του συγκεκριμένου κράτους μέλους αρνείται με απόφασή του να αντλήσει τις συνέπειες απόφασης του Δικαστηρίου που εκδόθηκε στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, στηριζόμενο, μεταξύ άλλων, στη συνταγματική ταυτότητα του εν λόγω κράτους μέλους και στην εκτίμηση ότι το Δικαστήριο υπερέβη την αρμοδιότητά του. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι μπορεί, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, να κληθεί να εξακριβώσει μήπως υποχρέωση που απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης θίγει την εθνική ταυτότητα ενός κράτους μέλους. Αντιθέτως, η διάταξη αυτή δεν έχει ούτε ως σκοπό ούτε ως αποτέλεσμα να επιτρέπει σε συνταγματικό δικαστήριο κράτους μέλους, κατά παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης, να αφήνει ανεφάρμοστο κανόνα του δικαίου της Ένωσης με την αιτιολογία ότι ο κανόνας αυτός θίγει την εθνική ταυτότητα του συγκεκριμένου κράτους μέλους, όπως αυτή ορίζεται από το εθνικό συνταγματικό δικαστήριο. Συνεπώς, εάν το συνταγματικό δικαστήριο κράτους μέλους κρίνει ότι διάταξη του παράγωγου δικαίου της Ένωσης, όπως ερμηνεύεται από το Δικαστήριο, αντιβαίνει στην υποχρέωση σεβασμού της εθνικής ταυτότητας του εν λόγω κράτους μέλους, τότε πρέπει να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα προς το Δικαστήριο, προκειμένου να εκτιμηθεί το κύρος της εν λόγω διάταξης υπό το πρίσμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ, καθόσον το Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να διαπιστώσει το ανίσχυρο πράξης της Ένωσης.

Επιπλέον, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, δεδομένου ότι αυτό έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα για την οριστική ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το συνταγματικό δικαστήριο ενός κράτους μέλους δεν μπορεί νομίμως, βάσει της δικής του ερμηνείας διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, να κρίνει ότι το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση που υπερβαίνει τα όρια της αρμοδιότητάς του και, ως εκ τούτου, να αρνηθεί να αντλήσει τις συνέπειες απόφασης που έχει εκδώσει το Δικαστήριο επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

Περαιτέρω, βάσει της προηγούμενης νομολογίας του ⁷³, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ αντιτίθενται σε εθνική νομοθεσία ή πρακτική βάσει της οποίας οι εθνικοί δικαστές είναι δυνατόν να διωχθούν πειθαρχικώς σε περίπτωση που δεν συμμορφωθούν με τις αποφάσεις του εθνικού συνταγματικού δικαστηρίου και, ιδίως, εάν δεν εφαρμόσουν απόφαση με την οποία το συνταγματικό δικαστήριο αρνήθηκε να αντλήσει τις συνέπειες απόφασης του Δικαστηρίου που εκδόθηκε επί προδικαστικής παραπομπής.

Απόφαση της 11ης Μαΐου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Inspectia Judiciară* (C-817/21, [EU:C:2023:391](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Απόφαση 2006/928/ΕΚ – Ανεξαρτησία των δικαστών – Πειθαρχική διαδικασία – Δικαστική Επιθεώρηση – Προϊστάμενος επιθεωρητής που έχει εξουσίες θέσπισης ρυθμίσεων, επιλογής, αξιολόγησης, διορισμού και πειθαρχικής έρευνας»

Στη Ρουμανία, διάδικος σε πλείονες ποινικές διαδικασίες υπέβαλε πειθαρχικές καταγγελίες ενώπιον της αρμόδιας Δικαστικής Επιθεώρησης κατά ορισμένων εμπλεκόμενων δικαστών και εισαγγελέων. Δεδομένου ότι επί όλων των καταγγελιών εκδόθηκαν αποφάσεις περί θέσεως στο αρχείο, η διάδικος υπέβαλε καταγγελία κατά του προϊσταμένου επιθεωρητή, επί της οποίας εκδόθηκε επίσης απόφαση περί θέσεως στο αρχείο. Εν συνεχεία, η διάδικος προσέφυγε ενώπιον του Curtea de Apel București (εφετείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία) προκειμένου να αμφισβητήσει την εν λόγω θέση της καταγγελίας στο αρχείο, υποστηρίζοντας μεταξύ άλλων ότι η κίνηση πειθαρχικών διαδικασιών δεν είναι δυνατή λόγω της συγκέντρωσης εξουσιών στα χέρια του προϊσταμένου επιθεωρητή. Κατά την εν λόγω διάδικο, τέτοια συγκέντρωση εξουσιών αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης.

Το εφετείο Βουκουρεστίου υπέβαλε συναφώς αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει τη νομολογία του ⁷⁴ κατά την οποία, μολονότι η οργάνωση της δικαιοσύνης υπάγεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, η εν λόγω εξουσία πρέπει να ασκείται με σεβασμό του δικαίου της Ένωσης. Επομένως, το πειθαρχικό καθεστώς που ισχύει για τους δικαστές που ενδέχεται να κληθούν να εφαρμόσουν το δίκαιο της Ένωσης πρέπει να παρέχει τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσης του ως συστήματος πολιτικού ελέγχου των δραστηριοτήτων τους.

⁷³ Προμνησθείσα απόφαση Euro Box Promotion κ.λπ.

⁷⁴ Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 8, με τίτλο «Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων».

Ως εκ τούτου, οι κανόνες που διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία οργάνου αρμόδιου για τη διεξαγωγή των πειθαρχικών ερευνών και την άσκηση πειθαρχικής δίωξης κατά των δικαστών και των εισαγγελέων πρέπει να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, το κράτος δικαίου.

Προκειμένου να εξακριβωθεί αν τούτο συμβαίνει όντως, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει τη ρουμανική ρύθμιση αυτή καθεαυτήν και εντός του εθνικού νομικού και πραγματικού πλαισίου της.

Όσον αφορά τα κρίσιμα στοιχεία μιας τέτοιας εκτίμησης, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, στο ρουμανικό δίκαιο, πειθαρχική διαδικασία με σκοπό την πάταξη των καταχρήσεων στις οποίες προέβη ο προϊστάμενος επιθεωρητής μπορεί να κινηθεί μόνον από επιθεωρητή του οποίου η σταδιοδρομία εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τις αποφάσεις του προϊσταμένου επιθεωρητή. Επιπλέον, οι αποφάσεις σχετικά με τον προϊστάμενο επιθεωρητή μπορούν να αναθεωρηθούν από τον αναπληρωτή προϊστάμενο επιθεωρητή, ο οποίος ορίστηκε από τον προϊστάμενο επιθεωρητή και του οποίου η θητεία λήγει ταυτόχρονα με τη θητεία του προϊσταμένου επιθεωρητή. Ένα τέτοιο πειθαρχικό καθεστώς φαίνεται, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες πρέπει να προβεί το εφετείο Βουκουρεστίου, ότι μπορεί να εμποδίσει, στην πράξη, την αποτελεσματική άσκηση πειθαρχικής δίωξης κατά του προϊσταμένου επιθεωρητή, ακόμη και αν υποβληθούν εις βάρος του σοβαρά τεκμηριωμένες καταγγελίες.

Βεβαίως, η απόφαση περί θέσεως στο αρχείο καταγγελίας εις βάρος του προϊσταμένου επιθεωρητή μπορεί να προσβληθεί με προσφυγή δυνάμενη να καταλήξει, ενδεχομένως, στην ακύρωση της απόφασης περί θέσεως στο αρχείο. Απόκειται, ωστόσο, στο εφετείο Βουκουρεστίου να εκτιμήσει κατά πόσον οι εξουσίες που διαθέτουν συναφώς τα ρουμανικά δικαστήρια μπορούν να καταστήσουν δυνατή την αποτελεσματική άσκηση πειθαρχικών διαδικασιών κατά του προϊσταμένου επιθεωρητή, καθώς και την αποτελεσματική και αμερόληπτη εξέταση των καταγγελιών εις βάρος του.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει, συναφώς, ότι, σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι πράξεις του προϊσταμένου επιθεωρητή δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο πραγματικού και αποτελεσματικού ελέγχου στο πλαίσιο της επίμαχης στην κύρια δίκη ρύθμισης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ρύθμιση αυτή δεν έχει διαμορφωθεί κατά τρόπον ώστε να μην μπορεί να δημιουργήσει στους πολίτες καμία εύλογη αμφιβολία όσον αφορά τη χρήση των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων της *Inspectia Judiciară* (Δικαστικής Επιθεώρησης, Ρουμανία) ως μέσου άσκησης πιέσεων στο έργο των δικαστών ή ως μέσου πολιτικού ελέγχου του έργου τους.

Όσον αφορά το εθνικό νομικό και πραγματικό πλαίσιο, προκύπτει ότι οι εξουσίες του προϊσταμένου επιθεωρητή ενισχύθηκαν στο γενικότερο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων της οργάνωσης της ρουμανικής δικαστικής εξουσίας που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των εγγυήσεων ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των

Ρουμάνων δικαστών. Επιπλέον, ο προϊστάμενος επιθεωρητής συνδέεται στενά με την εκτελεστική ή τη νομοθετική εξουσία. Τέλος, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η συγκεκριμένη πρακτική που ακολούθησε ο προϊστάμενος επιθεωρητής κατά την άσκηση των εξουσιών του, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς πολιτικού ελέγχου του δικαστικού έργου.

Υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το εφετείο Βουκουρεστίου, προκύπτει, επομένως, ότι τα στοιχεία του νομικού και πραγματικού πλαισίου που περιήλθαν σε γνώση του Δικαστηρίου μάλλον ενισχύουν, παρά αναιρούν, ενδεχόμενη διαπίστωση ότι η επίμαχη ρύθμιση δεν έχει διαμορφωθεί με τέτοιον τρόπο ώστε να μην είναι δυνατόν να εγείρει καμία εύλογη αμφιβολία όσον αφορά τη χρήση των εξουσιών και των αρμοδιοτήτων της Δικαστικής Επιθεώρησης ως μέσου άσκησης πιέσεων στο έργο των δικαστών ή ως μέσου πολιτικού ελέγχου του έργου τους.

Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κράτος δικαίου – Πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Ανεξαρτησία των δικαστών – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Ευχέρεια υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Ανάθεση στο πειθαρχικό τμήμα του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) αρμοδιοτήτων σε υποθέσεις άρσης της ποινικής ασυλίας των δικαστών και σε υποθέσεις εργατικού δικαίου, δικαίου κοινωνικών ασφαλίσεων και σε υποθέσεις που αφορούν τη συνταξιοδότηση των δικαστών του εν λόγω δικαστηρίου – Απαγόρευση της αμφισβήτησης, από τα εθνικά δικαστήρια, της νομιμότητας των δικαστηρίων και των συνταγματικών οργάνων ή διαπίστωσης ή εκτίμησης της νομιμότητας του διορισμού των δικαστών ή των δικαιοδοτικών εξουσιών των δικαστών – Χαρακτηρισμός ως “πειθαρχικού παραπτώματος” της εξακρίβωσης από δικαστή της πλήρωσης ορισμένων απαιτήσεων σχετικών με την ύπαρξη ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Ανάθεση στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου) αποκλειστικής αρμοδιότητας εξέτασης ζητημάτων σχετικών με την έλλειψη ανεξαρτησίας δικαστηρίου ή δικαστή – Άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων – Δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – Άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ’ και ε’, και παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο – Άρθρο 9, παράγραφος 1 – Ευαίσθητα δεδομένα – Εθνική ρύθμιση επιβάλλουσα στους δικαστές υποχρέωση υποβολής δήλωσης σχετικά με την ιδιότητά τους ως μελών ενώσεων, ιδρυμάτων ή πολιτικών κομμάτων, και σχετικά με τα καθήκοντα που ασκούν εντός αυτών, και προβλέπουσα την ανάρτηση στο διαδίκτυο των δεδομένων που περιέχονται στις εν λόγω δηλώσεις»

Με την απόφαση αυτή, της οποίας το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εκτέθηκε ανωτέρω ⁷⁵, το Δικαστήριο κρίνει, κατά πρώτον, ότι, αναθέτοντας στο πειθαρχικό τμήμα του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν είναι εγγυημένες, την εξουσία εκδίκασης υποθέσεων που επηρεάζουν άμεσα το καθεστώς και την άσκηση του λειτουργήματος των δικαστών και των βοηθών δικαστών, όπως υποθέσεις άρσης της ποινικής ασυλίας των δικαστών και υποθέσεις εργατικού δικαίου, δικαίου κοινωνικών ασφαλίσεων και υποθέσεις που αφορούν τη συνταξιοδότηση των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου, η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννομη τάξη του οικείου κράτους μέλους πρέπει να περιέχει εγγυήσεις για την αποφυγή κάθε κινδύνου πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων ή πίεσης και εκφοβισμού των δικαστών που θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να δημιουργήσει την εντύπωση ότι οι δικαστές δεν είναι ανεξάρτητοι ή αμερόληπτοι, εντύπωση ικανή να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη την οποία πρέπει να εμπνέει η δικαιοσύνη στους πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας και ενός κράτους δικαίου ⁷⁶. Επομένως, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο σχετικά με τους κανόνες που εφαρμόζονται στο πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών ⁷⁷, λαμβανομένων υπόψη, ιδίως, των σημαντικών συνεπειών όσον αφορά τόσο την εξέλιξη της σταδιοδρομίας των δικαστών όσο και τις συνθήκες ζωής τους, πρέπει οι αποφάσεις με τις οποίες παρέχεται άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά των οικείων δικαστών, τη σύλληψη και την κράτησή τους ή τη μείωση των αποδοχών τους ή οι αποφάσεις που αφορούν σημαντικές πτυχές των καθεστώτων του εργατικού δικαίου ή του δικαίου κοινωνικών ασφαλίσεων ή της συνταξιοδότησης που εφαρμόζονται στους εν λόγω δικαστές να λαμβάνονται ή να ελέγχονται από όργανο το οποίο παρέχει το ίδιο τα συμφύη με την αποτελεσματική δικαστική προστασία εγγύα, μεταξύ των οποίων και αυτό της ανεξαρτησίας.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, θεσπίζοντας τις διατάξεις που επιτρέπουν να χαρακτηριστεί ως πειθαρχικό παράπτωμα ο έλεγχος της πλήρωσης των απαιτήσεων του δικαίου της Ένωσης περί ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως ⁷⁸, η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, καθώς και από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

⁷⁵ Όσον αφορά το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς, βλ. ενότητα II. 2, με τίτλο «Δεοντολογία». Η απόφαση αυτή παρουσιάζεται επίσης στην ενότητα II. 10, με τίτλο «Δικαστική αρμοδιότητα ελέγχου της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων».

⁷⁶ Πρβλ. απόφαση της 18ης Μαΐου 2021, Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, ΕΥ: C:2021:393, σκέψη 216), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 8, με τίτλο «Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων».

⁷⁷ Πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (C-791/19, ΕΥ: C:2021:596, σκέψη 80), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

⁷⁸ Άρθρο 107, παράγραφος 1, σημεία 2 και 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων και άρθρο 72, παράγραφος 1, σημεία 1 έως 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι κάθε δικαστήριο οφείλει να εξετάζει αν, υπό την εκάστοτε σύνθεσή του, συνιστά ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, εφόσον προκύπτουν σοβαρές αμφιβολίες περί του ζητήματος αυτού. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι η υποχρέωση εξακρίβωσης της πλήρωσης των ως άνω απαιτήσεων μπορεί να επιβληθεί στα εθνικά δικαστήρια σε διάφορες άλλες περιπτώσεις και ότι η εξακρίβωση αυτή μπορεί να αφορά, μεταξύ άλλων, το αν μια πλημμέλεια της διαδικασίας διορισμού είναι δυνατόν να είχε ως αποτέλεσμα προσβολή του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος. Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι εθνικό δικαστήριο ασκεί τα καθήκοντα που του έχουν ανατεθεί από τις Συνθήκες και συμμορφώνεται προς τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις Συνθήκες, εφαρμόζοντας διατάξεις όπως το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη, δεν μπορεί, εξ ορισμού, να χαρακτηριστεί ως πειθαρχικό παράπτωμα χωρίς να συντρέχει *ipso facto* παράβαση των εν λόγω διατάξεων του δικαίου της Ένωσης.

Το Δικαστήριο παρατηρεί, όμως, κατ' αρχάς, ότι οι ορισμοί των επίμαχων πειθαρχικών παραπτωμάτων έχουν πολύ ευρύ και ασαφή χαρακτήρα, με αποτέλεσμα να καλύπτουν περιπτώσεις στις οποίες οι δικαστές καλούνται να εξετάσουν αν οι ίδιοι, το δικαστήριο του οποίου είναι μέλη, άλλοι δικαστές ή άλλα δικαστήρια πληρούν τις απαιτήσεις που απορρέουν από τις διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη. Οι επίμαχες εθνικές διατάξεις δεν διασφαλίζουν επίσης ότι η ευθύνη των οικείων δικαστών για τις δικαιοδοτικές αποφάσεις που καλούνται να λάβουν περιορίζεται αυστηρώς σε όλως εξαιρετικές περιπτώσεις και ότι το πειθαρχικό καθεστώς που εφαρμόζεται στους δικαστές δεν μπορεί, κατά συνέπεια, να χρησιμοποιηθεί για σκοπούς πολιτικού ελέγχου των δικαστικών αποφάσεων. Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών και του ιδιαίτερου πλαισίου εντός των οποίων θεσπίστηκαν οι εν λόγω εθνικές διατάξεις, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ο Πολωνός νομοθέτης διατύπωσε τις επίμαχες εθνικές διατάξεις έχοντας προδήλως και ειδικώς υπόψη ορισμένα ερωτήματα των πολωνικών δικαστηρίων σχετικά με τη συμβατότητα προς το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη διαφόρων νομοθετικών τροποποιήσεων το 2019 που επηρέασαν την οργάνωση της δικαιοσύνης στην Πολωνία. Το Δικαστήριο κρίνει, συνεπώς, ότι στοιχειοθετείται ο κίνδυνος ερμηνείας των εν λόγω εθνικών διατάξεων κατά τρόπο που καθιστά δυνατή τη χρήση του πειθαρχικού καθεστώτος που εφαρμόζεται στους δικαστές με σκοπό την παρεμπόδιση των οικείων εθνικών δικαστηρίων από την πραγματοποίηση ορισμένων επιβαλλόμενων από το δίκαιο της Ένωσης διαπιστώσεων και τον επηρεασμό των δικαιοδοτικών αποφάσεων των εν λόγω δικαστηρίων, με συνέπεια να θίγεται η ανεξαρτησία των εν λόγω δικαστών, και ότι συντρέχει, ως εκ τούτου, παράβαση των ως άνω διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Οι ίδιες εθνικές διατάξεις ενέχουν επίσης παράβαση του άρθρου 267 ΣΛΕΕ κατά το μέτρο που συνεπάγονται κίνδυνο επιβολής πειθαρχικών κυρώσεων στους εθνικούς δικαστές λόγω υποβολής αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο.

Όσον αφορά, ειδικότερα, το πειθαρχικό παράπτωμα της «πρόδηλης και κατάφωρης παράβασης των κανόνων δικαίου» από τους δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου ⁷⁹, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εθνική διάταξη που το προβλέπει θίγει επίσης την ανεξαρτησία των εν λόγω δικαστών δεδομένου ότι δεν καθιστά δυνατό να αποτραπεί το ενδεχόμενο χρήσης του πειθαρχικού καθεστώτος που εφαρμόζεται στους εν λόγω δικαστές με σκοπό την άσκηση πιέσεων και την πρόκληση αποτρεπτικού αποτελέσματος, στοιχείων δυνάμενων να επηρεάσουν το περιεχόμενο των αποφάσεων που εκδίδουν οι δικαστές αυτοί. Η ίδια διάταξη περιορίζει επίσης, λόγω της δυνατότητας κίνησης πειθαρχικής διαδικασίας, την υποχρέωση του Ανωτάτου Δικαστηρίου να υποβάλλει αιτήσεις προδικαστικής απόφασης στο Δικαστήριο.

Κατά τρίτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, θεσπίζοντας τις διατάξεις με τις οποίες απαγορεύεται σε κάθε εθνικό δικαστήριο να εξακριβώνει τη συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης περί διασφάλισης ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως ⁸⁰, η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, καθώς και από την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

Επ' αυτού, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι οι εθνικές διατάξεις απαγορεύουν όχι μόνον τη «διαπίστωση», αλλά και την «εκτίμηση» της «νομιμότητας» τόσο του ίδιου του «διορισμού» δικαστή όσο και της «απορρέουσας από τον διορισμό του εξουσίας ασκήσεως των δικαιοδοτικών καθηκόντων». Επιπλέον, οι ίδιες διατάξεις απαγορεύουν κάθε «αμφισβήτηση» των «εξουσιών» των «δικαστηρίων» και των «συνταγματικών οργάνων του κράτους και των οργάνων ελέγχου και διασφάλισης του δικαίου». Τέτοιες διατυπώσεις ενδέχεται, όμως, ιδίως στο ιδιαίτερο πλαίσιο εντός του οποίου θεσπίστηκαν, να οδηγήσουν στην υπαγωγή στις προβλεπόμενες απαγορεύσεις διαφόρων πράξεων τις οποίες τα οικεία δικαστήρια οφείλουν, παρά ταύτα, να εκδώσουν δυνάμει των υποχρεώσεων που υπέχουν για τη διασφάλιση της τήρησης του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, λόγω του περιεχομένου ή των αποτελεσμάτων των πράξεων αυτών. Επομένως, δεδομένου ότι οι εν λόγω εθνικές διατάξεις είναι ικανές να εμποδίσουν τα πολωνικά δικαστήρια να αφήσουν ανεφάρμοστες τις διατάξεις που αντιβαίνουν στις δύο προμνησθείσες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, οι οποίες έχουν άμεσο αποτέλεσμα, οι εν λόγω διατάξεις είναι επίσης ικανές να παραβιάσουν την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

⁷⁹ Άρθρο 72, παράγραφος 1, σημείο 1, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

⁸⁰ Άρθρο 42α, παράγραφοι 1 και 2, και άρθρο 55, παράγραφος 4, του τροποποιηθέντος νόμου περί οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων, άρθρο 26, παράγραφος 3, και άρθρο 29, παράγραφοι 2 και 3, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου και άρθρο 5, παράγραφοι 1α και 1β, του τροποποιηθέντος νόμου περί οργάνωσης των διοικητικών δικαστηρίων.

8. Προσωπική ευθύνη, ασυλία και αναστολή άσκησης καθηκόντων δικαστή

Απόφαση της 18ης Μαΐου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Asociația «Forumul Judecătorilor din România» κ.λπ. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 και C-397/19, [EU:C:2021:393](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Συνθήκη για την Προσχώρηση της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας – Άρθρα 37 και 38 – Κατάλληλα μέτρα – Μηχανισμός για τη συνεργασία και τον έλεγχο της προόδου της Ρουμανίας όσον αφορά την επίτευξη των ειδικών στόχων αναφοράς στους τομείς της δικαστικής μεταρρύθμισης και της καταπολέμησης της διαφθοράς – Απόφαση 2006/928/EK – Φύση και έννομα αποτελέσματα, αφενός, του μηχανισμού για τη συνεργασία και τον έλεγχο και, αφετέρου, των εκθέσεων που καταρτίζονται από την Επιτροπή βάσει του μηχανισμού αυτού – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Νόμοι και έκτακτα κυβερνητικά διατάγματα που εκδόθηκαν στη Ρουμανία κατά τα έτη 2018 και 2019, σχετικά με την οργάνωση του δικαστικού συστήματος και με την ευθύνη των δικαστών – Προσωρινός διορισμός στις διευθυντικές θέσεις της Δικαστικής Επιθεώρησης – Ίδρυση υπηρεσίας υπαγόμενης στην εισαγγελική αρχή και αρμόδιας για τη διερεύνηση των αδικημάτων που διαπράττονται εντός του δικαστικού σώματος – Αστική ευθύνη του Δημοσίου και προσωπική ευθύνη των δικαστών σε περίπτωση δικαστικής πλάνης»

Έξι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από ρουμανικά δικαστήρια στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών μεταξύ, αφενός, νομικών ή φυσικών προσώπων και, αφετέρου, αρχών ή οργάνων, όπως η *Inspekția Judiciară* (Δικαστική Επιθεώρηση, Ρουμανία), το *Consiliul Superior al Magistraturii* (Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, Ρουμανία) και η *Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție* (Εισαγγελία του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ρουμανία).

Οι διαφορές των κύριων δικών ανάγονται σε μια εκτεταμένη μεταρρύθμιση στους τομείς της δικαιοσύνης και της καταπολέμησης της διαφθοράς στη Ρουμανία, μεταρρύθμιση που παρακολουθείται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007 μέσω του μηχανισμού συνεργασίας και ελέγχου (στο εξής: ΜΣΕ), ο οποίος θεσπίστηκε με την απόφαση 2006/928 ενόψει της προσχώρησης της Ρουμανίας στην Ένωση.

Προκειμένου να ενισχυθεί η ανεξαρτησία και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, η Ρουμανία είχε θεσπίσει το 2004, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων ενόψει της προσχώρησής της στην Ένωση, τρεις νόμους, τους επανομαζόμενους «νόμους για τη δικαιοσύνη», οι οποίοι αφορούν το καθεστώς των δικαστών και των εισαγγελέων, την οργάνωση του δικαστικού συστήματος και το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο. Από το 2017 έως το 2019 οι νόμοι αυτοί τροποποιήθηκαν επανειλημμένως με νόμους και έκτακτα κυβερνητικά διατάγματα τα οποία εκδόθηκαν βάσει του Ρουμανικού Συντάγματος. Οι προσφεύγουσες των κύριων δικών αμφισβητούν τη συμβατότητα ορισμένων εξ αυτών των νομοθετικών τροποποιήσεων με το δίκαιο της

Ένωσης. Προς στήριξη των προσφυγών τους, παραπέμπουν σε ορισμένες γνώμες και εκθέσεις οι οποίες έχουν καταρτιστεί, στο πλαίσιο του ΜΣΕ, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την πρόοδο της Ρουμανίας και οι οποίες, κατά την άποψη των προσφευγουσών, επικρίνουν τις διατάξεις που θέσπισε η Ρουμανία από το 2017 έως το 2019, σε σχέση με την απαίτηση αποτελεσματικής καταπολέμησης της διαφθοράς και με την απαίτηση διαφύλαξης της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας.

Τα αιτούντα δικαστήρια διερωτώνται συναφώς ως προς τη φύση και τα έννομα αποτελέσματα του ΜΣΕ καθώς και ως προς τη σημασία των εκθέσεων που καταρτίζει η Επιτροπή στο πλαίσιό του. Κατά την εκτίμησή τους, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το περιεχόμενο, ο χαρακτήρας και η διάρκεια ισχύος του μηχανισμού αυτού εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης Προσχώρησης και ότι οι απαιτήσεις οι οποίες διατυπώνονται στις σχετικές εκθέσεις είναι δεσμευτικές για τη Ρουμανία. Εντούτοις, τα αιτούντα δικαστήρια κάνουν λόγο για ύπαρξη εθνικής νομολογίας σύμφωνα με την οποία το δίκαιο της Ένωσης δεν υπερισχύει της ρουμανικής συνταγματικής έννομης τάξης και η απόφαση 2006/928 δεν μπορεί να συνιστά κανόνα αναφοράς στο πλαίσιο του ελέγχου συνταγματικότητας, εφόσον πρόκειται για απόφαση που έχει εκδοθεί πριν από την προσχώρηση της Ρουμανίας στην Ένωση και ουδέποτε ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο αναφορικά με το ζήτημα αν το περιεχόμενό της, ο χαρακτήρας της και η διάρκεια ισχύος της εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης Προσχώρησης.

Αφού διαπίστωσε ότι οι ρυθμίσεις που διέπουν την οργάνωση της δικαιοσύνης στη Ρουμανία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της αποφάσεως 2006/928, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η ίδια η ύπαρξη αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου ως εχέγγυο της τήρησης του δικαίου της Ένωσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αξία του κράτους δικαίου, η οποία κατοχυρώνεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπογραμμίζει ακολούθως ότι κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να διασφαλίζει ότι τα όργανα τα οποία εντάσσονται, ως «δικαστήρια», στο εθνικό του σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης πληρούν τις απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Κατά συνέπεια, οι επίμαχες εθνικές ρυθμίσεις πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις για τις οποίες έγινε λόγος ανωτέρω, εφόσον πρόκειται για ρυθμίσεις που έχουν εφαρμογή στους δικαστές γενικής δικαιοδοσίας του δικαίου της Ένωσης οι οποίοι καλούνται να αποφανθούν επί ζητημάτων σχετικών με την εφαρμογή ή με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Η δε διαφύλαξη της ανεξαρτησίας των δικαστών αυτών είναι πρωταρχικής σημασίας, προκειμένου να προφυλάσσονται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις και να αποκλείεται έτσι κάθε άμεση επιρροή, αλλά και πιο έμμεσες μορφές επιρροής που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους.

Τέλος, το Δικαστήριο επισημαίνει, αναφορικά με τους κανόνες που διέπουν το πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών, ότι η απαίτηση ανεξαρτησίας προϋποθέτει ότι προβλέπονται οι αναγκαίες εγγυήσεις προς αποτροπή της χρήσης του καθεστώτος αυτού ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων. Ως εκ τούτου, καμία εθνική ρύθμιση δεν πρέπει να γεννά στους πολίτες

αμφιβολίες ως προς τη χρήση των εξουσιών μιας δικαστικής αρχής που είναι αρμόδια για τις έρευνες και τις πειθαρχικές διώξεις εις βάρος των δικαστών και των εισαγγελέων ως μέσου είτε για την άσκηση πιέσεων στο δικαιοδοτικό τους έργο είτε για την άσκηση πολιτικού ελέγχου.

Υπό το πρίσμα των γενικών αυτών εκτιμήσεων, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι μια εθνική ρύθμιση ενδέχεται να προκαλεί τέτοιες αμφιβολίες όταν έχει, έστω προσωρινά, ως αποτέλεσμα να επιτρέπει στην κυβέρνηση του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους να προβαίνει σε διορισμούς στις διευθυντικές θέσεις της αρχής που είναι επιφορτισμένη με τη διενέργεια των πειθαρχικών ερευνών και την άσκηση πειθαρχικής δίωξης εις βάρος των δικαστών και των εισαγγελέων, χωρίς να τηρείται η συνήθης διαδικασία διορισμού η οποία προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο.

- Η ίδρυση ειδικής υπηρεσίας με αποκλειστική αρμοδιότητα άσκησης διώξεων για τα αδικήματα που διαπράττονται από δικαστικούς λειτουργούς

Υπό το πρίσμα των ίδιων αυτών εκτιμήσεων, το Δικαστήριο εξετάζει αν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης εθνική ρύθμιση που προβλέπει την ίδρυση εξειδικευμένης υπηρεσίας της εισαγγελικής αρχής με αποκλειστική αρμοδιότητα για τη διενέργεια των ερευνών σε σχέση με τα αδικήματα τα οποία διαπράττονται από δικαστές και εισαγγελείς. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, για να συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, μια τέτοια ρύθμιση πρέπει, αφενός, να δικαιολογείται από αντικειμενικές και επαληθεύσιμες ανάγκες που άπτονται της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και, αφετέρου, να ιδρύει υπηρεσία η οποία να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο πολιτικού ελέγχου του δικαιοδοτικού έργου των δικαστών και εισαγγελέων και να ασκεί την αρμοδιότητά της τηρώντας τις απαιτήσεις του Χάρτη. Εάν δεν πληροί τις απαιτήσεις αυτές, η σχετική ρύθμιση θα μπορούσε να εκληφθεί υπό την έννοια ότι αποβλέπει στη δημιουργία ενός μέσου πίεσης και εκφοβισμού των δικαστών, όπερ θα υπονόμει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τη δικαιοσύνη. Το Δικαστήριο προσθέτει ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση δεν είναι δυνατόν να έχει ως αποτέλεσμα την αθέτηση των ειδικών υποχρεώσεων που υπέχει η Ρουμανία από την απόφαση 2006/928 όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Απόκειται στον εθνικό δικαστή να ελέγξει αν η μεταρρύθμιση η οποία οδήγησε στην ίδρυση ειδικευμένης υπηρεσίας υπαγόμενης στην εισαγγελική αρχή και αρμόδιας για τις έρευνες εις βάρος των δικαστών και των εισαγγελέων στη Ρουμανία, καθώς και οι κανόνες διορισμού των εισαγγελέων που τοποθετούνται στην υπηρεσία αυτή ενδέχεται να την καθιστούν ευάλωτη σε εξωτερικές επιρροές. Όσον αφορά τον Χάρτη, ο εθνικός δικαστής οφείλει να βεβαιωθεί ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση δεν συνιστά εμπόδιο στο να εκδικάζονται εντός εύλογου χρόνου οι υποθέσεις των ενδιαφερόμενων δικαστών και εισαγγελέων.

- Η αστική ευθύνη του Δημοσίου και η προσωπική ευθύνη των δικαστών σε περίπτωση δικαστικής πλάνης

Το Δικαστήριο κρίνει ότι εθνική ρύθμιση η οποία διέπει την αστική ευθύνη του Δημοσίου και την προσωπική ευθύνη των δικαστών για τις ζημίες που προξενούνται σε περίπτωση δικαστικής πλάνης συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης μόνον εφόσον η αναγνώριση, στο πλαίσιο αγωγής εξ αναγωγής, της προσωπικής ευθύνης δικαστή λόγω τέτοιας δικαστικής πλάνης περιορίζεται σε εξαιρετικές μόνον περιπτώσεις και οριοθετείται από αντικειμενικά και επαληθεύσιμα κριτήρια σχετικά με ανάγκες που άπτονται της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, καθώς και από εγγυήσεις προς αποτροπή κάθε κινδύνου άσκησης εξωτερικών πιέσεων επί του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων. Για τον σκοπό αυτόν, απαιτούνται σαφείς και ακριβείς κανόνες που να ορίζουν ποιες συμπεριφορές μπορούν να στοιχειοθετήσουν την προσωπική ευθύνη των δικαστών, προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία η οποία είναι συμφυής με το λειτούργημά τους και να μην εκτίθενται στον κίνδυνο στοιχειοθέτησης της προσωπικής ευθύνης τους αποκλειστικώς και μόνο λόγω της αποφάσεως που εξέδωσαν. Το γεγονός ότι μια απόφαση ενέχει δικαστική πλάνη δεν πρέπει να αρκεί για να στοιχειοθετηθεί η προσωπική ευθύνη του δικαστή που την εξέδωσε.

Ως προς τους όρους αναγνώρισης της προσωπικής ευθύνης των δικαστών, η εθνική ρύθμιση πρέπει να προβλέπει με σαφήνεια και ακρίβεια τις αναγκαίες εγγυήσεις, ούτως ώστε ούτε η έρευνα προς διαπίστωση της ενδεχόμενης συνδρομής των προϋποθέσεων και των περιστάσεων που μπορούν να στοιχειοθετήσουν την ευθύνη αυτή ούτε η αγωγή εξ αναγωγής να δημιουργούν την εντύπωση ότι είναι πιθανόν να μετατραπούν σε μέσα άσκησης πιέσεων επί του δικαιοδοτικού έργου. Προς αποφυγή του ενδεχομένου να έχουν οι όροι αναγνώρισης της προσωπικής ευθύνης αποτρεπτικό αποτέλεσμα για τους δικαστές κατά την εν πλήρη ανεξαρτησία άσκηση του δικαστικού τους λειτουργήματος, πρέπει, αφενός, οι αρχές οι οποίες είναι αρμόδιες για την κίνηση και τη διενέργεια της σχετικής έρευνας καθώς και για την άσκηση της σχετικής αγωγής να ενεργούν και οι ίδιες με τρόπο αντικειμενικό και αμερόληπτο και, αφετέρου, τόσο οι ουσιαστικές προϋποθέσεις όσο και οι δικονομικές λεπτομέρειες να είναι τέτοιες που να μη γεννούν εύλογες αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία των αρμόδιων αρχών. Ομοίως, έχει σημασία να διασφαλίζεται ο πλήρης σεβασμός των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη, ιδίως των δικαιωμάτων άμυνας του δικαστή, καθώς και να είναι δικαστήριο το όργανο το οποίο έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επί της προσωπικής ευθύνης του δικαστή. Ειδικότερα, η διαπίστωση περί ύπαρξης δικαστικής πλάνης δεν πρέπει να είναι δεσμευτική στο πλαίσιο της δίκης επί της αγωγής με την οποία το Δημόσιο στρέφεται αναγωγικά κατά του δικαστή που εξέδωσε την απόφαση, σε περίπτωση που ο τελευταίος δεν έχει ακουστεί κατά την προηγούμενη διαδικασία με αντικείμενο την αναγνώριση της αστικής ευθύνης του Δημοσίου.

Απόφαση της 13ης Ιουλίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), ΥΡ κ.λπ. (Άρση ασυλίας και αναστολή άσκησης καθηκόντων δικαστή) (C-615/20 και C-671/20, [EU:C:2023:562](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης –

Ανεξαρτησία των δικαστών – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ – Υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας – Άρση της ποινικής ασυλίας και αναστολή της άσκησης των καθηκόντων δικαστή, διαταχθείσες από το Izba Dyscyplinarna (πειθαρχικό τμήμα) του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) – Έλλειψη ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του εν λόγω τμήματος – Μεταβολή της σύνθεσης του δικαστικού σχηματισμού που καλείται να επιληφθεί υπόθεσης η οποία είχε προηγουμένως ανατεθεί στον εν λόγω δικαστή – Απαγορεύσεις προς τα εθνικά δικαστήρια να θέτουν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα δικαστηρίου, να υπονομεύουν τη λειτουργία του ή να εκτιμούν τη νομιμότητα ή το κύρος του διορισμού των δικαστών ή των δικαιοδοτικών εξουσιών τους, επ' απειλή πειθαρχικών κυρώσεων – Υποχρέωση των οικείων δικαστηρίων και των οργάνων που είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών να αρνούνται να εφαρμόσουν τα μέτρα άρσης της ασυλίας και αναστολής της άσκησης των καθηκόντων του οικείου δικαστή – Υποχρέωση των ίδιων δικαστηρίων και οργάνων να μην εφαρμόζουν τις εθνικές διατάξεις οι οποίες προβλέπουν αυτές τις απαγορεύσεις»

Υπόθεση C-615/20

Βάσει κατηγορητηρίου της Prokuratura Okręgowa w Warszawie (περιφερειακής εισαγγελίας της Βαρσοβίας, Πολωνία), ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά του ΥΡ και άλλων κατηγορουμένων ενώπιον του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας, Πολωνία) για σειρά ποινικών αδικημάτων. Η υπόθεση αυτή ανατέθηκε σε μονομελή σχηματισμό του δικαστηρίου αυτού, με δικαστή τον Ι. Τ.

Ενώ η υπόθεση αυτή βρισκόταν σε πολύ προχωρημένο στάδιο της διαδικασίας, η Prokuratura Krajowa Wydział Spraw Wewnętrznych (εθνική εισαγγελία, τμήμα εσωτερικών υποθέσεων, Πολωνία) υπέβαλε, στις 14 Φεβρουαρίου 2020, στο πειθαρχικό τμήμα του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία)⁸¹ αίτημα χορήγησης άδειας για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του δικαστή Ι. Τ. επειδή, τον Δεκέμβριο του 2017, επέτρεψε σε εκπροσώπους των μέσων μαζικής ενημέρωσης να καταγράψουν οπτικοακουστικό υλικό κατά τη διάρκεια επ' ακροατηρίου συζήτησης, καθώς και κατά τη δημοσίευση της απόφασης στην υπόθεση και την προφορική ανάπτυξη του σκεπτικού της και, κατ' αυτόν τον τρόπο, φέρεται να γνωστοποίησε πληροφορίες προερχόμενες από την ανακριτική διαδικασία της περιφερειακής εισαγγελίας της Βαρσοβίας στην εν λόγω υπόθεση.

Με απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2020 (στο εξής: επίμαχη απόφαση), το πειθαρχικό τμήμα χορήγησε άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του δικαστή Ι. Τ., ανέστειλε την άσκηση των καθηκόντων του και μείωσε τις αποδοχές του κατά 25 % για το χρονικό διάστημα της αναστολής αυτής.

⁸¹ Ο νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2017, συνέστησε, μεταξύ άλλων, εντός του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), ένα νέο τμήμα, το οποίο ονομάζεται Izba Dyscyplinarna (πειθαρχικό τμήμα, στο εξής: πειθαρχικό τμήμα). Με νόμο της 20ής Δεκεμβρίου 2019 για την τροποποίηση του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2020, το τμήμα αυτό απέκτησε νέες αρμοδιότητες, ιδίως την αρμοδιότητα να χορηγεί άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά δικαστών ή για την προσωρινή κράτησή τους (άρθρο 27, παράγραφος 1, σημείο 1α).

Το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι ο μονομελής σχηματισμός του περιφερειακού δικαστηρίου της Βαρσοβίας στον οποίο έχει ανατεθεί η ποινική διαδικασία κατά του ΥΡ μεταξύ άλλων, με δικαστή τον Ι. Τ., επισημαίνει ότι η επίμαχη απόφαση είναι ικανή να εμποδίσει τη συνέχιση της εν λόγω διαδικασίας. Στο πλαίσιο αυτό, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο ερωτήματα που αφορούν, κατ' ουσίαν, τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης εθνικών διατάξεων οι οποίες απονέμουν σε όργανο του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται την αρμοδιότητα να χορηγεί άδεια για την άσκηση ποινικής διώξεως κατά δικαστών των τακτικών δικαστηρίων και, σε περίπτωση χορήγησης τέτοιας άδειας, να αναστέλλει την άσκηση των καθηκόντων των εν λόγω δικαστών και να μειώνει τις αποδοχές τους για όσο χρόνο διαρκεί η αναστολή αυτή. Με τα ερωτήματά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων και των αρχών του δικαίου της Ένωσης⁸², ο μόνος δικαστής που συγκροτεί το δικαστήριο αυτό μπορεί νομίμως να συνεχίσει την εξέταση της υπόθεσης της κύριας δίκης παρά την επίμαχη απόφαση περί αναστολής άσκησης των καθηκόντων του.

Υπόθεση C-671/20

Μια άλλη ποινική διαδικασία μεταξύ της περιφερειακής εισαγγελίας της Βαρσοβίας και του Μ. Μ., ο οποίος επίσης κατηγορείται για διάφορα ποινικά αδικήματα, αφορά απόφαση της εισαγγελίας με την οποία διατάχθηκε η σύσταση αναγκαστικής υποθήκης επί ακινήτου κυριότητας του Μ. Μ. Ο Μ. Μ. προσέφυγε κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του περιφερειακού δικαστηρίου της Βαρσοβίας, όπου η σχετική υπόθεση ανατέθηκε αρχικώς στον δικαστή Ι. Τ.

Κατόπιν της έκδοσης της επίμαχης απόφασης, η οποία, μεταξύ άλλων, ανέστειλε την άσκηση των καθηκόντων του δικαστή Ι. Τ., ο πρόεδρος του περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας ανέθεσε στην πρόεδρο του τμήματος στο οποίο μετείχε ο δικαστής Ι. Τ. να τροποποιήσει τη σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού στις υποθέσεις που είχαν ανατεθεί στον δικαστή Ι. Τ., με εξαίρεση την υπόθεση στην οποία ο δικαστής Ι. Τ. είχε υποβάλει στο Δικαστήριο την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η οποία αποτελεί αντικείμενο της υπόθεσης C-615/20. Κατά συνέπεια, η εν λόγω πρόεδρος τμήματος εξέδωσε διάταξη περί εκ νέου ανάθεσης των υποθέσεων που είχαν αρχικώς ανατεθεί στον δικαστή Ι. Τ., μεταξύ των οποίων και εκείνη που αφορούσε τον Μ. Μ.

Κατά το αιτούν δικαστήριο, ήτοι έναν άλλο μονομελή σχηματισμό του περιφερειακού δικαστηρίου της Βαρσοβίας στον οποίο ανατέθηκε στη συνέχεια η υπόθεση αυτή, τα γεγονότα αυτά μαρτυρούν ότι ο πρόεδρος του δικαστηρίου αυτού αναγνώρισε δεσμευτική ισχύ στην επίμαχη απόφαση, κρίνοντας ότι η αναστολή άσκησης των

⁸² Συγκεκριμένα, το άρθρο 47 του Χάρτη, το άρθρο 2 ΣΕΕ και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, στα οποία κατοχυρώνονται η αρχή του κράτους δικαίου και οι απαιτήσεις της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, καθώς και οι αρχές της υπεροχής, της καλόπιστης συνεργασίας και της ασφάλειας δικαίου.

καθηκόντων του δικαστή Ι. Τ. εμποδίζει την εξέταση της εν λόγω υπόθεσης από τον δικαστή αυτόν ή ότι υφίστατο μόνιμο κώλυμα για την εξέταση αυτή.

Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, όμως, ως προς τον δεσμευτικό χαρακτήρα πράξης όπως η επίμαχη απόφαση και ως προς τη νομιμότητα των λοιπών δικαστικών σχηματισμών που ορίζονται κατόπιν της εκτέλεσης της απόφασης αυτής. Επισημαίνει, εξάλλου, ότι εθνικές διατάξεις που θεσπίστηκαν το 2019 του απαγορεύουν, επ' απειλή πειθαρχικών κυρώσεων, να εξετάσει τον δεσμευτικό χαρακτήρα της εν λόγω απόφασης. Με τα ερωτήματά του προς το Δικαστήριο, ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί, αφενός, αν, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων και των αρχών του δικαίου της Ένωσης ⁸³, μπορεί, χωρίς να υπάρχει κίνδυνος να στοιχειοθετηθεί η πειθαρχική ευθύνη του μόνου δικαστή που μετέχει στον εν λόγω δικαστικό σχηματισμό, να θεωρήσει ότι η επίμαχη απόφαση στερείται δεσμευτικής ισχύος, με αποτέλεσμα να μην μπορεί νομίμως να κρίνει την υπόθεση της κύριας δίκης που του ανατέθηκε κατόπιν της εν λόγω απόφασης, και, αφετέρου, αν η υπόθεση αυτή πρέπει, ως εκ τούτου, να ανατεθεί και πάλι στον δικαστή που ήταν αρχικώς αρμόδιος για την υπόθεση αυτή.

Με την απόφασή του επί των παρούσων συνεκδικασθεισών υποθέσεων, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου παραπέμπει στα διδάγματα που περιέχονται στη νομολογία του ⁸⁴, μεταξύ άλλων, στην απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) ⁸⁵. Το Δικαστήριο αποφαινεται, κατ' ουσίαν, ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ αντιτίθεται σε εθνικές διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν σε όργανο, όπως το πειθαρχικό τμήμα, του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται να αίρει την ασυλία δικαστή, να αναστέλλει την άσκηση των καθηκόντων του, καθώς και να μειώνει τις αποδοχές του. Διευκρινίζει, επίσης, υπό το πρίσμα της αρχής της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τις συνέπειες που έχει για το εθνικό δικαστήριο το συμπέρασμα αυτό όσον αφορά πράξη, όπως η επίμαχη απόφαση, η οποία συνεπάγεται, κατά παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, την αναστολή άσκησης των καθηκόντων δικαστή μονομελούς σχηματισμού, καθώς και για τα δικαιοδοτικά όργανα που είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών του εν λόγω εθνικού δικαστηρίου.

Πρώτον, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ αντιτίθεται σε εθνικές διατάξεις οι οποίες απονέμουν σε όργανο του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται, την αρμοδιότητα να χορηγεί άδεια

⁸³ Ήτοι το άρθρο 2 και το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και οι αρχές της υπεροχής, της καλόπιστης συνεργασίας και της ασφάλειας δικαίου.

⁸⁴ Σχετικά με την έλλειψη ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του πειθαρχικού τμήματος που συστάθηκε με τον νόμο περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου του 2017, όπως τροποποιήθηκε στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της πολωνικής δικαιοσύνης του 2019.

⁸⁵ Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442): το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς παρουσιάζεται στην ενότητα ΙΙ. 2, με τίτλο «Δεοντολογία». Η απόφαση αυτή παρουσιάζεται επίσης στις ενότητες ΙΙ. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη», και ΙΙ. 10, με τίτλο «Δικαστική αρμοδιότητα ελέγχου της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων».

για την άσκηση ποινικών διώξεων κατά δικαστών των τακτικών δικαστηρίων και, σε περίπτωση χορήγησης τέτοιας άδειας, να αναστέλλει την άσκηση των καθηκόντων των εν λόγω δικαστών και να μειώνει τις αποδοχές τους για όσο χρόνο διαρκεί η αναστολή.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατόπιν της υποβολής των δύο αυτών προδικαστικών ερωτημάτων, εξέδωσε την απόφαση Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών), με την οποία έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η Πολωνία, αναθέτοντας στο πειθαρχικό τμήμα, του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται ⁸⁶, την εξουσία να αποφαινεται επί υποθέσεων που επηρεάζουν άμεσα το καθεστώς και την άσκηση του λειτουργήματος των δικαστών, όπως είναι οι αιτήσεις χορήγησης άδειας για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά δικαστών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ⁸⁷.

Στην προαναφερθείσα απόφαση, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η προοπτική και μόνον να διατρέξουν οι δικαστές τον κίνδυνο να ζητηθεί και να χορηγηθεί άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης εις βάρος τους από όργανο του οποίου η ανεξαρτησία δεν διασφαλίζεται μπορεί να θίξει την ανεξαρτησία τους και ότι το ίδιο ισχύει όσον αφορά τους κινδύνους να αποφασίσει ένα τέτοιο όργανο την ενδεχόμενη αναστολή άσκησης των καθηκόντων τους και τη μείωση των αποδοχών τους ⁸⁸.

Εν προκειμένω, η επίμαχη απόφαση εκδόθηκε εις βάρος του δικαστή Ι. Τ. ⁸⁹, βάσει των εθνικών διατάξεων τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε, με την προπαρατεθείσα απόφαση, αντίθετες προς το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθόσον απονέμουν αρμοδιότητα για την έκδοση πράξεων, όπως η επίμαχη απόφαση, σε ένα τέτοιο όργανο.

Μολονότι οι αρχές του οικείου κράτους μέλους υποχρεούνται να τροποποιήσουν τις εθνικές διατάξεις αναφορικά με τις οποίες εκδόθηκε απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση κατά τρόπον ώστε να τις καταστήσουν σύμφωνες προς τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης, τα δικαστήρια του κράτους μέλους έχουν, από την πλευρά τους, την υποχρέωση να διασφαλίζουν την τήρηση της απόφασης αυτής κατά την άσκηση της αποστολής τους, όπερ συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη, εφόσον συντρέχει λόγος, τα νομικά θέματα που επιλύονται στην απόφαση του Δικαστηρίου, προκειμένου να καθορίσουν το περιεχόμενο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης τις οποίες έχουν καθήκον να εφαρμόσουν. Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-615/20 καλείται να

⁸⁶ Στη σκέψη 102 της προμνησθείσας απόφασης της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442), το Δικαστήριο, στηριζόμενο σε παλαιότερη νομολογία του [σκέψη 112 της απόφασης της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστικών λειτουργιών) (C-791/19, EU:C:2021:596), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη»], επανέλαβε την εκτίμησή του ότι το πειθαρχικό τμήμα δεν πληροί την απαίτηση περί της αναγκαίας ανεξαρτησίας και αμεροληψίας.

⁸⁷ Προμνησθείσα απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (σημείο 1 του διατακτικού).

⁸⁸ Προμνησθείσα απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (σκέψη 101).

⁸⁹ Ήτοι ενός τακτικού δικαστηρίου, το οποίο μπορεί να κληθεί να αποφανθεί, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, επί ζητημάτων που συνδέονται με την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης.

αντλήσει, στην υπόθεση της κύριας δίκης, όλες τις συνέπειες που απορρέουν από τα συμπεράσματα της απόφασης Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών).

Δεύτερον, το Δικαστήριο ερμηνεύει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας υπό την έννοια ότι:

– αφενός, δικαστικός σχηματισμός εθνικού δικαστηρίου, ο οποίος επιλαμβάνεται υπόθεσης και δικάζει ως μονομελής σχηματισμός, εις βάρος του οποίου όργανο του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται εξέδωσε απόφαση με την οποία χορηγείται άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης και διατάσσεται η αναστολή άσκησης των καθηκόντων του, καθώς και η μείωση των αποδοχών του, δύναται νομίμως να μην εφαρμόσει την ως άνω απόφαση, η οποία εμποδίζει την άσκηση της αρμοδιότητάς του στη συγκεκριμένη υπόθεση, και,

– αφετέρου, τα δικαιοδοτικά όργανα που είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών του εθνικού δικαστηρίου οφείλουν ωσαύτως να μην εφαρμόσουν την ως άνω απόφαση, η οποία εμποδίζει την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής από τον εν λόγω δικαστικό σχηματισμό.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία⁹⁰, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει, μεταξύ άλλων, σε κάθε εθνικό δικαστήριο στο οποίο έχει ανατεθεί, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, να εφαρμόζει τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης την υποχρέωση να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των επιταγών του δικαίου της Ένωσης στη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί, αφήνοντας εν ανάγκη αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη κάθε εθνική ρύθμιση ή πρακτική η οποία αντιβαίνει σε διάταξη του δικαίου της Ένωσης που έχει άμεσο αποτέλεσμα, χωρίς να υποχρεούται να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνιση της εθνικής ρύθμισης ή πρακτικής είτε διά της νομοθετικής οδού είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής διαδικασίας. Η τήρηση της υποχρέωσης αυτής αποτελεί έκφραση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας.

Το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη⁹¹, έχει άμεσο αποτέλεσμα, το οποίο συνεπάγεται ότι πρέπει να μένει ανεφάρμοστη οποιαδήποτε εθνική διάταξη, νομολογία ή πρακτική αντίθετη προς

⁹⁰ Πρβλ. απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου) (C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, καθώς και σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

⁹¹ Άρθρο το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση επίτευξης αποτελέσματος που δεν υπόκειται σε καμία προϋπόθεση, ιδίως όσον αφορά την ανεξαρτησία και την αμεροληψία των δικαστηρίων τα οποία καλούνται να ερμηνεύσουν και να εφαρμόσουν το δίκαιο της Ένωσης και την απαίτηση τα δικαστήρια αυτά να έχουν προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

τις εν λόγω διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο ⁹².

Ακόμη και ελλείψει εθνικών νομοθετικών μέτρων για την παύση διαπιστωθείσας από το Δικαστήριο παράβασης, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα μέτρα προκειμένου να διευκολύνουν την υλοποίηση της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης συμφώνως προς τα κριθέντα στην απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η εν λόγω παράβαση. Πρέπει, εξάλλου, δυνάμει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, να εξαλείφουν τις παράνομες συνέπειες της παραβίασης του δικαίου της Ένωσης.

Προκειμένου να εκπληρώσει τις εν λόγω υποχρεώσεις, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να μην εφαρμόσει πράξη, όπως η επίμαχη απόφαση, η οποία, κατά παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, διέταξε την αναστολή άσκησης των καθηκόντων δικαστή, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο, δεδομένης της οικείας δικονομικής κατάστασης, για τη διασφάλιση της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης ⁹³.

Τέλος, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, όταν πράξη, όπως η επίμαχη απόφαση, έχει εκδοθεί από όργανο το οποίο δεν αποτελεί ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, δεν θα μπορούσε να προβληθεί λυσιτελώς κανένας ισχυρισμός στηριζόμενος στην αρχή της ασφάλειας δικαίου ή συνδεδόμενος με την προβαλλόμενη ισχύ του δεδικασμένου της απόφασης αυτής προκειμένου να εμποδίσει το αιτούν δικαστήριο και τα δικαιοδοτικά όργανα τα οποία είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών του εθνικού δικαστηρίου να αφήσουν ανεφάρμοστη μια τέτοια απόφαση ⁹⁴.

Συναφώς, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το αιτούν δικαστήριο ανέστειλε τη διαδικασία της κύριας δίκης στην υπόθεση C-615/20, εν αναμονή της έκδοσης της παρούσας απόφασης. Στο πλαίσιο αυτό, η συνέχιση της διαδικασίας αυτής από τον δικαστή του μονομελούς σχηματισμού του αιτούντος δικαστηρίου, ιδίως στο προχωρημένο στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εν λόγω διαδικασία, η οποία φέρεται να είναι ιδιαιτέρως σύνθετη, δεν φαίνεται ικανή να θίξει την ασφάλεια δικαίου. Αντιθέτως, φαίνεται ότι καθιστά δυνατό να καταλήξει η εκδίκαση της υπόθεσης της κύριας δίκης σε απόφαση σύμφωνη, αφενός, με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και, αφετέρου, με το δικαίωμα των ενδιαφερόμενων πολιτών για δίκαιη δίκη εντός εύλογης προθεσμίας.

⁹² Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442, σκέψη 78 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

⁹³ Πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798, σκέψεις 159 και 161), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες II. 1, με τίτλο «Διορισμός», και II. 5, με τίτλο «Μετάθεση».

⁹⁴ Πρβλ. προμνησθείσα απόφαση W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (σκέψη 160).

Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-615/20 ορθώς δεν εφαρμόζει την επίμαχη απόφαση, ώστε να δύναται να συνεχίσει την εξέταση της υπόθεσης της κύριας δίκης υπό την παρούσα σύνθεσή του, χωρίς να είναι σε θέση να το εμποδίσουν τα δικαιοδοτικά όργανα τα οποία είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών του εθνικού δικαστηρίου.

Τρίτον, το Δικαστήριο ερμηνεύει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και τις αρχές της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και της καλόπιστης συνεργασίας σε σχέση με την περίπτωση δικαστικού σχηματισμού εθνικού δικαστηρίου, όπως το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-671/20, στο οποίο ανατέθηκε εκ νέου υπόθεση που είχε προηγουμένως ανατεθεί σε άλλο δικαστικό σχηματισμό του εν λόγω εθνικού δικαστηρίου, κατόπιν πράξης του πειθαρχικού τμήματος όπως η επίμαχη απόφαση, προκειμένου να καθοριστεί, μεταξύ άλλων, αν το εν λόγω αιτούν δικαστήριο οφείλει, εν προκειμένω, να μην εφαρμόσει την απόφαση αυτή και να μη συνεχίσει την εξέταση της εν λόγω υπόθεσης.

Υπογραμμίζει, συναφώς, ότι η υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να μην εφαρμόζουν απόφαση με την οποία, κατά παράβαση του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, αναστέλλεται η άσκηση των καθηκόντων δικαστή, όταν τούτο είναι απαραίτητο, υπό το πρίσμα της συγκεκριμένης δικονομικής κατάστασης, για τη διασφάλιση της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, επιβάλλεται, μεταξύ άλλων, στον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο η υπόθεση θα έπρεπε να ανατεθεί εκ νέου λόγω της απόφασης αυτής. Κατά συνέπεια, ο εν λόγω δικαστικός σχηματισμός πρέπει να απόσχει από την εκδίκαση της υπόθεσης αυτής. Η ως άνω υποχρέωση δεσμεύει, επίσης, τα όργανα που είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών του εθνικού δικαστηρίου, τα οποία οφείλουν, ως εκ τούτου, να αναθέσουν και πάλι την ίδια υπόθεση στον δικαστικό σχηματισμό που είχε αρχικώς επιληφθεί της υπόθεσης.

Εν προκειμένω, δεν μπορεί να προβληθεί λυσιτελής κανένας ισχυρισμός στηριζόμενος στην αρχή της ασφάλειας δικαίου ή συνδεόμενος με την προβαλλόμενη ισχύ δεδικασμένου της εν λόγω απόφασης.

Συναφώς, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην υπόθεση C-671/20, αντιθέτως προς άλλες υποθέσεις που έχουν ανατεθεί στον δικαστή Ι. Τ., οι οποίες εν τω μεταξύ ωσαύτως ανατέθηκαν εκ νέου σε άλλους δικαστικούς σχηματισμούς, των οποίων όμως η εξέταση συνεχίστηκε ή ακόμη και, κατά περίπτωση, περατώθηκε με την έκδοση απόφασης από τους νέους αυτούς δικαστικούς σχηματισμούς, η διαδικασία της κύριας δίκης ανεστάλη εν αναμονή της έκδοσης της παρούσας απόφασης. Υπό τις συνθήκες αυτές, η επανάληψη της διαδικασίας αυτής από τον δικαστή Ι. Τ. φαίνεται ικανή να καταλήξει στην περάτωση της εν λόγω διαδικασίας, παρά την καθυστέρηση που προκλήθηκε από την επίμαχη απόφαση, με απόφαση σύμφωνη τόσο με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ όσο και με εκείνες που απορρέουν από το δικαίωμα του ενδιαφερόμενου διαδίκου σε δίκαιη δίκη.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο ερμηνεύει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και τις αρχές της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και της καλόπιστης συνεργασίας, υπό την έννοια ότι:

- αφενός, δικαστικός σχηματισμός εθνικού δικαστηρίου ο οποίος, αφού του ανατέθηκε εκ νέου υπόθεση η οποία είχε προηγουμένως ανατεθεί σε άλλο δικαστικό σχηματισμό του εν λόγω δικαστηρίου, κατόπιν απόφασης ληφθείσας από όργανο του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται και το οποίο χορήγησε άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά του μόνου δικαστή που συγκροτεί τον τελευταίο αυτόν δικαστικό σχηματισμό και διέταξε την αναστολή άσκησης των καθηκόντων του και τη μείωση των αποδοχών του, αποφάσισε να αναστείλει την εκδίκαση της υπόθεσης αυτής εν αναμονή της έκδοσης προδικαστικής αποφάσεως του Δικαστηρίου οφείλει να μην εφαρμόσει την απόφαση του ως άνω οργάνου και να μη συνεχίσει την εξέταση της υπόθεσης, και,
- αφετέρου, τα δικαιοδοτικά όργανα τα οποία είναι αρμόδια για τον καθορισμό και τη μεταβολή της σύνθεσης των δικαστικών σχηματισμών του εθνικού δικαστηρίου υποχρεούνται, σε μια τέτοια περίπτωση, να αναθέσουν και πάλι την ίδια υπόθεση στον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο είχε αρχικώς ανατεθεί.

Όσον αφορά, τέταρτον, τις εθνικές διατάξεις και τη νομολογία συνταγματικού δικαστηρίου στις οποίες αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση C-671/20⁹⁵, οι οποίες το εμποδίζουν να αποφανθεί επί της έλλειψης δεσμευτικής ισχύος μιας πράξης όπως η επίμαχη απόφαση και, ενδεχομένως, να την αφήσει ανεφάρμοστη, ακόμα και αν οφείλει να το πράξει λαμβανομένων υπόψη των απαντήσεων του Δικαστηρίου στα λοιπά ερωτήματά του, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, η εκ μέρους εθνικού δικαστηρίου άσκηση των καθηκόντων που του ανατίθενται από τις Συνθήκες και η τήρηση των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες, διά της θέσεως σε εφαρμογή διατάξεων όπως το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, δεν μπορεί ούτε να του απαγορευθεί ούτε να θεωρηθεί πειθαρχικό παράπτωμα των δικαστών ενός τέτοιου δικαστηρίου⁹⁶.

Ομοίως, λαμβανομένου υπόψη του άμεσου αποτελέσματος που έχει το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια να αφήνουν ανεφάρμοστη κάθε εθνική νομολογία αντίθετη προς την εν λόγω διάταξη του δικαίου της Ένωσης, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Επομένως, σε περίπτωση που, κατόπιν αποφάσεων του Δικαστηρίου, εθνικό δικαστήριο κρίνει ότι η νομολογία συνταγματικού δικαστηρίου είναι αντίθετη

⁹⁵ Το άρθρο 42α, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου της 27ης Ιουλίου 2001 περί των τακτικών δικαστηρίων, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 20ής Δεκεμβρίου 2019, προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι απαγορεύεται στα εν λόγω δικαστήρια να αμφισβητούν τη νομιμότητα των δικαστηρίων ή να εκτιμούν τη νομιμότητα του διορισμού δικαστή ή της εξουσίας του να ασκεί δικαιοδοτικά καθήκοντα. Το άρθρο 107, παράγραφος 1, σημείο 3, του ίδιου νόμου ανάγει σε πειθαρχικό παράπτωμα, μεταξύ άλλων, κάθε πράξη των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, η οποία θέτει υπό αμφισβήτηση το κύρος του διορισμού δικαστή.

⁹⁶ Πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, EU:C:2023:442, σκέψη 132), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

προς το δίκαιο της Ένωσης, το γεγονός ότι ένα τέτοιο εθνικό δικαστήριο αφήνει ανεφάρμοστη την εν λόγω συνταγματική νομολογία, σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού, δεν μπορεί να θεμελιώσει την πειθαρχική ευθύνη του ⁹⁷.

Κατά συνέπεια, το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, καθώς και οι αρχές της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης και της καλόπιστης συνεργασίας αντιτίθενται:

- αφενός, σε εθνικές διατάξεις οι οποίες απαγορεύουν σε εθνικό δικαστήριο, επ' απειλή πειθαρχικών κυρώσεων που επιβάλλονται στους δικαστές που το συγκροτούν, να εξετάσει τον δεσμευτικό χαρακτήρα πράξης εκδοθείσας από όργανο του οποίου η ανεξαρτησία και η αμεροληψία δεν διασφαλίζονται και το οποίο χορήγησε άδεια για την άσκηση ποινικής δίωξης κατά δικαστή και διέταξε την αναστολή άσκησης των καθηκόντων του δικαστή και τη μείωση των αποδοχών του και, ενδεχομένως, απαγορεύουν στον εθνικό δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστη την πράξη αυτή, και,
- αφετέρου, στη νομολογία συνταγματικού δικαστηρίου, κατά την οποία οι πράξεις διορισμού των δικαστών που συγκροτούν ένα τέτοιο όργανο δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο δικαστικού ελέγχου, στο μέτρο που η εν λόγω νομολογία είναι δυνατόν να εμποδίσει την εξέταση αυτή.

9. Ισοβιότητα των δικαστών και ηλικία συνταξιοδότησης

Απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, [EU:C:2019:531](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Αρχές της ισοβιότητας και της ανεξαρτησίας των δικαστών – Μείωση του ορίου της ηλικίας συνταξιοδότησεως των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Εφαρμογή στην περίπτωση των εν ενεργεία δικαστών – Δυνατότητα να εξακολουθήσουν να ασκούν δικαστικά καθήκοντα πέραν της ηλικίας αυτής υπό την προϋπόθεση της χορηγήσεως αδείας με απόφαση που λαμβάνει κατά διακριτική ευχέρεια ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας»

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) δέχθηκε την προσφυγή λόγω παραβάσεως που είχε ασκήσει η Επιτροπή κατά της Δημοκρατίας της Πολωνίας με αίτημα να διαπιστωθεί ότι η Δημοκρατία της Πολωνίας, προβλέποντας την εφαρμογή του μέτρου περί μείωσεως του ορίου της ηλικίας συνταξιοδότησεως των δικαστών του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου) στην περίπτωση των εν ενεργεία δικαστών που έχουν διορισθεί στο εν λόγω δικαστήριο πριν από τις 3 Απριλίου 2018, αφενός, και παρέχοντας στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας τη διακριτική ευχέρεια να

⁹⁷ Πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#), προμνησθείσα σκέψη 132).

παρατείνει την ενεργό δικαστική υπηρεσία των δικαστών του δικαστηρίου αυτού πέραν του νέου ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως, αφετέρου, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Η Επιτροπή προσήπτε στη Δημοκρατία της Πολωνίας ότι, με τα μέτρα αυτά, παραβιάζοντας την αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών και, ειδικότερα, την αρχή της ισοβιότητάς τους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από την προμνησθείσα διάταξη.

Στην απόφασή του, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, κατά πρώτον, επί της εφαρμογής και του περιεχομένου του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Υπενθύμισε συναφώς ότι η διάταξη αυτή επιβάλλει σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η αποτελεσματική δικαστική προστασία, κατά την έννοια, ιδίως, του άρθρου 47 του Χάρτη, στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης. Ειδικότερα, κάθε κράτος μέλος οφείλει, βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, να διασφαλίζει ότι τα όργανα τα οποία εντάσσονται, ως «δικαστήρια», υπό την έννοια του δικαίου της Ένωσης, στο εθνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης και τα οποία, ως εκ τούτου, δύνανται να κληθούν να αποφανθούν επί ζητημάτων αποτόμων της εφαρμογής ή της ερμηνείας του δικαίου αυτού πληρούν τις απαιτήσεις περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, κάτι που ισχύει εν προκειμένω για το πολωνικό Ανώτατο Δικαστήριο. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι το δικαιοδοτικό όργανο αυτό δύναται να παρέχει τέτοια προστασία, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας του έχει πρωταρχική σημασία, όπως επιβεβαιώνεται από το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη. Η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαιοδοτικών οργάνων, η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη με την αποστολή του δικαστή, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το οποίο είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαμβάνουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης και της διαφύλαξης των κοινών αξιών των κρατών μελών οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο της απαιτήσεως αυτής. Αποφάνθηκε συναφώς ότι οι απορρέουσες εκ της εν λόγω απαιτήσεως εγγυήσεις περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση των οικείων οργάνων, τον διορισμό των μελών τους, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους αυτοεξαιρέσεως, εξαιρέσεως ή παύσεώς τους, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα των εν λόγω οργάνων έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων. Ειδικότερα, η απαραίτητη αυτή ελευθερία των δικαστών από κάθε είδους εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις επιτάσσει ορισμένες εγγυήσεις για την προστασία των προσώπων στα οποία έχει ανατεθεί το δικαιοδοτικό έργο, όπως είναι η ισοβιότητα. Η αρχή αυτή της ισοβιότητας επιτάσσει, ιδίως, να έχουν

οι δικαστές τη δυνατότητα να παραμένουν στη θέση τους ενόσω δεν έχουν συμπληρώσει το υποχρεωτικό όριο ηλικίας συνταξιοδότησεως ή έως τη λήξη της θητείας τους οσάκις αυτή έχει ορισμένη χρονική διάρκεια. Η εν λόγω αρχή, χωρίς να έχει εντελώς απόλυτο χαρακτήρα, επιδέχεται εξαιρέσεις μόνον εφόσον το δικαιολογούν θεμιτοί και επιτακτικοί λόγοι, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίμαχη μεταρρύθμιση έχει ως συνέπεια την πρόωρη παύση της ασκήσεως των δικαιοδοτικών καθηκόντων των εν ενεργεία δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου και ότι, συνεπώς, μπορεί να γίνει δεκτή μόνον εφόσον δικαιολογείται από θεμιτό και αναλογικού χαρακτήρα σε σχέση με την αρχή αυτή σκοπό, τούτο δε υπό τον όρο ότι δεν δύναται να προκαλέσει στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες όπως είναι οι προμνησθείσες. Το Δικαστήριο, όμως, έκρινε ότι η εφαρμογή του μέτρου της μειώσεως του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου στους εν ενεργεία δικαστές του δικαστηρίου αυτού δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις αυτές, δεδομένου, ιδίως, ότι δεν δικαιολογείται από θεμιτό σκοπό. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η εν λόγω εφαρμογή θίγει την αρχή της ισοβιότητας των δικαστών η οποία είναι συμφυής της ανεξαρτησίας τους.

Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της διακριτικής ευχέρειας που παρέχει ο νέος νόμος περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να παρατείνει την ενεργό δικαστική υπηρεσία των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου πέραν του καθορισθέντος με τον νόμο αυτόν νέου ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι, μολονότι απόκειται αποκλειστικώς στα κράτη μέλη να αποφασίζουν αν θα επιτρέπουν ή όχι τέτοια παράταση, εντούτοις, οσάκις αυτά επιλέγουν να προβλέψουν τέτοιο μηχανισμό, οφείλουν να μεριμνούν ώστε οι προϋποθέσεις και οι όροι στους οποίους υπόκειται η παράταση αυτή να μην μπορούν να θίξουν την αρχή της ανεξαρτησίας των δικαστών. Συναφώς, το γεγονός ότι ένα πολιτειακό όργανο όπως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαθέτει την εξουσία να αποφασίζει να επιτρέψει ή όχι μια τέτοια ενδεχόμενη παράταση δεν αρκεί, βεβαίως, αφ' εαυτού, για να γίνει δεκτή η ύπαρξη παραβιάσεως της εν λόγω αρχής. Ωστόσο, επιβάλλεται να διασφαλισθεί ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι όροι της διαδικασίας για την έκδοση τέτοιων αποφάσεων δεν θα μπορούν να προκαλέσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία των οικείων δικαστών. Προς τούτο, επιβάλλεται, ιδίως, οι εν λόγω προϋποθέσεις και όροι να έχουν καθορισθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι δικαστές αυτοί να προφυλάσσονται από ενδεχόμενους πειρασμούς να υποκύψουν σε εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις δυνάμενες να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξαρτησία τους. Οι όροι αυτοί, επομένως, πρέπει, ειδικότερα, να καθιστούν δυνατό να αποκλεισθεί όχι μόνον οποιαδήποτε άμεση άσκηση επιρροής, υπό τη μορφή εντολών, αλλά και πιο έμμεσες μορφές ασκήσεως επιρροής δυνάμενες να κατευθύνουν τις αποφάσεις των οικείων δικαστών. Όσον αφορά, όμως, τον νέο νόμο περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο νόμος αυτός εξαρτά πλέον την παράταση της ενεργού υπηρεσίας των δικαστών του εν λόγω δικαστηρίου από απόφαση του Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία λαμβάνεται κατά διακριτική ευχέρεια, δεν απαιτείται να είναι αιτιολογημένη και δεν είναι δεκτική ένδικης

προσφυγής. Όσον αφορά την, προβλεπόμενη από τον νόμο αυτόν, παρέμβαση του Krajowa Rada Sądownictwa (Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, Πολωνία) πριν από την εκ μέρους του Προέδρου της Δημοκρατίας έκδοση αποφάσεως, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η παρέμβαση του οργάνου αυτού, στο πλαίσιο διαδικασίας παρατάσεως της ενεργού υπηρεσίας δικαστή πέραν του κανονικού ορίου ηλικίας συνταξιοδοτήσεώς του, δύναται, βεβαίως, να συμβάλει, κατ' αρχήν, προκειμένου η διαδικασία αυτή να καταστεί αντικειμενική. Ωστόσο, τούτο ισχύει μόνον εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, ιδίως δε εκείνη της ανεξαρτησίας του ίδιου του εν λόγω οργάνου έναντι της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, καθώς και έναντι της αρχής προς την οποία καλείται να γνωμοδοτήσει, και εφόσον η γνωμοδότηση αυτή εκδίδεται βάσει αντικειμενικών και κατάλληλων κριτηρίων και είναι προσηκόντως αιτιολογημένη, έτσι ώστε να μπορεί να διαφωτίσει αντικειμενικώς την αρχή αυτή κατά την εκ μέρους της λήψη αποφάσεως. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει ότι αρκεί συναφώς η διαπίστωση ότι, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν περιλαμβάνουν αιτιολογία, οι γνωμοδοτήσεις που εκδίδει το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο δεν μπορούν να συμβάλουν ώστε να διαφωτιστεί κατά τρόπο αντικειμενικό ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά την άσκηση της εξουσίας που του ανατέθηκε βάσει του νέου νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, με συνέπεια η εξουσία αυτή να δύναται να προκαλέσει εύλογες αμφιβολίες, ιδίως στους πολίτες, ως προς το ανεπηρέαστο των οικείων δικαστών από εξωτερικά στοιχεία και ως προς την ουδετερότητά τους έναντι των συμφερόντων που ενδέχεται να αντιπαρατεθούν ενώπιόν τους.

Απόφαση της 5ης Νοεμβρίου 2019 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία των τακτικών δικαστηρίων) (C-192/18, [EU:C:2019:924](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Κράτος δικαίου – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Αρχές της ισοβιότητας και της ανεξαρτησίας των δικαστών – Μείωση του ορίου της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως των δικαστών των πολωνικών τακτικών δικαστηρίων – Δυνατότητα να εξακολουθήσουν να ασκούν δικαστικά καθήκοντα πέραν του νέου ορίου ηλικίας υπό την προϋπόθεση της χορηγήσεως αδείας εκ μέρους του Υπουργού Δικαιοσύνης – Άρθρο 157 ΣΛΕΕ – Οδηγία 2006/54/ΕΚ – Άρθρο 5, στοιχείο α', και άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο στ' – Απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου σε θέματα αμοιβών, απασχολήσεως και εργασίας – Καθορισμός διαφορετικών ορίων ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για τις γυναίκες και τους άνδρες που υπηρετούν ως δικαστές στα πολωνικά τακτικά δικαστήρια και στο Sąd Najwyższy (Ανώτατο Δικαστήριο, Πολωνία), καθώς και ως εισαγγελείς»

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) δέχθηκε την προσφυγή λόγω παραβάσεως που είχε ασκήσει η Επιτροπή κατά της Δημοκρατίας της Πολωνίας και διαπίστωσε ότι το κράτος μέλος αυτό παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης, αφενός μεν, καθορίζοντας διαφορετικό όριο ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για τις γυναίκες και τους άνδρες που υπηρετούν ως δικαστικοί λειτουργοί και, αφετέρου, μειώνοντας το όριο της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως των

δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, εξουσιοδοτώντας παράλληλα τον Υπουργό Δικαιοσύνης να εγκρίνει την παράταση του χρονικού διαστήματος της ενεργού υπηρεσίας των δικαστών αυτών.

Με πολωνικό νόμο της 12ης Ιουλίου 2017 μειώθηκε το όριο της ηλικίας συνταξιοδότησεως των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων και των εισαγγελικών λειτουργιών, καθώς και το όριο ηλικίας πρόωρης συνταξιοδότησεως των δικαστών του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), στα 60 έτη για τις γυναίκες και στα 65 έτη για τους άνδρες, ενώ προγενέστερα τα όρια αυτά ηλικίας είχαν καθορισθεί στα 67 έτη για αμφότερα τα φύλα. Επιπλέον, με τον νόμο αυτόν εξουσιοδοτήθηκε ο Υπουργός Δικαιοσύνης να παρατείνει το χρονικό διάστημα ενεργού υπηρεσίας των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων πέραν των νέων ως άνω καθορισθέντων ορίων ηλικίας συνταξιοδότησεως, τα οποία διαφέρουν αναλόγως του φύλου. Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι οι κανόνες αυτοί αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης ⁹⁸, άσκησε προσφυγή λόγω παραβάσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

Πρώτον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των διαφορών που καθιερώνονται με τον νόμο αυτόν όσον αφορά τα όρια της ηλικίας συνταξιοδότησεως των γυναικών και των ανδρών δικαστικών λειτουργιών, αντιστοίχως. Συναφώς, επισήμανε κατ' αρχάς ότι οι συντάξεις που καταβάλλονται στους εν λόγω δικαστικούς λειτουργούς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 157 ΣΛΕΕ, κατά το οποίο κάθε κράτος μέλος διασφαλίζει την εφαρμογή της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία. Τα επίμαχα συνταξιοδοτικά καθεστώτα εμπίπτουν επίσης στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας 2006/54 οι οποίες αφορούν την ίση μεταχείριση στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο ίδιος νόμος εισήγαγε προϋποθέσεις που ενέχουν άμεσα διακρίσεις λόγω φύλου, ιδίως όσον αφορά τον χρόνο κατά τον οποίο οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να τύχουν των πλεονεκτημάτων που προβλέπουν τα οικεία συνταξιοδοτικά καθεστώτα. Τέλος, απέρριψε το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Πολωνίας ότι οι ως άνω προβλεπόμενες διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών δικαστικών λειτουργιών όσον αφορά το όριο ηλικίας συνταξιοδότησεως συνιστούν μέτρο θετικής δράσεως. Πράγματι, οι διαφορές αυτές δεν μπορούν να αντισταθμίσουν τα μειονεκτήματα που αντιμετωπίζουν στη σταδιοδρομία τους οι γυναίκες δημόσιοι υπάλληλοι βοηθώντας τις γυναίκες αυτές στην επαγγελματική ζωή τους και επιλύοντας τα προβλήματα που αυτές μπορεί να αντιμετωπίζουν κατά την επαγγελματική σταδιοδρομία τους. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η επίμαχη νομοθεσία αντιβαίνει στο άρθρο 157 ΣΛΕΕ και στην οδηγία 2006/54.

Δεύτερον, το Δικαστήριο εξέτασε το μέτρο βάσει του οποίου εξουσιοδοτείται ο Υπουργός Δικαιοσύνης να εγκρίνει ή όχι την παράταση της ενεργού υπηρεσίας των

⁹⁸ Άρθρο 157 ΣΛΕΕ, άρθρο 5, στοιχείο α', και άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της οδηγίας 2006/54, καθώς και άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47 του Χάρτη.

δικαστών των τακτικών δικαστηρίων πέραν του νέου, μειωμένου ως άνω, ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως. Με γνώμονα, ιδίως, την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου)⁹⁹, αποφάνθηκε κατ' αρχάς επί του ζητήματος της εφαρμογής και του περιεχομένου του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, βάσει του οποίου επιβάλλεται στα κράτη μέλη υποχρέωση να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο επισήμανε συναφώς ότι τα πολωνικά τακτικά δικαστήρια ενδέχεται να κληθούν να αποφανθούν επί ζητημάτων αποτόμων του δικαίου της Ένωσης, οπότε πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που είναι συμφυείς με την προστασία αυτή. Προκειμένου, όμως, να διασφαλισθεί ότι τα δικαστήρια αυτά δύνανται να παρέχουν τέτοια προστασία, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας τους έχει πρωταρχική σημασία.

Η ανεξαρτησία αυτή επιτάσσει, κατά πάγια νομολογία, να ασκεί το οικείο δικαιοδοτικό όργανο τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία και αμερόληπτα. Το Δικαστήριο επισήμανε συναφώς ότι το γεγονός ότι ένα όργανο όπως ο Υπουργός Δικαιοσύνης διαθέτει την εξουσία να αποφασίζει να επιτρέψει ή όχι μια παράταση της ενεργού δικαστικής υπηρεσίας πέραν του κανονικού ορίου της ηλικίας συνταξιοδότησεως δεν αρκεί, βεβαίως, αφ' εαυτού, για να γίνει δεκτή η ύπαρξη παραβιάσεως της αρχής της ανεξαρτησίας των δικαστών. Ωστόσο, διαπίστωσε ότι οι ουσιαστικές προϋποθέσεις και οι όροι της διαδικασίας για την έκδοση τέτοιων αποφάσεων μπορούν, εν προκειμένω, να προκαλέσουν εύλογες αμφιβολίες ως προς το ανεπηρέαστο των οικείων δικαστών από εξωτερικά στοιχεία και ως προς την ουδετερότητά τους. Πράγματι, αφενός, τα κριτήρια βάσει των οποίων καλείται ο Υπουργός να λάβει την απόφασή του είναι ιδιαιτέρως αόριστα και μη επαληθεύσιμα, ενώ η απόφαση αυτή δεν απαιτείται να είναι αιτιολογημένη και δεν είναι δεκτική ένδικης προσφυγής. Αφετέρου, η διάρκεια του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο οι δικαστές ενδέχεται να αναμένουν την απόφαση του Υπουργού εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια του τελευταίου.

Επιπλέον, κατά πάγια, επίσης, νομολογία, η απαραίτητη προϋπόθεση περί ανεπηρέαστου των δικαστών από κάθε είδους εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις επιτάσσει ορισμένες εγγυήσεις για την προστασία των προσώπων στα οποία έχει ανατεθεί το δικαιοδοτικό έργο, όπως είναι η ισοβιότητα. Η αρχή της ισοβιότητας επιτάσσει, ιδίως, να έχουν οι δικαστές τη δυνατότητα να παραμένουν στη θέση τους ενόσω δεν έχουν συμπληρώσει το υποχρεωτικό όριο ηλικίας συνταξιοδότησεως ή έως τη λήξη της θητείας τους οσάκις αυτή έχει ορισμένη χρονική διάρκεια. Η εν λόγω αρχή, χωρίς να έχει εντελώς απόλυτο χαρακτήρα, επιδέχεται εξαιρέσεις μόνον εφόσον το δικαιολογούν θεμιτοί και επιτακτικοί λόγοι, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας. Εν προκειμένω, όμως, ο συνδυασμός του μέτρου της μείωσης του κανονικού ορίου

⁹⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Ιουνίου 2019, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-619/18, EU:C:2019:531), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

της ηλικίας συνταξιοδότησεως των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων και του μέτρου βάσει του οποίου εξουσιοδοτείται ο Υπουργός Δικαιοσύνης να εγκρίνει, κατά διακριτική ευχέρεια, την παράταση της ενεργού υπηρεσίας των δικαστών αυτών πέραν του ως άνω καθορισθέντος νέου ορίου ηλικίας, για δέκα έτη στην περίπτωση των γυναικών δικαστικών λειτουργών και για πέντε στην περίπτωση των ανδρών, αντιβαίνει στην αρχή αυτή. Πράγματι, αυτός ο συνδυασμός μέτρων δύναται να προκαλέσει εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες, ενισχύοντας την εντύπωση ότι το νέο σύστημα ενδέχεται, στην πράξη, να είχε ως σκοπό να παράσχει στον Υπουργό Δικαιοσύνης τη δυνατότητα να απομακρύνει, μετά τη συμπλήρωση του νέου κανονικού ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως, ορισμένες ομάδες δικαστών που υπηρετούν στα πολωνικά τακτικά δικαστήρια, διατηρώντας παράλληλα στην ενεργό υπηρεσία έτερο μέρος των δικαστών αυτών. Επίσης, δεδομένου ότι η έκδοση της αποφάσεως του Υπουργού δεν υπόκειται σε καμία προθεσμία, ενώ ο ενδιαφερόμενος δικαστής εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του μέχρι την έκδοση της αποφάσεως αυτής, τυχόν απορριπτική απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης ενδέχεται να εκδοθεί αφού ο ενδιαφερόμενος δικαστής συνέχισε να ασκεί τα καθήκοντά του πέραν του νέου ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως.

10. Δικαστική αρμοδιότητα ελέγχου της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων

Απόφαση της 5ης Ιουνίου 2023 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Επιτροπή κατά Πολωνίας (Ανεξαρτησία και ιδιωτική ζωή των δικαστών) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κράτος δικαίου – Πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Ανεξαρτησία των δικαστών – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Ευχέρεια υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης – Ανάθεση στο πειθαρχικό τμήμα του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) αρμοδιοτήτων σε υποθέσεις άρσης της ποινικής ασυλίας των δικαστών και σε υποθέσεις εργατικού δικαίου, δικαίου κοινωνικών ασφαλίσεων και σε υποθέσεις που αφορούν τη συνταξιοδότηση των δικαστών του εν λόγω δικαστηρίου – Απαγόρευση της αμφισβήτησης, από τα εθνικά δικαστήρια, της νομιμότητας των δικαστηρίων και των συνταγματικών οργάνων ή διαπίστωσης ή εκτίμησης της νομιμότητας του διορισμού των δικαστών ή των δικαιοδοτικών εξουσιών των δικαστών – Χαρακτηρισμός ως “πειθαρχικού παραπτώματος” της εξακρίβωσης από δικαστή της πλήρωσης ορισμένων απαιτήσεων σχετικών με την ύπαρξη ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Ανάθεση στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του *Sąd Najwyższy* (Ανωτάτου Δικαστηρίου) αποκλειστικής αρμοδιότητας εξέτασης ζητημάτων σχετικών με την έλλειψη ανεξαρτησίας δικαστηρίου ή δικαστή – Άρθρα 7 και 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων – Δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – Άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχεία γ’ και ε’, και παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο – Άρθρο 9, παράγραφος 1 – Ευαίσθητα

δεδομένα – Εθνική ρύθμιση επιβάλλουσα στους δικαστές υποχρέωση υποβολής δήλωσης σχετικά με την ιδιότητά τους ως μελών ενώσεων, ιδρυμάτων ή πολιτικών κομμάτων, και σχετικά με τα καθήκοντα που ασκούν εντός αυτών, και προβλέπουσα την ανάρτηση στο διαδίκτυο των δεδομένων που περιέχονται στις εν λόγω δηλώσεις»

Με την απόφαση αυτή, της οποίας το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εκτέθηκε ανωτέρω ¹⁰⁰, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι, αναθέτοντας στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία) την αποκλειστική αρμοδιότητα εξέτασης των αιτιάσεων και των νομικών ζητημάτων που άπτονται της έλλειψης ανεξαρτησίας των δικαστηρίων ¹⁰¹, η Πολωνία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη, καθώς και από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης.

Επ' αυτού, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η αναδιοργάνωση και η συγκέντρωση των επίμαχων δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων αφορούν ορισμένες απαιτήσεις συνταγματικής και δικονομικής φύσης που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 47 του Χάρτη, η πλήρωση των οποίων πρέπει να διασφαλίζεται οριζοντίως σε όλους τους ουσιαστικούς τομείς εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και ενώπιον όλων των εθνικών δικαστηρίων που επιλαμβάνονται υποθέσεων που εμπίπτουν στους εν λόγω τομείς. Συναφώς, οι προμνησθείσες διατάξεις συνδέονται στενά με την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, η εφαρμογή της οποίας από τα εθνικά δικαστήρια συμβάλλει στη διασφάλιση της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων που το δίκαιο της Ένωσης αναγνωρίζει στους ιδιώτες.

Στο πλαίσιο αυτό, στο μέτρο, μεταξύ άλλων, που κάθε εθνικό δικαστήριο το οποίο καλείται να εφαρμόσει το δίκαιο της Ένωσης οφείλει να εξετάζει αν συνιστά, υπό την εκάστοτε σύνθεσή του, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως, όταν ανακύπτει επί του θέματος αυτού σοβαρή αμφιβολία, και στο μέτρο που το εν λόγω εθνικό δικαστήριο πρέπει, σε ορισμένες περιπτώσεις, να μπορεί να εξακριβώσει αν μπορεί να προσβληθεί το θεμελιώδες δικαίωμα σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως λόγω πλημμέλειας την οποία ενείχε η διαδικασία διορισμού, δεν είναι δυνατόν ο έλεγχος, από τα εθνικά δικαστήρια, της τήρησης των εν λόγω υποχρεώσεων να μπορεί να υπάγεται γενικώς και αδιακρίτως στην αρμοδιότητα ενός και μόνου εθνικού οργάνου, κατά μείζονα λόγο εάν το εν λόγω όργανο δεν μπορεί, δυνάμει του εθνικού δικαίου, να εξετάζει ορισμένες πτυχές συμφυείς με τις εν λόγω απαιτήσεις. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι σκοπός των επίμαχων εθνικών διατάξεων είναι να ανατεθεί σε ένα και μόνον όργανο ο

¹⁰⁰ Όσον αφορά το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς, βλ. ενότητα II. 2, με τίτλο «Δεοντολογία». Η απόφαση αυτή παρουσιάζεται επίσης στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

¹⁰¹ Άρθρο 26, παράγραφοι 2 και 4 έως 6, και άρθρο 82, παράγραφοι 2 έως 5, του τροποποιηθέντος νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου και άρθρο 10 του τροποποιητικού νόμου του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

γενικευμένος έλεγχος των απαιτήσεων που αφορούν την ανεξαρτησία του συνόλου των δικαστηρίων και των δικαστών, τόσο τακτικών όσο και διοικητικών, αποστερώντας, συναφώς, από τις αρμοδιότητές τους τα εθνικά δικαστήρια που ήταν έως τώρα αρμόδια για την άσκηση των διαφόρων ειδών ελέγχου που επιτάσσει το δίκαιο της Ένωσης και για την εφαρμογή της νομολογίας του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει, εκ νέου, το ιδιαίτερο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η πραγματοποιηθείσα με τον τροποποιητικό νόμο αναδιοργάνωση των επίμαχων δικαιοδοτικών αρμοδιοτήτων, το οποίο χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι οι Πολωνοί δικαστές εμποδίζονται, εξάλλου, να προβούν σε ορισμένες διαπιστώσεις και εκτιμήσεις στις οποίες οφείλουν παρά ταύτα να προβαίνουν δυνάμει του δικαίου της Ένωσης.

Το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ανάθεση της αρμοδιότητας του ελέγχου του σεβασμού του θεμελιώδους δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας σε ένα και μόνον εθνικό όργανο, μολονότι η αναγκαιότητα της συγκεκριμένης εξακρίβωσης μπορεί να ανακύψει ενώπιον οποιουδήποτε εθνικού δικαστηρίου, σε συνδυασμό με τη θέσπιση διαφόρων απαγορεύσεων και πειθαρχικών παραπτώματων, είναι ικανή να αποδυναμώσει την αποτελεσματικότητα του ελέγχου του σεβασμού του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος. Οι επίμαχες εθνικές διατάξεις εμποδίζουν κατά τον τρόπο αυτόν τα λοιπά δικαστήρια αδιακρίτως να πράττουν τα αναγκαία για τη διασφάλιση του σεβασμού του δικαιώματος των πολιτών σε αποτελεσματική δικαστική προστασία, αφήνοντας κατά περίπτωση ανεφάρμοστες τις εθνικές διατάξεις που αντιβαίνουν στις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, και ως εκ τούτου παραβιάζουν επίσης την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης. Εξάλλου, δεδομένου ότι το γεγονός και μόνον της ανάθεσης στο τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου αποκλειστικής αρμοδιότητας για την επίλυση ορισμένων ζητημάτων που άπτονται της εφαρμογής του άρθρου 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη είναι ικανό να εμποδίσει ή να αποθαρρύνει τα λοιπά δικαστήρια να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως, οι επίμαχες εθνικές διατάξεις ενέχουν επίσης παράβαση του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

III. Η ανεξαρτησία της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στις διαδικασίες που αποσκοπούν στην εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης

Απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Hann-Invest κ.λπ. (C-554/21, C-622/21 και C-727/21, [EU:C:2024:594](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – Ανεξαρτησία των

δικαστών – Δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Δίκαιη δίκη – Υπηρεσία καταχώρισης δικαστικών αποφάσεων – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τον ορισμό αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή στα δευτεροβάθμια δικαστήρια, ο οποίος έχει, στην πράξη, την εξουσία να αναστέλλει τη δημοσίευση δικαστικής απόφασης, να δίνει οδηγίες στους δικαστικούς σχηματισμούς και να ζητεί τη σύγκληση σύσκεψης τομέα – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την εξουσία των συσκέψεων τομέα ή των συσκέψεων του συνόλου των δικαστών ενός δικαστηρίου να διατυπώνουν δεσμευτικές “νομικές θέσεις”, μεταξύ άλλων και για υποθέσεις για τις οποίες έχει ήδη ολοκληρωθεί η διάσκεψη»

Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου κρίνει ότι δεν συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις οι οποίες είναι εγγενείς στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και δίκαιης δίκης εσωτερικός μηχανισμός εθνικού δικαστηρίου ο οποίος προβλέπει την παρέμβαση, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του δικαστικού σχηματισμού στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση, άλλων δικαστών του ίδιου δικαστηρίου, προκειμένου να διασφαλίζεται η συνοχή της νομολογίας του.

Το Visoki trgovački sud (εφετείο εμπορικών διαφορών, Κροατία), επιληφθέν τριών εφέσεων κατά διατάξεων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο διαδικασιών αφερεγγυότητας, υπέβαλε συναφώς αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο. Το αιτούν δικαστήριο εξέτασε, σε τριμελείς συνθέσεις, τις ως άνω εφέσεις και τις απέρριψε ομόφωνα, επικυρώνοντας κατά τον τρόπο αυτόν τις πρωτόδικες αποφάσεις. Οι δικαστές του δικαστηρίου αυτού υπέγραψαν τις αποφάσεις τους και τις διαβίβασαν στη συνέχεια στην υπηρεσία καταχώρισης των δικαστικών αποφάσεων του εν λόγω δικαστηρίου ¹⁰².

Ο δικαστής της υπηρεσίας καταχώρισης (στο εξής: αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής) αρνήθηκε, όμως, να καταχωρίσει τις εν λόγω τρεις δικαστικές αποφάσεις και τις ανέπεμψε στους αντίστοιχους δικαστικούς σχηματισμούς, συνοδευόμενες από έγγραφο στο οποίο αναφερόταν ότι δεν συμφωνούσε με τις λύσεις που είχαν γίνει δεκτές. Σε δύο από τις αποφάσεις αυτές (C-554/21 και C-622/21), ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής επισήμανε άλλες αποφάσεις του αιτούντος δικαστηρίου με τις οποίες έγιναν δεκτές λύσεις διαφορετικές από εκείνες που προκρίθηκαν στις υποθέσεις των κύριων δικών. Στην τρίτη υπόθεση (C-727/21), ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής επισήμανε τη διαφωνία του με τη νομική ερμηνεία την οποία προέκρινε ο δικαστικός σχηματισμός, χωρίς εντούτοις να παραπέμψει σε οποιαδήποτε δικαστική απόφαση.

Εν συνεχεία, στην υπόθεση C-727/21, ο δικαστικός σχηματισμός πραγματοποίησε περαιτέρω διασκέψεις. Αφού επανεξέτασε την έφεση και τη γνώμη του αρμόδιου για

¹⁰² Σύμφωνα με το άρθρο 177, παράγραφος 3, του Sudski poslovník (κανονισμού διαδικασίας των δικαστηρίων) κατά το οποίο: «Ενώπιον δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, η υπόθεση θεωρείται περατωθείσα κατά την ημερομηνία αποστολής της απόφασης από το γραφείο του οικείου δικαστή, μετά την επιστροφή της υπόθεσης από την υπηρεσία καταχώρισης. Η υπηρεσία καταχώρισης υποχρεούται να επιστρέψει την υπόθεση στον εν λόγω δικαστή το συντομότερο δυνατόν μετά την ημερομηνία παραλαβής του σχετικού φακέλου. Εν συνεχεία, η αποστολή της απόφασης πραγματοποιείται εντός νέας προθεσμίας οκτώ ημερών».

την καταχώριση δικαστή, ο δικαστικός σχηματισμός αποφάσισε να μη μεταβάλει τη λύση που είχε προκρίνει προηγουμένως. Ως εκ τούτου, εξέδωσε νέα δικαστική απόφαση και τη διαβίβασε στην υπηρεσία καταχώρισης.

Προκρίνοντας διαφορετική νομική λύση, ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής διαβίβασε την εν λόγω υπόθεση της κύριας δίκης στον τομέα εμπορικών και λοιπών διαφορών του αιτούντος δικαστηρίου. Εν συνεχεία, ο εν λόγω τομέας διατύπωσε «νομική θέση», με την οποία έκανε δεκτή τη λύση που προέκρινε ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής. Η ίδια υπόθεση της κύριας δίκης αναπέμφθηκε, ακολούθως, ενώπιον του οικείου δικαστικού σχηματισμού προκειμένου αυτός να αποφανθεί σύμφωνα με την εν λόγω «νομική θέση».

Δεδομένου ότι διατηρούσε αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης του μηχανισμού που προβλέπει την παρέμβαση, στη διαδικασία λήψης αποφάσεών του, του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή και άλλων δικαστών δικαστηρίου που διατυπώνουν «νομικές θέσεις», το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει, κατ' αρχάς, ότι κάθε εθνικό μέτρο ή πρακτική που αποσκοπεί στην αποφυγή ή στην άρση των αποκλίσεων στη νομολογία και στην κατ' αυτόν τον τρόπο διασφάλιση της εγγενούς στην αρχή του κράτους δικαίου ασφάλειας δικαίου πρέπει να είναι σύμφωνο προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Κατά πρώτον, το Δικαστήριο εξετάζει, υπό το πρίσμα των ανωτέρω απαιτήσεων, την πρακτική σύμφωνα με την οποία η δικαστική απόφαση που έχει εκδώσει ο δικαστικός σχηματισμός στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση μπορεί να θεωρηθεί οριστικώς εκδοθείσα και να αποσταλεί στους διαδίκους μόνον εφόσον το περιεχόμενό της έχει εγκριθεί από αρμόδιο για την καταχώριση δικαστή ο οποίος δεν αποτελεί μέλος του δικαστικού αυτού σχηματισμού.

Συναφώς, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, μολονότι ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής δεν μπορεί να αντικαταστήσει με τη δική του εκτίμηση την εκτίμηση του δικαστικού σχηματισμού στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση, μπορεί, εν τοις πράγμασι, να εμποδίσει την καταχώριση της εκδοθείσας δικαστικής απόφασης και, ως εκ τούτου, να παρακωλύσει την ολοκλήρωση της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων και την κοινοποίηση της απόφασης αυτής στους διαδίκους. Ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής μπορεί, σε τέτοια περίπτωση, να αναπέμψει την υπόθεση στον δικαστικό αυτόν σχηματισμό με σκοπό την επανεξέταση της εν λόγω απόφασης υπό το πρίσμα των νομικών παρατηρήσεων του εν λόγω δικαστή και, σε περίπτωση που εξακολουθεί να υφίσταται διαφωνία με τον εν λόγω δικαστικό σχηματισμό, να καλέσει τον πρόεδρο του οικείου τομέα να συγκαλέσει σύσκεψη τομέα προκειμένου αυτή να διατυπώσει «νομική θέση» η οποία θα είναι δεσμευτική, μεταξύ άλλων, για τον ίδιο δικαστικό σχηματισμό. Μια τέτοια πρακτική έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατή η παρέμβαση του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή στην οικεία υπόθεση, η

παρέμβαση δε αυτή μπορεί να οδηγήσει στον εκ μέρους του εν λόγω δικαστή επηρεασμό της οριστικής λύσης που θα υιοθετηθεί στη συγκεκριμένη υπόθεση.

Ωστόσο, πρώτον, η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση δεν φαίνεται να προβλέπει τέτοιου είδους παρέμβαση του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή. Δεύτερον, η παρέμβαση αυτή λαμβάνει χώρα αφού ο δικαστικός σχηματισμός στον οποίο έχει ανατεθεί η οικεία υπόθεση εκδώσει, κατόπιν των διασκέψεών του, τη δικαστική του απόφαση, τούτο δε μολονότι ο δικαστής αυτός δεν ανήκει στον εν λόγω δικαστικό σχηματισμό και, ως εκ τούτου, δεν έχει μετάσχει στα προηγούμενα στάδια της διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοση της εν λόγω απόφασης. Τρίτον, η εξουσία παρέμβασης του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή δεν οριοθετείται καν από σαφώς διατυπωμένα αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία να απηχούν ειδικό δικαιολογητικό λόγο και να είναι ικανά να αποτρέψουν την άσκηση διακριτικής ευχέρειας.

Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων αυτών, το Δικαστήριο κρίνει ότι η παρέμβαση του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή δεν συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις οι οποίες είναι εγγενείς στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας.

Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο εξετάζει την εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει σε σύσκεψη τομέα εθνικού δικαστηρίου να υποχρεώσει, διά της εκδόσεως «νομικής θέσης», τον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση να μεταβάλει το περιεχόμενο της προηγουμένως εκδοθείσας από αυτόν δικαστικής απόφασης, ενώ στην εν λόγω σύσκεψη τομέα μετέχουν και άλλοι δικαστές πλην των δικαστών του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού, καθώς και, ενδεχομένως, πρόσωπα εκτός του οικείου δικαστηρίου ενώπιον των οποίων οι διάδικοι δεν έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους.

Συναφώς, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, χάρη στην παρέμβαση της σύσκεψης τομέα καθίσταται εκ των πραγμάτων εφικτό σε ένα σύνολο δικαστών που μετέχουν στην εν λόγω σύσκεψη τομέα να παρέμβουν στην οριστική επίλυση υπόθεσης η οποία έχει προηγουμένως τεθεί υπό διάσκεψη και κριθεί από τον αρμόδιο δικαστικό σχηματισμό, χωρίς όμως η σχετική απόφαση να έχει ακόμη καταχωριστεί και αποσταλεί. Πράγματι, η προοπτική να υποβληθεί η δικαστική απόφαση του δικαστικού αυτού σχηματισμού, σε περίπτωση που ο τελευταίος εμμένει σε νομική άποψη αντίθετη προς εκείνη του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή, στον έλεγχο σύσκεψης τομέα, καθώς και η υποχρέωση του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού να συμμορφωθεί, παρά το γεγονός ότι οι διασκέψεις του έχουν ήδη ολοκληρωθεί, προς τη «νομική θέση» που έχει ενδεχομένως καθοριστεί από την εν λόγω σύσκεψη τομέα, μπορούν να επηρεάσουν το τελικό περιεχόμενο της συγκεκριμένης απόφασης.

Πλην όμως, αφενός, δεν προκύπτει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη εξουσία παρέμβασης της σύσκεψης τομέα οριοθετείται επαρκώς από αντικειμενικά κριτήρια εφαρμοζόμενα

ως τέτοια. Ειδικότερα, από τη διάταξη που προβλέπει τη σύγκληση σύσκεψης τομέα¹⁰³ δεν προκύπτει ότι η εν λόγω σύσκεψη μπορεί να συγκληθεί, όπως στην υπόθεση C-727/21, απλώς και μόνο για τον λόγο ότι ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής δεν συμμεριζόταν τη νομική άποψη του αρμόδιου δικαστικού σχηματισμού. Αφετέρου, η σύγκληση σύσκεψης τομέα και η εκ μέρους της σύσκεψης έκδοση «νομικής θέσης» δεσμευτικής, μεταξύ άλλων, για τον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση αυτή δεν γνωστοποιούνται στους διαδίκους σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο. Επομένως, οι εν λόγω διάδικοι δεν φαίνεται να έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν τα δικονομικά δικαιώματά τους ενώπιον μιας τέτοιας σύσκεψης τομέα.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση δεν συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις οι οποίες είναι εγγενείς στο δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και στο δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει επίσης ότι, προκειμένου να αποφευχθούν ή να αρθούν οι αποκλίσεις στη νομολογία και να διασφαλιστεί κατ' αυτόν τον τρόπο η εγγενής στην αρχή του κράτους δικαίου ασφάλεια δικαίου, ένας δικονομικός μηχανισμός ο οποίος επιτρέπει σε δικαστή εθνικού δικαστηρίου που δεν μετέχει στον αρμόδιο δικαστικό σχηματισμό να παραπέμπει υπόθεση ενώπιον σχηματισμού διευρυμένης σύνθεσης του δικαστηρίου αυτού δεν αντιβαίνει στις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, υπό τον όρο ότι η υπόθεση δεν έχει ακόμη τεθεί υπό διάσκεψη από τον αρχικώς ορισθέντα δικαστικό σχηματισμό, ότι οι περιστάσεις υπό τις οποίες μπορεί να πραγματοποιηθεί τέτοια παραπομπή καθορίζονται σαφώς στην εφαρμοστέα νομοθεσία και ότι η εν λόγω παραπομπή δεν στερεί από τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα τη δυνατότητα συμμετοχής στη διαδικασία ενώπιον του εν λόγω διευρυμένου σύνθεσης σχηματισμού. Επιπλέον, ο αρχικώς ορισθείς δικαστικός σχηματισμός μπορεί πάντοτε να αποφασίσει την παραπομπή αυτή.

IV. Η ανεξαρτησία των εθνικών δικαστηρίων στους τομείς που εμπίπτουν στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης

Με τη νομολογία του σχετικά με τον χώρο ελευθερίας ασφάλειας και δικαιοσύνης, το Δικαστήριο είχε τη δυνατότητα να ερμηνεύσει, επανειλημμένως, τα τεθέντα κριτήρια όσον αφορά την απαίτηση της ανεξαρτησίας του «δικαστηρίου».

¹⁰³ Το άρθρο 40, παράγραφος 1, του *Zakon o sudovima* (νόμου περί οργάνωσης των δικαστηρίων) προβλέπει ότι συγκαλείται διάσκεψη τμήματος ή της ολομέλειας όταν διαπιστώνεται ότι υπάρχουν ερμηνευτικές διαφορές μεταξύ τμημάτων, δικαστικών σχηματισμών ή δικαστών επί ζητημάτων σχετικών με την εφαρμογή του νόμου ή όταν δικαστικός σχηματισμός ή δικαστής τμήματος αποκλίνει από τη νομική θέση που έχει γίνει δεκτή στο παρελθόν.

Ειδικότερα, οι σχετικές αποφάσεις εκδόθηκαν στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, όσον αφορά την έννοια του «δικαστηρίου» για σκοπούς αναγνώρισης και εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων.

Στον τομέα του ποινικού δικαίου, το Δικαστήριο εξέτασε, μεταξύ άλλων, το περιεχόμενο της έννοιας της «δικαστικής αρχής» σε περίπτωση άρνησης εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης λόγω πραγματικού κινδύνου προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε ανεξάρτητο δικαστήριο στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα.

1. Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

Αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 2017 (δεύτερο τμήμα), Zulfikarpašić (C-484/15, [EU:C:2017:199](#)), και Pula Parking (C-551/15, [EU:C:2017:193](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Κατά χρόνο και καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής – Αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως προς είσπραξη μη καταβληθέντος τέλους για τη χρήση δημόσιου χώρου σταθμεύσεως – Εμπίπτει – Έννοια του όρου “δικαστήριο” – Συμβολαιογράφος ο οποίος εξέδωσε διαταγή εκτελέσεως επί τη βάση “εγγράφου το οποίο αποτελεί πλήρη απόδειξη”»

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης C-484/15

Ο Ibrica Zulfikarpašić είναι Κροάτης δικηγόρος ο οποίος υπέβαλε ενώπιον συμβολαιογράφου αίτηση αναγκαστικής εκτελέσεως εις βάρος πελάτη του, του Slaven Gajer, για τον λόγο ότι δεν εξόφλησε το τίμημα για τις νομικές υπηρεσίες που του είχαν παρασχεθεί. Βάσει της εν λόγω αίτησης, ο συμβολαιογράφος εξέδωσε διαταγή εκτελέσεως η οποία, ελλείψει ασκήσεως ανακοπής από τον πελάτη, απέκτησε ισχύ δεδικασμένου.

Ο I. Zulfikarpašić ζήτησε τότε από συμβολαιογράφο να πιστοποιήσει, δυνάμει του κανονισμού για τον ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο ¹⁰⁴, την ως άνω διαταγή εκτελέσεως ως ευρωπαϊκό εκτελεστό τίτλο. Συγκεκριμένα, κατά τον εν λόγω κανονισμό, οι αποφάσεις «δικαστηρίων» που αφορούν μη αμφισβητούμενες αξιώσεις μπορούν να πιστοποιηθούν ως ευρωπαϊκοί εκτελεστοί τίτλοι, οι οποίοι πρέπει να αναγνωρίζονται και να εκτελούνται σε όλα τα κράτη μέλη.

Εντούτοις, ο συμβολαιογράφος αρνήθηκε να πιστοποιήσει τη διαταγή εκτελέσεως με την αιτιολογία ότι η επίμαχη αξίωση δεν θεωρούνταν μη αμφισβητούμενη, κατά την έννοια του κανονισμού. Σύμφωνα με το κροατικό δίκαιο, ο συμβολαιογράφος διαβίβασε την υπόθεση στο *Općinski sud u Novom Zagrebu – Stalna služba u Samoboru*

¹⁰⁴ Κανονισμός 805/2004.

(ειρηνοδικείο Novi Zagreb – μόνιμο τμήμα Samobor, Κροατία). Το δικαστήριο αυτό ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η έννοια του «δικαστηρίου» που χρησιμοποιείται στον κανονισμό περιλαμβάνει και τους συμβολαιογράφους στην Κροατία (πρώτο σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος) και αν μπορεί να εκδοθεί ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος βάσει τέτοιας διαταγής εκτέλεσως (δεύτερο και τρίτο σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος).

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης C-551/15

Η Pula Parking, εταιρία που ανήκει στον Δήμο Pula (Κροατία), είναι αρμόδια για τη διαχείριση των υποκείμενων σε τέλη δημόσιων χώρων σταθμεύσεως του εν λόγω δήμου. Η εν λόγω εταιρία αξιώνει από τον Sven Klaus Tederahn, κάτοικο Γερμανίας, την πληρωμή εισιτηρίου στάθμευσης που του παρέδωσε. Βάσει λογιστικών εγγράφων που βεβαιώνουν την ύπαρξη αξίωσης για το ποσό που αναγράφεται στο εν λόγω εισιτήριο, συμβολαιογράφος εξέδωσε διαταγή πληρωμής εις βάρος του S. K. Tederahn.

Εντούτοις, μετά την άσκηση ανακοπής από τον S. K. Tederahn κατά της εν λόγω διαταγής πληρωμής, η υπόθεση παραπέμφθηκε ενώπιον του Orčinski sud u Puli-Pola (ειρηνοδικείου Pula, Κροατία). Το δικαστήριο αυτό ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν τέτοια διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού για την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις ¹⁰⁵ (πρώτο προδικαστικό ερώτημα) και αν οι συμβολαιογράφοι στην Κροατία, οι οποίοι ενεργούν στο πλαίσιο διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσως επί τη βάσει «εγγράφου που αποτελεί πλήρη απόδειξη», εμπίπτουν στην έννοια του «δικαστηρίου» κατά τον λόγω κανονισμό (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα).

Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των συμβολαιογράφων στην Κροατία ως «δικαστηρίων» κατά την έννοια των ανωτέρω κανονισμών, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η τήρηση της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις απαιτεί οι αποφάσεις των εθνικών αρχών κράτους μέλους των οποίων η εκτέλεση ζητείται σε άλλο κράτος μέλος να έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας παρέχοντας εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας και συμμορφούμενης προς την αρχή της κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας. Συναφώς, όμως, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η διαδικασία βάσει της οποίας οι συμβολαιογράφοι στην Κροατία εκδίδουν διαταγή εκτέλεσως επί τη βάσει «εγγράφου που αποτελεί πλήρη απόδειξη», όπως το τιμολόγιο που ο I. Zulfikarpašić εξέδωσε προς τον πελάτη του ή τα λογιστικά έγγραφα που προσκόμισε η Pula Parking, δεν διεξάγεται κατ' αντιμωλίαν.

Συγκεκριμένα, αφενός, η αίτηση του πιστωτή για την έκδοση τέτοιας διαταγής δεν κοινοποιείται στον οφειλέτη και, αφετέρου, η ίδια η διαταγή κοινοποιείται στον

¹⁰⁵ Κανονισμός 1215/2012.

οφειλέτη μόνον μετά την έκδοσή της. Ως εκ τούτου, στην Κροατία, οι συμβολαιογράφοι δεν μπορούν να χαρακτηριστούν «δικαστήριο», κατά την έννοια των δύο προμνησθέντων κανονισμών, στο μέτρο που ενεργούν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που τους ανατίθενται από το εθνικό δίκαιο στις διαδικασίες αναγκαστικής εκτελέσεως επί τη βάσει «εγγράφου που αποτελεί πλήρη απόδειξη».

2. Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

2.1. Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης

Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), Minister for Justice and Equality (Πλημμελίες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Επείγουσα προδικαστική διαδικασία – Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης – Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ – Άρθρο 1, παράγραφος 3 – Διαδικασίες παραδόσεως μεταξύ των κρατών μελών – Προϋποθέσεις εκτελέσεως – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47 – Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη»

Εις βάρος του L. M., πολωνικής ιθαγένειας, έχουν εκδοθεί τρία ευρωπαϊκά εντάλματα σύλληψης από πολωνικά δικαστήρια με σκοπό τη δίωξή του για παράνομη διακίνηση ναρκωτικών. Μετά τη σύλληψή του στην Ιρλανδία στις 5 Μαΐου 2017, ο L. M. δεν συγκατατέθηκε στην παράδοσή του στις πολωνικές αρχές ισχυριζόμενος ότι, λόγω των μεταρρυθμίσεων του πολωνικού δικαστικού συστήματος, διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να μην τύχει δίκαιης δίκης στην Πολωνία.

Με την απόφαση Aranyosi και Căldăraru¹⁰⁶, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, όταν η δικαστική αρχή εκτελέσεως διαπιστώσει ότι συντρέχει, για το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως κατά την έννοια του Χάρτη, η εκτέλεση του εντάλματος αυτού πρέπει να αναβληθεί. Εντούτοις, τέτοια αναβολή είναι δυνατή μόνον κατόπιν διενέργειας εξετάσεως σε δύο στάδια. Αρχικώς, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να διαπιστώσει ότι συντρέχει πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα, μεταξύ άλλων, λόγω συστημικών πλημμελειών. Εν συνεχεία, η εν λόγω αρχή πρέπει να βεβαιωθεί ότι συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης θα εκτεθεί σε τέτοιο κίνδυνο. Συγκεκριμένα, η ύπαρξη και μόνον συστημικών πλημμελειών δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι, σε συγκεκριμένη περίπτωση, ο ενδιαφερόμενος θα

¹⁰⁶ Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)).

υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση παράδοσής του στις αρχές του εν λόγω κράτους μέλους.

Εν προκειμένω, το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η δικαστική αρχή εκτελέσεως, στην οποία υποβλήθηκε αίτημα παράδοσης που μπορεί να συνεπάγεται προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος του εκζητούμενου προσώπου σε δίκαιη δίκη, πρέπει, κατά την απόφαση *Aranysosi και Căldărău*, να διαπιστώσει, αφενός, ότι συντρέχει πραγματικός κίνδυνος προσβολής του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος λόγω πλημμελειών του πολωνικού δικαστικού συστήματος και, αφετέρου, ότι ο ενδιαφερόμενος εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο ή αν αρκεί να διαπιστώσει την ύπαρξη πλημμελειών του πολωνικού δικαστικού συστήματος, χωρίς να χρειάζεται να εκτιμήσει αν ο ενδιαφερόμενος θα υποστεί συγκεκριμένα τις συνέπειές τους. Το High Court (ανώτερο δικαστήριο) ζήτησε επίσης από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις πληροφορίες και τις εγγυήσεις τις οποίες οφείλει, ενδεχομένως, να εξασφαλίσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος προκειμένου να εξαλειφθεί ο κίνδυνος αυτός.

Τα ανωτέρω ερωτήματα εντάσσονται στο πλαίσιο των μεταβολών που η Πολωνική Κυβέρνηση πραγματοποίησε στο δικαστικό σύστημα, οι οποίες οδήγησαν την Επιτροπή να διατυπώσει, στις 20 Δεκεμβρίου 2017, αιτιολογημένη πρόταση προς το Συμβούλιο ζητώντας από το εν λόγω θεσμικό όργανο να διαπιστώσει, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ ¹⁰⁷, ότι υπάρχει σαφής κίνδυνος σοβαρής παραβίασης του κράτους δικαίου από την Πολωνία ¹⁰⁸.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο επισημαίνει, κατ' αρχάς, ότι η άρνηση εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως αποτελεί εξαίρεση στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στην οποία βασίζεται ο μηχανισμός του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, η οποία πρέπει, επομένως, να ερμηνεύεται στενά.

Το Δικαστήριο κρίνει, εν συνεχεία, ότι η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου να υποστεί το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματός του σε ανεξάρτητο δικαστήριο και, ως εκ τούτου, προσβολή της ουσίας του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη επιτρέπει στη δικαστική αρχή εκτελέσεως να αρνηθεί, κατ' εξαίρεση, την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Συναφώς, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών έχει πρωταρχική σημασία για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των πολιτών, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του μηχανισμού του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως.

¹⁰⁷ Το άρθρο 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ προβλέπει τα εξής: «[τ]ο Συμβούλιο δύναται, βάσει αιτιολογημένης προτάσεως του ενός τρίτου των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφασίζοντας με την πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών του και κατόπιν της έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να διαπιστώσει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών του άρθρου 2».

¹⁰⁸ Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη διαπίστωση της ύπαρξης σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης του κράτους δικαίου από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, της 20ής Δεκεμβρίου 2017, COM(2017)835 final.

Ως εκ τούτου, σε περίπτωση που το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως επικαλείται, αντιτασσόμενο στην παράδοσή του στην εκδούσα το ένταλμα δικαστική αρχή, την ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών που, κατά τη γνώμη του, ενδέχεται να επηρεάσουν την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα και να προσβάλουν το θεμελιώδες δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει, σε πρώτο στάδιο, να αξιολογήσει, βάσει αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως επικαιροποιημένων στοιχείων, την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου προσβολής τέτοιου δικαιώματος στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα, κινδύνου που συνδέεται με την έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων του εν λόγω κράτους μέλους λόγω τέτοιων πλημμελειών.

Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην αιτιολογημένη πρόταση που προσφάτως απηύθυνε η Επιτροπή στο Συμβούλιο βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ συνιστούν ιδιαιτέρως κρίσιμα στοιχεία για την αξιολόγηση αυτή.

Επιπλέον, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η απαίτηση ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστηρίων έχει δύο πτυχές. Συγκεκριμένα, τα σχετικά δικαιοδοτικά όργανα πρέπει i) να ασκούν τα καθήκοντά τους με πλήρη αυτονομία και να προφυλάσσονται από εξωτερικές παρεμβάσεις και πιέσεις και ii) να είναι αμερόληπτα, τούτο σημαίνει δε την τήρηση ίσων αποστάσεων από τους διαδίκους και τα αντίστοιχα συμφέροντά τους. Κατά το Δικαστήριο, οι εν λόγω εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση των δικαστικών οργάνων, τον διορισμό των μελών τους, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους αυτοεξαιρέσεως, εξαιρέσεως ή παύσεώς τους. Εξάλλου, η απαίτηση περί ανεξαρτησίας έχει την έννοια ότι οι κανόνες που διέπουν το πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών πρέπει να περιβάλλονται τις αναγκαίες εγγυήσεις, ώστε να αποτρέπεται κάθε κίνδυνος χρήσεως του εν λόγω καθεστώτος ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων.

Εάν η δικαστική αρχή εκτελέσεως εκτιμά, με γνώμονα τις ως άνω απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, ότι στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα υπάρχει πραγματικός κίνδυνος προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, οφείλει, σε δεύτερο στάδιο, να εκτιμήσει, κατά τρόπο συγκεκριμένο και ακριβή, αν, υπό τις περιστάσεις της εξεταζόμενης περιπτώσεως, συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι, μετά την παράδοσή του ο εκζητούμενος θα διατρέξει τέτοιο κίνδυνο. Η συγκεκριμένη αυτή εκτίμηση επιβάλλεται και όταν, όπως εν προκειμένω, το κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα έχει αποτελέσει αντικείμενο αιτιολογημένης προτάσεως της Επιτροπής, προκειμένου το Συμβούλιο να διαπιστώσει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως από το εν λόγω κράτος μέλος των

αξιών που μνημονεύονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ ¹⁰⁹, η δε δικαστική αρχή εκτελέσεως κρίνει ότι διαθέτει στοιχεία ικανά να αποδείξουν την ύπαρξη συστημικών πλημμελειών υπό το πρίσμα των εν λόγω αξιών.

Προκειμένου να διαπιστώσει τον πραγματικό κίνδυνο που διατρέχει το εκζητούμενο πρόσωπο, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να εξετάσει αν οι συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στα δικαστήρια που είναι αρμόδια για την εκδίκαση της υπόθεσης του εκζητούμενου προσώπου. Εάν προκύψει από τον έλεγχο αυτόν ότι οι εν λόγω πλημμέλειες είναι ικανές να επηρεάσουν τα οικεία δικαστήρια, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να αξιολογήσει επίσης αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο αυτό, λαμβανομένων υπόψη της προσωπικής καταστάσεώς του, της φύσεως του αδικήματος για το οποίο διώκεται, καθώς και του πραγματικού πλαισίου που αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματός του σε ανεξάρτητο δικαστήριο και, κατά συνέπεια, της ουσίας του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη.

Επιπλέον, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να ζητεί από τη δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος οποιαδήποτε συμπληρωματική πληροφορία κρίνει ότι είναι αναγκαία για την αξιολόγηση της ύπαρξης του κινδύνου αυτού. Στο πλαίσιο αυτό, η εκδούσα το ένταλμα δικαστική αρχή δύναται να προσκομίσει κάθε αντικειμενικό στοιχείο σχετικά με τυχόν μεταβολές όσον αφορά τους όρους προστασίας των εγγυήσεων ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, στοιχείο που ενδέχεται να αποκλείει την ύπαρξη αυτού του κινδύνου για το οικείο πρόσωπο.

Εάν, μετά την εξέταση του συνόλου των ανωτέρω στοιχείων, η δικαστική αρχή εκτελέσεως εκτιμά ότι συντρέχει πραγματικός κίνδυνος προσβολής, στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα, του θεμελιώδους δικαιώματος του ενδιαφερομένου σε ανεξάρτητο δικαστήριο και, ως εκ τούτου, της ουσίας του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να μην εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως που έχει εκδοθεί εις βάρος του συγκεκριμένου προσώπου.

Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2020 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Openbaar Ministerie* (Ανεξαρτησία της δικαστικής αρχής εκδόσεως του εντάλματος) (C-354/20 PPU και C-412/20 PPU, [EU:C:2020:1033](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Επείγουσα προδικαστική διαδικασία – Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως – Απόφαση-πλαίσιο

¹⁰⁹ Το άρθρο 2 ΣΕΕ προβλέπει τα ακόλουθα: «[η] Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών».

2002/584/ΔΕΥ – Άρθρο 1, παράγραφος 3 – Άρθρο 6, παράγραφος 1 – Διαδικασίες παραδόσεως μεταξύ κρατών μελών – Προϋποθέσεις εκτελέσεως – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο – Δικαίωμα προσβάσεως σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο – Συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες – Έννοια της “δικαστικής αρχής έκδοσης” – Συνεκτίμηση εξελίξεων μεταγενέστερων της εκδόσεως του οικείου ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως – Υποχρέωση της δικαστικής αρχής εκτελέσεως να διερευνήσει κατά τρόπο συγκεκριμένο και ακριβή την ύπαρξη σοβαρών και αποδεδειγμένων λόγων για να θεωρηθεί ότι, σε περίπτωση παραδόσεως, ο ενδιαφερόμενος θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο προσβολής του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη»

Τον Αύγουστο του 2015 και τον Φεβρουάριο του 2019 εκδόθηκαν ευρωπαϊκά εντάλματα συλλήψεως (στο εξής: ΕΕΣ) από πολωνικά δικαστήρια εις βάρος δύο Πολωνών υπηκόων, προς άσκηση, αντιστοίχως, ποινικής δίωξης και προς εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής. Επειδή οι ενδιαφερόμενοι βρίσκονταν στις Κάτω Χώρες, ο *officier van justitie* (εκπρόσωπος της εισαγγελικής αρχής, Κάτω Χώρες) ζήτησε, σύμφωνα με το ολλανδικό δίκαιο, από το *rechtbank Amsterdam* (πρωτοδικείο Άμστερνταμ, Κάτω Χώρες) την εκτέλεση των ως άνω ΕΕΣ.

Εντούτοις, το δικαστήριο αυτό αμφιβάλλει ως προς το αν οφείλει να δεχθεί τα σχετικά αιτήματα. Ειδικότερα, διερωτάται επί του περιεχομένου της αποφάσεως *Minister for Justice and Equality* (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος) ¹¹⁰, η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων του πολωνικού δικαστικού συστήματος. Με την απόφαση εκείνη το Δικαστήριο έκρινε ότι, όλως εξαιρετικώς, είναι δυνατή η άρνηση εκτελέσεως ενός ΕΕΣ αν αποδεικνύεται ότι, σε περίπτωση παραδόσεως στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ΕΕΣ, ο ενδιαφερόμενος διατρέχει τον κίνδυνο προσβολής του δικαιώματός του προσβάσεως σε ανεξάρτητο δικαστήριο, που συνιστά ουσιώδες συστατικό του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη ¹¹¹. Εντούτοις, μια τέτοια άρνηση είναι δυνατή μόνον κατόπιν εξετάσεως σε δύο στάδια: η δικαστική αρχή εκτελέσεως, αφού εκτιμήσει, γενικά, αν υπάρχουν αντικειμενικά στοιχεία αποδεικνύοντα την ύπαρξη κινδύνου προσβολής του δικαιώματος αυτού, λόγω συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών σχετικών με την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, πρέπει να εξακριβώσει στη συνέχεια σε ποιο βαθμό οι πλημμέλειες αυτές μπορούν να έχουν συγκεκριμένες συνέπειες για την κατάσταση του ενδιαφερομένου σε περίπτωση παραδόσεώς του στις δικαστικές αρχές του εν λόγω κράτους μέλους.

Λόγω εξελίξεων στο διάστημα από το 2019 έως το 2021 ¹¹², εκ των οποίων ορισμένες έλαβαν χώρα μετά την έκδοση των επίμαχων ΕΕΣ, το *rechtbank Amsterdam*

¹¹⁰ Απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *Minister for Justice and Equality* (Πλημμέλειες στο δικαστικό σύστημα) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), η οποία παρουσιάζεται στην παρούσα ενότητα.

¹¹¹ Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹¹² Μεταξύ άλλων στοιχείων, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου στον συγκεκριμένο τομέα: απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *A. K.* κ.λπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, EU:C:2019:982), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός» απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, *Miasto*

(πρωτοδικείο Άμστερνταμ) εκτιμά ότι οι πλημμέλειες του πολωνικού δικαστικού συστήματος είναι τέτοιες ώστε να μην εξασφαλίζεται πλέον η ανεξαρτησία του συνόλου των πολωνικών δικαστηρίων και, κατά συνέπεια, το δικαίωμα σε ανεξάρτητο δικαστήριο του συνόλου των Πολωνών πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, το ως άνω δικαστήριο διερωτάται αν η εν λόγω διαπίστωση αρκεί αφ' εαυτής για να δικαιολογεί άρνηση εκτέλεσως ενός ΕΕΣ εκδοθέντος από πολωνικό δικαστήριο, χωρίς να απαιτείται η εξέταση των συνεπειών των πλημμελειών αυτών στο πλαίσιο της εκάστοτε υποθέσεως.

Στο πλαίσιο επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου απαντά αρνητικά, επιβεβαιώνοντας τη νομολογία που απορρέει από την απόφαση Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος).

Πρώτον, το Δικαστήριο κρίνει ότι συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες που επηρεάζουν την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, όσο σοβαρές και αν είναι, δεν αρκούν αφ' εαυτών ώστε να μπορεί να θεωρήσει μια δικαστική αρχή εκτέλεσης ότι το σύνολο των δικαστηρίων του κράτους μέλους αυτού δεν καλύπτεται από την έννοια της «δικαστικής αρχής έκδοσης» ενός ΕΕΣ¹¹³, έννοια η οποία συνεπάγεται, κατ' αρχήν, ότι η οικεία αρχή ενεργεί κατά τρόπο ανεξάρτητο.

Συναφώς, κατ' αρχάς, το Δικαστήριο σημειώνει ότι τέτοιες πλημμέλειες δεν έχουν κατ' ανάγκη επιπτώσεις για κάθε απόφαση εκδιδόμενη από τα δικαστήρια αυτά. Στη συνέχεια, επισημαίνει ότι, καίτοι υπό εξαιρετικές περιστάσεις επιτρέπονται περιορισμοί των αρχών της εμπιστοσύνης και της αμοιβαίας αναγνώρισης στις οποίες στηρίζεται η λειτουργία του μηχανισμού του ΕΕΣ, το να θεωρηθεί ότι παύει να έχει την ιδιότητα της «δικαστικής αρχής έκδοσης του εντάλματος» το σύνολο των δικαστηρίων του κράτους μέλους το οποίο αφορούν οι εν λόγω πλημμέλειες θα οδηγούσε σε ολική παρεμπόδιση της εφαρμογής των αρχών αυτών στο πλαίσιο ΕΕΣ εκδιδόμενων από τα ως άνω δικαστήρια. Επιπλέον, μια τέτοια λύση θα είχε και άλλες πολύ σημαντικές συνέπειες, καθόσον θα συνεπαγόταν, ιδίως, ότι τα δικαστήρια του κράτους μέλους αυτού δεν θα μπορούν πλέον να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως¹¹⁴. Τέλος, το Δικαστήριο κρίνει ότι η πρόσφατη νομολογία του, κατά την οποία οι εισαγγελίες ορισμένων κρατών μελών, λαμβανομένης υπόψη της σχέσεως εξαρτήσεως από την εκτελεστική εξουσία, δεν παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις

Łowicz και Prokurator Generalny (C-558/18 και C-563/18, EU:C:2020:234), η οποία παρουσιάζεται στην ενότητα II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη», καθώς και απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστικών λειτουργιών) (C-791/19, EU:C:2021:596), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες I.2, με τίτλο «Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως», και II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

¹¹³ Κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της απόφασης-πλαίσιο 2002/584, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 81, σ. 24).

¹¹⁴ Συγκεκριμένα, η λύση αυτή θα σήμαινε ότι πλέον κανένα δικαστήριο του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος δεν θα εθεωρείτο ότι ικανοποιεί την απαίτηση ανεξαρτησίας που είναι συμφυής προς τη χρησιμοποιούμενη στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ έννοια του «δικαστηρίου».

ανεξαρτησίας ώστε να λογίζονται ως «δικαστικές αρχές έκδοσης του εντάλματος»¹¹⁵, δεν μπορεί να εφαρμοστεί ως προς τα δικαστήρια των κρατών μελών. Πράγματι, σε μια Ένωση δικαίου, η απαίτηση ανεξαρτησίας των δικαστηρίων αποκλείει εξ ορισμού κάθε τέτοια σχέση με την εκτελεστική εξουσία.

Δεύτερον, το Δικαστήριο κρίνει ότι, παρά ταύτα, η ύπαρξη ή η επιδείνωση συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών σχετικών με την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, η οποία αποτελεί ένδειξη κινδύνου προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, δεν δικαιολογεί το συμπέρασμα¹¹⁶ ότι το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ΕΕΣ διατρέχει όντως έναν τέτοιο κίνδυνο σε περίπτωση παραδόσεως. Ειδικότερα, το Δικαστήριο εξακολουθεί να δέχεται ότι απαιτείται εξέταση σε δύο στάδια, όπως εκτίθεται στην απόφαση Minister for Justice and Equality (Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος), και κρίνει ότι η διαπίστωση τέτοιων πλημμελειών πρέπει, ασφαλώς, να παρακινήσει τη δικαστική αρχή εκτέλεσεως να επιδείξει ιδιαίτερη προσοχή, δεν μπορεί όμως να την απαλλάξει από την υποχρέωση να προβεί, στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου της σχετικής εξετάσεως, σε συγκεκριμένη και ακριβή εκτίμηση του κινδύνου αυτού. Η εν λόγω εκτίμηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη την κατάσταση του καταζητουμένου, τη φύση της παραβάσεως και το πραγματικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται το ΕΕΣ, καθώς και δηλώσεις των δημοσίων αρχών που μπορούν να επηρεάζουν την εξέταση της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, συναφώς, ότι μια γενική αναστολή του μηχανισμού του ΕΕΣ ως προς συγκεκριμένο κράτος μέλος, η οποία θα επέτρεπε στις αρμόδιες αρχές να μην προβαίνουν σε τέτοιες εκτιμήσεις και να αρνούνται αυτομάτως την εκτέλεση ΕΕΣ εκδοθέντων από το κράτος μέλος αυτό, είναι δυνατή μόνο σε περίπτωση που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαπιστώσει επισήμως ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν σέβεται τις αρχές στις οποίες στηρίζεται η Ένωση¹¹⁷.

Εξάλλου, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, όταν το ΕΕΣ έχει εκδοθεί με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης, η δικαστική αρχή εκτέλεσεως πρέπει να λάβει υπόψη, ενδεχομένως, συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες σχετικές με την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος που επήλθαν μετά την έκδοση του οικείου ΕΕΣ και να εκτιμήσει σε ποιο βαθμό οι σχετικές πλημμέλειες μπορούν να έχουν επιπτώσεις ως προς τα δικαστήρια του κράτους μέλους που είναι αρμόδια για τις διαδικασίες οι οποίες θα κινηθούν εις βάρος του ενδιαφερομένου. Σε περίπτωση ΕΕΣ εκδοθέντος με σκοπό την παράδοση καταζητούμενου προς εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής ή αντίστοιχου μέτρου ασφάλειας, η δικαστική αρχή εκτέλεσεως πρέπει να εξετάζει σε ποιο βαθμό οι συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες που υφίσταντο εντός του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος κατά τον χρόνο εκδόσεως επηρέασαν, υπό τις περιστάσεις της οικείας υποθέσεως, την ανεξαρτησία του

¹¹⁵ Βλ., ειδικότερα, απόφαση της 27ης Μαΐου 2019, OG και PI (Εισαγγελίες του Lübeck και του Zwickau) (C-508/18 και C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)).

¹¹⁶ Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 3, της αποφάσεως-πλαίσιο για το ΕΕΣ.

¹¹⁷ Η διαδικασία αυτή προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, ΣΕΕ.

δικαστηρίου του κράτους μέλους αυτού που επέβαλε τη στερητική της ελευθερίας ποινή ή διέταξε τη λήψη του αντίστοιχου μέτρου ασφαλείας, των οποίων η εκτέλεση αποτελεί το αντικείμενο του ΕΕΣ.

Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2022 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Openbaar Ministerie* (Δικαστήριο που έχει συσταθεί νομίμως στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος) (C-562/21 PPU και C-563/21 PPU, [EU:C:2022:100](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Επείγουσα προδικαστική διαδικασία – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης – Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ – Άρθρο 1, παράγραφος 3 – Διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών – Προϋποθέσεις εκτέλεσης – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο – Θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – Συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες – Εξέταση σε δύο στάδια – Κριτήρια εφαρμογής – Υποχρέωση της δικαστικής αρχής εκτέλεσης να εξακριβώνει συγκεκριμένα και ειδικά εάν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, διατρέχει σε περίπτωση παράδοσης, πραγματικό κίνδυνο προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως»

Τον Απρίλιο του 2021 εκδόθηκαν από πολωνικά δικαστήρια δύο ΕΕΣ ¹¹⁸ εις βάρος δύο Πολωνών υπηκόων με σκοπό την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής και την άσκηση ποινικής δίωξης αντιστοίχως. Δεδομένου ότι τα εκζητούμενα πρόσωπα βρίσκονται στις Κάτω Χώρες και δεν έχουν συγκατατεθεί στην παράδοσή τους, διαβιβάστηκαν στο πλημμελειοδικείο Άμστερνταμ (Κάτω Χώρες) αιτήσεις για την εκτέλεση των ΕΕΣ.

Το ως άνω δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά την υποχρέωσή του να κάνει δεκτά τα σχετικά αιτήματα. Συναφώς, επισημαίνει ότι στην Πολωνία παρατηρούνται από το 2017 συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες οι οποίες προσβάλλουν το θεμελιώδες δικαίωμα κάθε προσώπου σε δίκαιη δίκη ¹¹⁹, και ιδίως το δικαίωμα σε δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως, και οι οποίες ανάγονται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι οι Πολωνοί δικαστές διορίζονται κατόπιν προτάσεως του KRS. Κατά την εκδοθείσα το 2020 απόφαση του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Πολωνία), από τις 17 Ιανουαρίου 2018, ημερομηνία έναρξης ισχύος του νόμου για τη δικαστική μεταρρύθμιση, το KRS έπαψε να είναι ανεξάρτητο όργανο ¹²⁰. Καθόσον δικαστές διορισθέντες κατόπιν προτάσεως του KRS μπορεί να έχουν μετάσχει στην

¹¹⁸ Κατά την έννοια της απόφασης-πλαισίου 2002/584, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 81, σ. 24).

¹¹⁹ Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη.

¹²⁰ Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει επίσης στην απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστών) (C-791/19, ΕΥ:C:2021:596, σκέψεις 108 και 110), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες Ι.2, με τίτλο «Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως», και ΙΙ. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη».

ποινική διαδικασία η οποία περατώθηκε με την έκδοση καταδικαστικής απόφασης για το ένα από τα δύο εκζητούμενα πρόσωπα ή μπορεί να κληθούν να δικάσουν την υπόθεση του άλλου προσώπου, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι, σε περίπτωση παράδοσης, υφίσταται πραγματικός κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος των εν λόγω προσώπων να εκδικαστούν οι υποθέσεις τους από δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται κατά την εξέταση σε δύο στάδια ¹²¹, την οποία το Δικαστήριο καθιέρωσε στο πλαίσιο περιπτώσεων παράδοσης προσώπων βάσει ΕΕΣ, εφαρμόζονται ομοίως –υπό το πρίσμα των σύμφυτων με το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εγγυήσεων της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας– και στην περίπτωση αμφισβήτησης της επίσης σύμφυτης με το ίδιο θεμελιώδες δικαίωμα εγγύησης που αφορά την εκδίκαση της εκάστοτε υπόθεσης από δικαστήριο το οποίο έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως.

Το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου, εκδικάζοντας κατά την επείγουσα προδικαστική διαδικασία, αποφαινεται καταφατικά και διευκρινίζει τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται κατά την εξέταση αυτή.

Το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η δικαστική αρχή εκτέλεσης που καλείται να αποφασίσει για την παράδοση προσώπου εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ΕΕΣ, σε περίπτωση που έχει στη διάθεσή της στοιχεία τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος, ιδίως όσον αφορά τη διαδικασία διορισμού των λειτουργών της εξουσίας αυτής στο εν λόγω κράτος μέλος, μπορεί να αρνηθεί την παράδοση του εκζητούμενου προσώπου, βάσει της απόφασης-πλαϊσίου 2002/584 ¹²², μόνον εφόσον διαπιστώσει ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υποθέσεως, συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι έχει παραβιασθεί το θεμελιώδες δικαίωμα του εκζητούμενου προσώπου σε δίκαιη δίκη ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως ή ότι, σε περίπτωση παράδοσης, υπάρχει κίνδυνος το εν λόγω δικαίωμα να παραβιασθεί.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει συναφώς ότι το δικαίωμα κάθε προσώπου να δικασθεί η υπόθεσή του από δικαστήριο «που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως» καλύπτει, εκ

¹²¹ Στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου της εξέτασης αυτής, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να αξιολογήσει τον πραγματικό κίνδυνο προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων, λαμβανομένης υπόψη της γενικής κατάστασης που επικρατεί στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος· στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου, η ίδια αρχή οφείλει να ελέγξει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, αν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος του εκζητούμενου προσώπου, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης. Βλ. αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 2018, Minister for Justice and Equality (Ελλείψεις του δικαστικού συστήματος) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), και της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Openbaar Ministerie (Ανεξαρτησία της δικαστικής αρχής εκδόσεως του εντάλματος) (C-354/20 PPU και C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033), οι οποίες παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα.

¹²² Πρβλ. άρθρο 1, παράγραφοι 2 και 3, της απόφασης-πλαϊσίου 2002/584, κατά το οποίο, αφενός, τα κράτη μέλη εκτελούν κάθε ΕΕΣ βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης-πλαϊσίου και, αφετέρου, η εν λόγω απόφαση δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αλλοίωση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών νομικών αρχών που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 ΣΕΕ.

της φύσεώς του, τη διαδικασία διορισμού των δικαστών. Επομένως, στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου εξέτασης, κατά το οποίο αξιολογείται η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου προσβολής του θεμελιώδους δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, ο οποίος συνδέεται μεταξύ άλλων και με την παραβίαση της απαιτήσεως περί εκδίκασης της υποθέσεως από νομίμως συσταθέν δικαστήριο, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εκτιμά συνολικώς τη λειτουργία του δικαιοδοτικού συστήματος στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος και, ιδίως, το γενικό πλαίσιο διορισμού των δικαστών στο κράτος μέλος αυτό, βάσει αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως επικαιροποιημένων στοιχείων. Τέτοια στοιχεία αποτελούν και οι πληροφορίες που διαλαμβάνονται σε αιτιολογημένη πρόταση την οποία απηύθυνε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Συμβούλιο βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ, η προαναφερθείσα απόφαση του Sąd Najwyższy (Ανωτάτου Δικαστηρίου), καθώς και η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου¹²³ και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹²⁴. Αντιθέτως, το γεγονός ότι όργανο το οποίο εμπλέκεται στη διαδικασία διορισμού των δικαστών, όπως εν προκειμένω το KRS, απαρτίζεται ως επί το πλείστον από μέλη τα οποία εκπροσωπούν τη νομοθετική ή τη δικαστική εξουσία, ή έχουν επιλεγεί από το νομοθετικό ή το δικαστικό σώμα, δεν αρκεί για τη δικαιολόγηση της μη παράδοσης.

Στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου της εν λόγω εξέτασης, απόκειται στο πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ΕΕΣ να προσκομίσει απτά στοιχεία τα οποία κατατείνουν στο γεγονός ότι οι συστημικές ή γενικευμένες πλημμέλειες του δικαιοδοτικού συστήματος είχαν πράγματι αντίκτυπο στην ποινική μεταχείρισή του ή ότι είναι δυνατόν να έχουν τέτοιον αντίκτυπο σε περίπτωση παράδοσής του. Στα στοιχεία αυτά μπορούν να προστίθενται και πληροφορίες τις οποίες τυχόν παρέχει η δικαστική αρχή έκδοσης του εντάλματος.

Συναφώς, δεδομένου ότι πρόκειται, κατά πρώτον, για ΕΕΣ το οποίο εκδόθηκε με σκοπό την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής ή στερητικού της ελευθερίας μέτρου ασφαλείας, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να λάβει υπόψη της στοιχεία τα οποία αφορούν τη σύνθεση του δικάσαντος την υπόθεση δικαστηρίου ή οποιαδήποτε άλλη περίπτωση η οποία θεωρείται κρίσιμη για την εκτίμηση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού. Για την παράδοση του εκζητούμενου προσώπου δεν αρκεί το γεγονός ότι ένας ή περισσότεροι από τους μετέχοντες στην οικεία ποινική διαδικασία δικαστές είχαν διοριστεί κατόπιν προτάσεως ενός οργάνου όπως το KRS. Πέραν τούτου, το εκζητούμενο πρόσωπο

¹²³ Αποφάσεις 19ης Νοεμβρίου 2019, Α. Κ. κλπ. (Ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου) (C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982), και της 2ας Μαρτίου 2021, Α. Β. κλπ. (Διορισμός δικαστών στο Ανώτατο Δικαστήριο – Προσφυγές) (C-824/18, EU:C:2021:153), οι οποίες παρουσιάζονται στην ενότητα II. 1, με τίτλο «Διορισμός», καθώς και απόφαση της 15ης Ιουλίου 2021, Επιτροπή κατά Πολωνίας (Πειθαρχικό καθεστώς των δικαστικών λειτουργιών) (C-791/19, EU:C:2021:596), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες I.2, με τίτλο «Δικαίωμα των ανεξάρτητων εθνικών δικαστηρίων να υποβάλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως», και II. 7, με τίτλο «Πειθαρχική ευθύνη», και απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, W.Ż. (Τμήμα εκτάκτου ελέγχου και δημοσίων υποθέσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου – Διορισμός) (C-487/19, EU:C:2021:798), η οποία παρουσιάζεται στις ενότητες II. 1, με τίτλο «Διορισμός», και II. 5, με τίτλο «Μετάθεση».

¹²⁴ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 22ας Ιουλίου 2021, Reczkowicz κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719).

πρέπει να προσκομίσει στοιχεία τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, τη διαδικασία διορισμού των εμπλεκόμενων δικαστών και το ενδεχόμενο αυτοί να αποσπαστούν, από τα οποία θα μπορούσε να συναχθεί ότι η σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού μπορεί να προσβάλει το θεμελιώδες δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη. Εξάλλου, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η δυνατότητα την οποία ενδεχομένως έχει το εκζητούμενο πρόσωπο να ζητήσει την εξαίρεση των μελών του δικαστικού σχηματισμού για λόγους απόμεινους του θεμελιώδους δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη, η ενδεχόμενη χρήση της δυνατότητας αυτής από το εν λόγω πρόσωπο καθώς και η έκβαση την οποία θα είχε η σχετική αίτηση εξαίρεσης.

Κατά δεύτερον, σε περίπτωση έκδοσης ΕΕΣ με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να λαμβάνει υπόψη της στοιχεία όσον αφορά την προσωπική κατάσταση του εκζητούμενου προσώπου, τη φύση της αξιόποινης πράξης για την οποία διώκεται, το πραγματικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το ΕΕΣ ή οποιαδήποτε άλλη περίπτωση η οποία θεωρείται κρίσιμη για την εκτίμηση της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας του δικαστικού σχηματισμού που κατά πάσα πιθανότητα θα κληθεί να δικάσει την υπόθεση του εν λόγω προσώπου. Τέτοια στοιχεία μπορεί να αφορούν και δηλώσεις δημοσίων αρχών που θα μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στη συγκεκριμένη υπόθεση. Αντιθέτως, το γεγονός ότι η ταυτότητα των δικαστών οι οποίοι θα κληθούν να δικάσουν τελικά την υπόθεση του εκζητούμενου προσώπου δεν είναι γνωστή κατά τον χρόνο που λαμβάνεται η απόφαση για την παράδοσή του ή –στην περίπτωση που η ταυτότητά τους είναι γνωστή– το ενδεχόμενο οι εν λόγω δικαστές να έχουν διοριστεί κατόπιν προτάσεως οργάνου όπως το KRS δεν αρκεί για την άρνηση παράδοσης του εκζητουμένου.

2.2. Τεκμήριο αθωότητας

Απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2021 (τμήμα μείζονος συνθέσεως), *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim* κ.λπ. (C-748/19 έως C-754/19, [EU:C:2021:931](#))

«Προδικαστική παραπομπή – Κράτος δικαίου – Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης – Άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τη δυνατότητα του Υπουργού Δικαιοσύνης να αποσπά δικαστές σε ανώτερα δικαστήρια και να ανακαλεί τις εν λόγω αποσπάσεις – Δικαστικοί σχηματισμοί σε ποινικές υποθέσεις στους οποίους μετέχουν δικαστές αποσπασμένοι με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης – Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 – Τεκμήριο αθωότητας»

Με την απόφαση αυτή, της οποίας το πραγματικό και νομικό πλαίσιο εκτέθηκε ανωτέρω ¹²⁵, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το τεκμήριο αθωότητας, το οποίο εφαρμόζεται στις ποινικές διαδικασίες και του οποίου τον σεβασμό επιδιώκει να

¹²⁵ Όσον αφορά το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της ένδικης διαφοράς, βλ. ενότητα II. 4, με τίτλο «Απόσπαση».

διασφαλίσει η οδηγία 2016/343¹²⁶, προϋποθέτει ότι ο δικαστής είναι απολύτως αμερόληπτος και απροκατάληπτος όταν εξετάζει την ποινική ευθύνη του κατηγορουμένου. Επομένως, η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δικαστών αποτελούν ουσιώδεις προϋποθέσεις για τη διασφάλιση του τεκμηρίου αθωότητας. Εν προκειμένω όμως προκύπτει ότι, υπό τις περιστάσεις που περιγράφηκαν ανωτέρω, ενδέχεται να υπονομεύονται η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δικαστών και, ως εκ τούτου, το τεκμήριο αθωότητας.

¹²⁶ Βλ. αιτιολογική σκέψη 22 και άρθρο 6 της οδηγίας 2016/343.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Διεύθυνση Έρευνας και Τεκμηρίωσης

Ιούλιος 2024